WILLEMS'-FONDS.

VOLKS-ALMANAK

1867.

Gent.

UITGAVE VAN HET WILLEMS-FONDS.

N.r 51.

VOLKS-ALMANAK VOOR 1867.

UITTREKSEL

UIT DE

Algemeene Grondslagen van het Willems-Fonds.

Art. 1. Het Willems-Fonds is gesticht ter aanmoediging van de studie en het gebruik der nederduitsche taal en ter behartiging van alles wat kan bijdragen tot de verstandelijke en zedelijke ontwikkeling der vlaamsche bevolking, ten einde op die wijze den algemeenen nationalen volksgeest in België te versterken.

Art. 3. Alwie het doel der instelling wil helpen bereiken en zich bereid verklaart tot het betalen eener jaarlijksche bijdrage van ten minste *vijf* franken, of voor Noord-Nederland *drie* gulden, wordt als inschrijver aangenomen.

Art. 4. Het Willems-Fonds heeft zijnen zetel te Gent; en wordt beheerd door een Bestuur, samengesteld uit elf te Gent verblijvende inschrijvers, die hunnen voorzitter, secretaris-schatmeester en boekbewaarder kiezen.

Art. 13. De inteekenaren op het Willems-Fonds zullen, te beginnen met het jaar hunner inschrijving en tot wijziging toe van dit artikel, de werken gedurende het loopend jaar uitgegeven, bekomen, zonder dat er evenredigheid tusschen het beloop hunner inschrijving en de waarde der gedrukte werken worde in aanmerking genomen.

VOLKS-

ALMANAK

VOOR

1867.

GENT,
WILLEM ROGGHÉ, KALANDERBERG, 8.

Drukkerij I.-S. Van Doosselaere.

ALMANAK VOOR 1867.

Historische Tijdrekeningen.

Sedert 't begin der wereld, volgens Calvisius	5816	jaren
Sedert den zondvloed	4160	»
Sedert Christus' geboorte	1867	»
Sedert de uitvinding der Boekdrukkunst door Laurens Koster.	441	»
Sedert de ontdekking van Amerika . . .	376	«
Sedert de Pacificatie van Gent.	291	»
Sedert den veldslag van Waterloo . . .	52	»

Jaargetijden.

21 maart, begin der Lente.
21 juni, begin Zomer.
22 sept., begin Herfst.
21 dec., begin Winter.

Quatertemperdagen.

13, 15, 16, maart.
12, 14, 15, juni.
18, 20, 21, september.
18, 20, 21, december.

Kerkelijke berekeningen voor 1867.

Zondagletter, F.
Zonnecirkel, 28.
Epacta, XXV.
Gulden getal, 6.

1867. JANUARI.

Lauwmaand.

N. M. — E. K. 13. — V. M. 20.
L. K. 27.

1	dinsd.	*Besnijdenis.*
2	woensd.	Adalardus.
3	dond.	Genoveva.
4	vrijd.	Pharaïldis.
5	zaterd.	Eduardus.
6	Zond.	*Drie Koningen.*
7	maand.	Tillo.
8	dinsd.	Gudula.
9	woensd.	Paschasia.
10	dond.	Agatho.
11	vrijd.	Hyginus.
12	zaterd.	Arcadius.
13	Zond.	Leontius.
14	maand.	Hilarius.
15	dinsd.	Paulus.
16	woensd.	Marcellus.
17	dond.	Antonius.
18	vrijd.	Pieters stoel R.
19	zaterd.	Canatus.
20	Zond.	Sebastiaan.
21	maand.	Agneta.
22	dinsd.	Vincent.
23	woensd.	Ildefonsus.
24	dond.	Timotheus.
25	vrijd,	Paulus bekeer.
26	zaterd.	Polycarpus.
27	Zond.	Chrysost.
28	maand.	Julianus.
29	dinsd.	Franç. van Sal.
30	woensd.	Martina.
31	dond.	Pieter.

FEBRUARI.

Sprokkelmaand.

N. M. 4. — E. K. 12. — V. M, 18.
L. K. 26.

1	vrijd.	Ignatius.
2	zaterd.	**O. L. V. Lichtmis.**
3	Zond.	Blasius.
4	maand.	Joanna.
5	dinsd.	Agatha.
6	woensd.	Amand.
7	dond.	Romualdus.
8	vrijd.	Joannes.
9	zaterd.	Apollina.
10	Zond.	Willem.
11	maand.	Adolf.
12	dinsd.	Eulalia.
13	woensd.	Katharina.
14	dond.	Valentinus.
15	vrijd.	Faustinus.
16	zaterd	Juliana.
17	Zond.	Silvinus.
18	maand.	Constancia.
19	dinsd.	Gabinius.
20	woensd.	Eleuther.
21	dond.	Pepijn.
22	vrijd.	Pieters stoel te A.
23	zaterd.	Leonora.
24	Zond.	Mathias.
25	maand.	Walburgis.
26	dinsd.	Alexander.
27	woensd.	Leander.
28	dond.	Romanus.

MAART.

Lentemaand

N. M. 6.—E. K. 13.—V. M. 20.
L. K. 28.

1	vrijd.	Albinus.
2	zaterd.	Karel.
3	ZOND.	Camilla,
4	maand.	Lucius.
5	dinsd.	*Vasten-Avond.*
6	woensd.	Aschdag.
7	dond.	Thomas.
8	vrijd.	Philemon.
9	zaterd.	Francisca.
10	ZOND.	Flavius.
11	maand.	Constantin.
12	dinsd.	Gregorius.
13	woensd.	Euphrasia.
14	dond.	Machteld.
15	vrijd.	Longinus.
16	zaterd.	Eusebia.
17	ZOND.	Patricius.
18	maand.	Eduardus.
19	dinsd.	Joseph.
20	woensd.	Ambrosius.
21	dond.	Benedictus.
22	vrijd.	Katharina.
23	zaterd.	Otho.
24	ZOND.	Aldemar.
25	maand.	*Boodschap.*
26	dinsd.	Emmanuel.
27	woensd.	Lazarus.
28	dond.	Sixtus III.
29	vrijd.	Eustasius.
30	zaterd.	Zozimus.
31	ZOND.	Cornelia.

APRIL.

Grasmaand.

N. M. 4.—E. K. 11.—V. M. 18.
L. K. 27.

1	maand.	Hugo.
2	dinsd.	Franciscus.
3	woensd.	Richardus.
4	dond.	Isidorus.
5	vrijd.	Silvia.
6	zaterd.	Celestina.
7	ZOND.	*Passie-Zondag.*
8	maand.	Dionysius.
9	dinsd.	Casilda.
10	woensd.	Fulbertus.
11	dond.	Leo de Gr.
12	vrijd.	Julius
13	zaterd.	Justinus.
14	ZOND.	*Palm-Zondag.*
15	maand.	Octavia.
16	dinsd.	Joachim.
17	woensd.	Isidora.
18	dond.	*Witten-donderd.*
19	vrijd.	*Goeden-vrijdag.*
20	zaterd.	Hildegond.
21	ZOND.	PASCHEN.
22	maand.	2e PAASCHDAG.
23	dinsd.	Joris.
24	woensd.	Fidelis.
25	dond.	Marcus.
26	vrijd.	Felicia.
27	zaterd.	Angela.
28	ZOND.	Vitalis.
29	maand.	Gondebert.
30	dinsd.	Emiliaan.

MEI.

Bloeimaand.

N. M. 3. – E. K. – 10. – V. M. 18
L. K. 26.

1	woensd.	Philip.
2	dond.	Athanasius.
3	vrijd.	*Kruisverh.*
4	zaterd.	Monica.
5	Zond.	Angelus.
6	maand.	Judith.
7	dinsd.	Stanislaus.
8	woensd.	Michiel.
9	dond.	Machar.
10	vrijd.	Isidorus.
11	zaterd.	Eleonora.
12	Zond.	Renatus.
13	maand.	Servatius.
14	dinsd.	Stephania.
15	woensd.	Andreas.
16	dond.	Ubaldus.
17	vrijd.	Gijselbert.
18	zaterd.	Felix.
19	Zond.	Ivo.
20	maand.	Bernardinus.
21	dinsd.	Hisberga.
22	woensd.	Emilius.
23	dond.	Emilia.
24	vrijd.	Donatian.
25	zaterd.	Urbanus.
26	Zond.	Theodora.
27	maand.	*De Kruisdagen.*
28	dinsd.	† Germanus.
29	woensd.	† Bonna.
30	dond.	O. H. HEMELV.
31	vrijd.	Petronilla.

JUNI.

Braakmaand.

N. M. 2. – E. K. 9. – V. M. 17.
L. K. 25.

1	zaterd.	Pamphilus.
2	Zond.	Eugeen.
3	maand.	Clotildis.
4	dinsd.	Antonia.
5	woensd.	Bonifacius.
6	dond.	Paulina.
7	vrijd.	Robert.
8	zaterd.	Medardus.
9	Zond.	SINXEN.
10	maand.	Margaretha.
11	dinsd.	Barnabas.
12	woensd.	Odulphus.
13	dond.	Antoon.
14	vrijd.	Basilius.
15	zaterd.	Modestus.
16	Zond.	*H. Drijvuldigh.*
17	maand.	Alena.
18	dinsd.	Fortunat.
19	woensd.	Juliana.
20	dond.	*H. Sakramentsd.*
21	vrijd.	Aloisius.
22	zaterd.	Paulinus.
23	Zond.	*Sol. H. Sakram.*
24	maand.	Joan.-Baptiste.
25	dinsd.	Prosper.
26	woensd.	Jan en Paul.
27	dond.	Lieven.
28	vrijd.	*Vigilie.*
29	zaterd.	Pieter en Paul.
30	Zond.	*Sol. P. et P.*

JULI.

Hooimaand.

N. M. 1. — E. K. 8. — V. M. 16.
L. K. 24 — N. M. 31.

1	maand.	Rombaut.
2	dinsd.	Maria-Visitatie.
3	woensd.	Heliodoor.
4	dond.	Ulricus.
5	vrijd.	Marinus.
6	zaterd.	Godelieve.
7	Zond.	Willibald.
8	maand,	Landrada.
9	dinsd.	Mart. van G.
10	woensd.	Amelberga.
11	dond.	Pius.
12	vrijd.	Jan-Gualb.
13	zaterd	Anacletus.
14	Zond.	Isabella.
15	maand.	Hendrik.
16	dinsd.	Reynildis.
17	woensd.	Alexius.
18	dond.	Frederik.
19	vrijd.	Vincent à P.
20	zaterd	Elias.
21	Zond.	Daniël.
22	maand.	Maria-Mag.
23	dinsd.	Liborius.
24	woensd.	Christina.
25	dond.	Jacob.
26	vrijd.	Anna.
27	zaterd.	Pantaleon.
28	Zond.	Nazarius.
29	maand.	Martha.
30	dinsd.	Abdon.
31	woensd.	Ignatius.

AUGUSTI.

Oogstmaand.

E. K. 7. — V. M. 15. — L. K. 22.
N. M. 29.

1	dond.	Pieters Banden.
2	vrijd.	Gustaaf.
3	zaterd.	Stephanus.
4	Zond.	Dominicus.
5	maand.	O. L. V. te S.
6	dinsd.	Trans. Chr.
7	woensd.	Cajetanus.
8	dond.	Cyriacus.
9	vrijd.	Justinus.
10	zaterd.	Laurens.
11	Zond.	Susanna.
12	maand.	Clara.
13	dinsd.	Hippoliet.
14	woensd.	*Vigilie.*
15	dond.	MARIA HEMELV.
16	vrijd.	Rochus.
17	zaterd.	Bertrandus.
18	Zond.	Helena.
19	maand.	Joachim.
20	dinsd.	Samuel.
21	woensd.	Joanna.
22	dond.	Philibertus.
23	vrijd.	Philips.
24	zaterd.	Bartholom.
25	Zond.	Lodewijk.
26	maand.	Zephyrinus.
27	dinsd.	Euthalia.
28	woensd.	Augustin.
29	dond.	Jans-onthoofd.
30	vrijd.	Rosa.
31	zaterd.	Isabella.

SEPTEMBER.

Fruitmaand.

E. K. 5. — V. M. 14. — L. K. 21.
N. M. 28.

1	Zond.	Gillis.
2	maand.	Lena.
3	dinsd.	Remaclus.
4	woensd.	Rosalia.
5	dond.	Bertinus.
6	vrijd.	Onesiphor.
7	zaterd.	Reniga.
8	Zond.	*O. L. V. Geboorte*
9	maand.	H. Naem van M.
10	dinsd.	Nicolaas.
11	woensd.	Vinciana.
12	dond.	Guido.
13	vrijd.	Amatus
14	zaterd.	Kruisverh.
15	Zond.	Nicomedes.
16	maand.	Cornelus.
17	dinsd.	Lambert.
18	woensd.	Sophia.
19	dond.	Fausta.
20	vrijd.	Eustachius.
21	zaterd.	Mattheus.
22	Zond.	Phocas.
23	maand.	Thecla.
24	dinsd.	Geofridus.
25	woensd.	Firminus.
26	dond.	Justina.
27	vrijd.	Cosmas
28	zater d.	Wenceelaus.
29	Zond.	Michiel.
30	maand.	Hieronym.

OCTOBER.

Wijnmaand

E. K. 5. — V. M. 13. — L. K. 20.
N. M. 27.

1	dinsd.	Bavo.
2	woensd.	Gerinus.
3	dond.	Geerard.
4	vrijd.	Franciscus.
5	zaterd.	Placidus.
6	Zond.	Bruno.
7	maand.	*Roozenkrans.*
8	dinsd.	Brigitta.
9	woensd.	Dionys.
10	dond.	Franciscus.
11	vrijd.	Gommarus.
12	zaterd.	Maximiliaan.
13	Zond.	Eduardus.
14	maand.	Donatian.
15	dinsd.	Theresia.
16	woensd.	Seraphin.
17	dond.	Hedwigis.
18	vrijd.	Lucas.
19	zaterd.	Pieter.
20	Zond.	Caprasius.
21	maand.	Ursula.
22	dinsd.	Cordula.
23	woensd.	Serverinus.
24	dond.	Raphrël.
25	vrijd.	Crispinus.
26	zaterd.	Evaristus.
27	Zond.	Florentin.
28	maand.	Simon.
29	dinsd.	Narcissus.
30	woensd.	Germanus.
31	dond	*Vegilie.*

NOVEMBER.

Slachtmaand.

E. K 4. — V. M. 12. — L. K. 18.
N. M. 26.

1	vrijd.	ALLERHEILIG.
2	zaterd.	*Allerzielendag.*
3	ZOND.	Hubrecht.
4	maand.	Karolus.
5	dinsd.	Zacharias.
6	woensd.	Leonard.
7	dond.	Willebrord.
8	vrijd.	4 gekr. br.
9	zaterd.	Theodoor.
10	ZOND.	Andreas.
11	maand.	Martinus.
12	dinsd.	Lieven.
13	woensd.	Didacus.
14	dond.	Veneranda.
15	vrijd.	Leopold.
16	zaterd.	Edmond.
17	ZOND.	*Sol. S. Lieven.*
18	maand.	Adela.
19	dinsd.	Elisabeth.
20	woensd.	Felix.
21	dond.	Maria-Pres.
22	vrijd.	Cecilia.
23	zaterd.	Clemens.
24	ZOND.	Firmin.
25	maand.	Katharina.
26	dinsd.	Silvester.
27	woensd.	Maximus.
28	dond.	Mansutus.
29	vrijd.	Saturnin.
30	zaterd.	Zozimus.

DECEMBER.

Wintermaand.

E. K. 3. — V. M. 11. L K. 18.
— N. M. 26.

1	ZOND.	*Advent.*
2	maand.	Paulina
3	dins.	Franciscus Xav.
4	woens.	Barbara.
5	dond.	Sabbas.
6	vrijd.	Nicolaas.
7	zaterd.	Ambrosius.
8	ZOND.	*Maria Onb. Ont.*
9	maand.	Leocadia.
10	dinsd.	Melchiades.
11	woens.	Damascus.
12	dond.	Constant.
13	vrijd.	Lucia.
14	zaterd.	Nicasius.
15	ZOND.	Candidus.
16	maand.	Eusebius.
17	dinsd.	Begga.
18	woens.	*Quatert.*
19	dond.	Timotheus.
20	vrijd.	*Quatert.*
21	zaterd.	*Quatert.*
22	ZOND.	Honorine.
23	maand.	Victoria.
24	dinsd.	*Virgilie.*
25	woens.	KERSTDAG.
26	dond.	Stephanus.
27	vrijd.	Necerata.
28	zaterd.	Onn. kind.
29	ZOND.	Thomas.
30	maand.	David.
31	dinsd.	Melanie.

JAAR- PAARDEN- EN VEEMARKTEN, ENZ.

j. *beteekent jaar–.*, **p.** *paarden- en* **v.** *veemarkt.*

Januari. Den 1 Duinkerke j.; 2 Oudenburg j. en p.; 3 Cassel p.; 7 Moorslede j.; 9 St. Omaars j.; 10 Oostakker j. en p.; Aarschoot j.; 25 Diest p.; 26 Ruremonde j.; 29 Zele j. en p.

Februari. Den 2 Aarzeele j. en p.; 3 Ardenburg j.; 4 Hazebrouck en Leuze j. en Overmeire j. en p.; 5 Rousbrugge p. en v.; 11 Aygem p. en v. en Gaver j.; 17 Uitbergen p. en v.; 18 Herenthals p.; 21 Heusden (Brabant) j.; 25 Moerbeke p. en v.

Maart. Den 4 Caprijk j. en p. en Diest p.; 5 Aaltre j., p. en v., Nieukerken (Waas) p. en v., Thielt en Thienen p.; 6 Cassel (alle woensdagen in den vasten) en IJperen p. en Ronsse j., p. en v.; 12 Ninove j.; 13 Antwerpen p., 16 IJperen kattefeest; 18 Oostburg en Dixmude p. en v.; 21 Landegem p.; 23 Isegem j.; 25 Hazebrouck en Ursel j., Pouques en Ruisselede p.; 26 Gent p. in het Kasteel; 29 Gent foire op Sint-Pietersplein; 30 Turnhout j.; 31 Kortrijk p.

April. Den 1 Stekene j.; 2 Capellen p. en v.; 4 Assche j.; 9 Ninove j.; 10 Nederbrakel j. en p., Somergem j., p. en v. en Veurne j.: 11 Gent v.; 15 Bergen St. Winox en Hazebrouck j. en p., Moerkerke j. en Meesen v.; 17 IJperen v.; 22 Bergen Sint-Winox j. en p., Evergem j., p. en v. en Vijnckt j.; 23 Destelbergen en Hoogstraten j., Rousselare j. en p., Thienen p. en Waasmunster p. en v.; 24 Herzeele en Westkapelle j., Kortrijk foire, Oostkapelle j. en p. en Poperinge j., p. en v.; Brugge p.; 27 Michelbeke en Sijngem j.; 29 Lessene, Sinai en Sleidinge j. en p.; 30 Belle en Sottegem j. en Elverdinge p.

Mei. Den 1 Brussel en Caaster p., Deinze, Oombergen, Veurne en Westkapelle j., Kamerijk foire en Rousbrugge p. en v.; 2 Audenaarde j. en p., Hulst, Moerbeke en Wadripont j. en Wetteren p. en v.; 3 Brugge foire, St. Nikolaas en Wichelen j.; 6 Burght

p. en v., Hazebrouck p. en Maldegem j.; 7 Brugge wollemarkt, Somergem j. en Viane j. en p.; 9 Denterhautem j. en Ertvelde j. en p.; 12 Vlamertinge kermis; 13 Oostakker j., p. en v.; 14 Kerchove p. en v.: 18 Turnhout j.; 20 Doornik p; 21 Zandbergen j. en p.; 30 IJperen j.

Juni. Den 1 Iseghem j. en p.; 2 Brussel kleine foire en Soignies j.; 4 Bergen Sint Winox j. en p., Brugge wollemarkt en Wervick j.; 5 Wormhout j. en p.; 10 Aarzeele j. en p. en Maria-Oudenhove j.; 11 Hazebrouck en Wervick j., Laarne, Nazareth en Nevele j. en p., Oosterzeele p. en Temsche p. en v.; 12 Antwerpen p.; 13 Antwerpen wollemarkt en Doornik j.; 14 Alveringem p.; 15 Waregem j. en p.; 17 Antwerpen foire, Bergen, Sint-Winox j. en p., Gavere j. en Saffelare j. en v.; 18 Ronsse j.; 19 Nederbrakel v. en Ronsse p.; 20 Drongen en Eecloo j. en p. en Loochristij j. en v.; 21 IJzendijke v.; 23 Harelbeke j.; 24 Caprijk j. en p., Schellebelle, Meenen en Sluis j.; 25 Amiens foire, St. Denijs bij Kortrijk j. en p. en Thienen p.; 26 Cruibeke p. en v. en Wornhout j en p.; 27 Thielt j; 29 Oostende, Poucques en St-Lievenshautem j, Petegem bij Audenarde p. en v., Sint-Quentin foire en Thourout j. en p.; 30 Nieupoort j.

Juli. Den 1 Cruishautem en Huisse j. en p. en Knesselare p. en v.; 2 Thielrode p. en v. en Zeveneeken j.; 4 Opdorp j,; 6 Avelgem p. en v.; 7 Diest en Mechelen j.; 8 Eecke j. en Elverdinge p.; 9 Aalst j. en p., Meulebeke en Poperinge j,; 10 Temsche j.; 11 Dixmude p.; 14 Hondschote j. en Gent algemeene kermis; 21 Damme j. en Dixmude kermis en foire; 23 Gent op Sint-Pietersplein en Tongeren p. en Ghistel j. en p.; 25 Brugge p. en Vloesberge j. en p.; 26 Lichtervelde j., p. en v.; 28 Loo p. en Veurne j.; 30 Ninove j. en p. en Waarschoot j.

Augusti. Den 1 Rousbrugge p. en v.; 2 Gent bijloke en Moerbeke j.; 4 IJperen foire; 5 Hazebrouck j.; 6 Bergen St. Winox j. en p.; 10 Eename j.; 11 Eename p.; 15 Herzeele v. en Isenberge j.; 17 Langemark p.; 18 Aarschoot j. en Hazebrouck kermis; 19 Moorslede j en Sijngem j. en p.; 20 Ninove en Overmeire j. en Sottegem p. en v.; 21 Dendermonde, Deinze en Exaarde j.; 22 Ath j.; 24 Moescron j. en p.; 25 Stavele j.; 28 Kor-

trijk j., Ledeberg j., v. en ajuinmarkt en Oedelem j. en p.- Oordegem j. en p.; 28 Caaster p.; 29 Audenaarde foire; 30 Pope; ringe p. en Rijssel foire; 31 Hulst p.

SEPTEMBER. Den 1 Halle en Rousbrugge j., Leuven kermis en Moerzeke p en v.: 2 Bassevelde j. en p., Leuven p. en v., Maldegem en Sluis j.; 3 Nevele j en p., Ronsse j. en Wetteren j., p. en ajuinmarkt; 4 Ronsse p. en St Gillis (Waas) j. en p.; Audenaarde j. en p.; 8 Ruisselede p., Ursel en Vijnckt j. en Valencijn foire; 9 Drongen j. en p.; 10 Belle en Eecke j., Meirelbeke en Waarschoot j. en p., Lembeke j., p. en v. en St Pauwels p. en v.; 11 Wormhout j. en p.; 12 Bouchaute j.; 16 Moerkerke en Vlissinge j.; 17 Caleke, Hamme en Ninove j., Calloo, St. Denijs bij Kortrijk en Viane j. en p.; 18 Antwerpen p., Meerdonck p. en v.; en Nederbrakel j.; 19 Baasrode p. en v.; 23 Doornik p.; 24 Bottelare j., Ertvelde j. en p. en Kieldrecht p. en v.; 26 Eecloo j. en p. en Harelbeke j. en v.; 29 Nieupoort j. en Thielt p.; 30 Luik j.

OCTOBER. Den 1 Axel, Rousselare en Somergem j. en Machelen p. en v.; 2 Veurne j.; 3 Dixmude p.; 4 Nieucapelle j.; 6 Aalst j. en p.; 7 Dendermonde, Hulst en Michelbebe j., Laarne, Sleidinge en Hazebrouck j. en p. en Oosterzeele p.; 8 Lier en Namen j. en Zele j. en p.; 9 St. Quentin foire en Sas van Gent j.; 11 Evergem j. en p. en IJzendijke v.; 14 Caprijk en Destelbergen j. en p., Knesselare p. en v. en Meesen v., 15 Impe v.; 17 Lessene j. en p.; 18 Brussel groote foire en Meenen j.; 19 Waregem en Turnhout j.; 21 Bergen St. Winox j. en p. en Tongeren j.; 22 Assenede en Poperinge j, Lokeren en Huisse j. en p.; 23 Deinze j. en p.; 24 Haaltert (distrtckt Aalst) j. en p.; 26 Isegem j. en p.; 28 Brugge. Bellem en Elverdinge p., Kamerijk foire en Oostburg p. en v.; 29 Sottegem j. en Beveren (Waas) j. en p.; 30 Oostende j. en p

NOVEMBER. Den 1 Bergen (Henegouw) j.; 3 Maria-Oudenhove j. en p. en Schellebelle p.; 4 Bergen St. Winox j. en p., Hazebrouck en Lier j., Thienen en Herenthals p.; 5 Rousbrugge p. en v.; 6 Bergen St. Winox j. en p en Ronsse j., p. en v.; 9 Avelgem p. en v., Caaster p. en Ghistel j. en p; 10 Lozer

kermis; 11 Gaver j., Dixmude p. en Amiens foire; 12 St. Lievenshautem en Rousselare j. en p.; 16 Brugge p ; 18 Geeraardsbergen j. en Gorcum p. en v.; 22 Moerbeke j.; 25 Oostende j. en p.; 26 Zeveneecken j. en p.

December. Den 1 Tourhout p. en v ; 2 St. Nicolaas j. en p.; 4 Lokeren j. en p.; 6 Hoogstraten j.; 8 Poucques j.; 9 Welle v.; 18 Antwerpen p.; 26 Aarzeele j. en p.

MAANDELIJKSCHE VEEMARKTEN.

Aalst. De derde zaturdag van elke maand (october en november uitgezonderd). — *Aaltre, Herzeele en Ronsse*. De eerste woensdag van elke maand. — *Alveringem*. De tweede zaturdag van elke maand. — *Audenaarde en Thielt*. De eerste donderdag van elke maand. — *Deinze en Nederbrakel*. De derde woensdag van elke maand. — *Dixmude*. De vierde zatuurdag van elke maand (januari, februari en december uitgezonderd). — *Geeraardsbergen*. De eerste maandag van elke maand. — *Ghistel en Ninove*. De derde dinsdag van elke maand. — *Kortrijk*. De eerste maandag van april, juli en augusti wollemarkt. — *Loo in Veurne-Ambacht*. De derde zaturdag van elke maand. — *Nieucapelle*. De vijfde zaturdag (indien er vijf in de maand vallen) van elke maand. — *Pervijse*. De eerste zondag van elke maand. — *Sottegem*. De eerste dinsdag van elke maand (mei, augusti en november uitgezonderd.

KONINGLIJKE FAMILIE VAN BELGIE.

Z. M. LEOPOLD II, Lodewijk-Philips-Maria-Victor, geboren te Brussel, 9 april 1835, getrouwd den 22 augusti 1853, met

H. M. MARIA-HENDRIKA-ANNA van Oostenrijk, geboren den 27 augusti 1853.

HUNNE KINDEREN :

1. Louisa-Maria, geboren te Brussel, 18 februari 1858;
2. Leopold-Ferdinand, Hertog van Brabant, Graaf van Henegouwen, geboren te Brussel, 12 juni 1859, erfprins ;
3. Stephania - Clotilde - Louise - Hermina - Maria - Charlotta, geboren te Brussel, 21 mei 1861.

BROEDER EN ZUSTER DES KONINGS :

a. Z. K. H. Filips-Eugeen-Ferdinand-Maria-Clemens-Baudewijn-Leopold-Joris, Graaf van Vlaanderen, geboren te Laeken, 24 maart 1837.

b. H. K. H. Maria-Carolina-Amelia-Augusta-Victoria-Clementina-Leopoldina, geboren te Laken, 7 juni 1840, getrouwd den 17 juli 1857, met Ferdinand-Maximiliaan-Jozef van Oostenrijk, keizer van Mexico, geboren 6 juli 1832.

HET VALSCHE MUNTSTUK.

Naar het hoogduitsch van Auerbach,

In eene stad nabij den Rijn (de naam doet niets ter zaak) waren eenige lieden in een bierhuis vergaderd en dronken eene flesch. Het gesprek had allengs opgehouden, men hoorde de klok der stadskerk negen uren slaan. — Zonder het bevel der Beijersche politie af te wachten, maakten de meesten zich vaardig om als eerbare mannen naar huis te trekken. De revisor Muller haalde zijne beurs uit en betaalde hetgeen hij gebruikt had. « Ik blijf altijd bij kas» zeide hij, «want ik heb, vóór eenige maanden, een valsch muntstuk ontvangen, ik weet niet van wien en ik weet evenmin wat ik er mede zou doen. » Hij haalde het stuk voor den dag, zijn buurman nam het hem uit de handen en liet het op de tafel vallen: het gaf een klank zoo dof als lood.

— « Op tien stappen afstand hadde ik kunnen zien » zeide een man die aan het einde der tafel zat, « dat het stuk niet deugt; het is een Coburger muntstuk dat alhier is gebleven. »

— « Neen, het is een Nassauer stuk » zeide de eigenaar. « Welnu, wat zal ik daarmede aanvangen? »

Het stuk ging van hand tot hand.

— « Geef het mij, » zeide een kruidenier, « ik zal het

in mijnen winkel metandere muntstukkenop de toonbank spijkeren. Ik ben altijd verheugd als ik zulkeen bedrieger vast kan spijkeren. »

— Zoo ik in uwe plaats was, zoude ik het bij eene groote betaling weder uitgeven.

— « Dat doe ik ook gewoonlijk » zeide iemand uit de aanwezigen.

— Maar, zoo doende, zou ik dadelijk bedriegen.

— Gij kunt doen alsof gij er niets van weet; gij geeft het met goed gangbaar geld weder uit. Gij oefent slechts een vergeldingsrecht uit: werdt gij ook niet bedrogen?

— Om dat ik bedrogen werd, ben ik niet te verontschuldigen zoo ik iemand anders bedrieg.

— « Ik zoude het aan eenen bedelaar geven » zeide de waard, « die zal het weder voor goed geld uitgeven. »

— Zulks ware recht laakbaar. Een arme man zou daardoor nog veel meer in verlegenheid komen dan zij, die gewoonlijk nog ander geld bezitten. — Bij hem zal men veel lichter veronderstellen dat hij bedrog heeft willen plegen. Hoe beklaaglijk ware het dan niet, zoo hij reeds het glas bier heeft uitgedronken, dat hij daarmede wilde betalen. — Indien ik zoo handelde, zou ik wederom oorzaak zijn dat een ander mensch insgelijks verkeerd zou handelen.—Wat zou er van de maatschappij geworden indien wij ons niet schaamden vrijwillig aanleiding te geven tot de verkeerde handelingen van anderen?

— Sluit dan het schuldige geldstuk weg, of werp het over de brug in den Rijn!

— « Ik geloof » zeide de man die beweerd had het stuk op tien stappen afstand te zouden herkennen, « ik geloof

dat de Staat met wiens stempel valsch geld geslagen wordt, het zou moeten inruilen. »

— Dat heet spotternij! Wat zou de Staat niet al te doen hebben, indien hij alle verkeerdheden voor rekening wilde nemen? Wie een geldstuk ontvangt, moet zich zelf verzekeren of het goed is. Hem alleen is het te wijten, als hij een valsch stuk ontvangt.

— « Ik meende toch » herhaalde de andere, « dat de Staat die de misdadigers opneemt en huisvest, hetzelfde moet doen met het valsch geldstuk dat ook dagelijks zonden doet. De Staat moet *vondelingen* onderhouden; voor het valsch geld moet hij dus ook zorgen. Wel is waar kan men niet vergen dat hij valsch geld voor echt aanvaarde; maar het stuk dat gij daar hebt is toch wel een kreutzer aan kooper waard; voor een kreutzer moest hij het inruilen. — Nu is men verplicht er iemand anders mede te bedriegen. »

— « Het is toch iets kenteekenends der menschelijke natuur » zeide een leeraar, « onrecht lijden voert er ons zoo licht toe onrecht te doen. Wil men een mensch jegens zich zelven en jegens de anderen wantrouwend maken, men heeft slechts zijn vertrouwen te misbruiken. Is hij niet vast in het goede en eerlijke bevestigd, handelt hij ook verkeerd. Wie valsch geld voor echt heeft ontvangen, geeft het ook licht weder voor echt uit. Dat is eene gelijkenis of een zinnebeeld.

De mannen wenschten elkander een goeden nacht en gingen uit een.

En gij, lieve lezer, wat denkt gij nu dat men met het valsch muntstuk hoeft te doen?

JOHN COCKERILL.

NOG EENE PROEVE VAN GEESTKRACHT EN VOLHARDING.

Als Samuel Smiles in zijn belangwekkend « Help u Zelf! » ons met de volgende zinsnede tot een zijner hoofdstukken inleidt: « *Een der sterkst sprekende karaktertrekken van het engelsche volk is rustelooze nijverheid* » en ons verder den welverdienden lof voordraagt van Arkwright, Boulton, Yates, Wedgwood, Minton enz, mag het ons ten minste verwonderen onder deze heerlijke rij verpersoonlijkingen van den saksischen geest, John Cockerill niet als eene der heerlijkste opgeluisterd te zien.

Zeker is het te betreuren dat de engelsche schrijver met zulke leemte een boek heeft willen ontsieren, dat « onpartijdigheid » tot opschrift dragen moest; doch ons geeft zulks de gelegenheid, zonder aan het gevaar eener vergelijking met Smiles bloot te staan, den lezeren onzes volks misschien voor het eerst met eenen man bekend te maken die, uit min dan geringen stand opgekomen, het zooverre wist te brengen, dat een aanzienlijk deel der belgische nijverheid thans aan hem haar ontstaan te danken heeft.

In het stedeken Harlington op het engelsche grondgebied Lancashire, zag den 3en Oogst 1790 John Cockerill

het eerste daglicht. Geluk noch rijkdom waren hem aangeboren, en korten tijd na zijne intrede in het leven wierd hij door zijnen vader en zijne andere broeders die naar Frankrijk overvoeren, op het spoor van een gunstiger lot, in Engeland aan de zorgen van eenen bloedverwant overgelaten.

Die man was alles meer dan bevallig, en weldra had de jonge knaap stof genoeg om ernstiger dan om gewone redens naar de zijnen te verlangen : daarvan droegen zijne arme ruggebeenen meer dan enkele bewijzen.

Eerst toen hij zijn negende jaar had bereikt, werd het schoolgaan, op het aandringen zijns vaders, hem eindelijk toegelaten ; doch drie jaren nadien hiet hem een nieuw vaderlijk bevel, tot zijne groote vreugde, de zijnen in Frankrijk te gaan vervoegen en in de fabriek die zij aldaar onder staatsbescherming hadden gesticht, het werktuigmaken aan te leeren.

Lustiger dan een vogel die zijne gevangenis ontsnapt, zag men hem inschepen, en hij dacht weinig aan vaderland en dergelijke — (wie niet?) — Het scheen hem overal beter te moeten zijn dan waar het norsche beeld van zijnen al te spartaanschen voogd hem tegengrimde.

Zoo kwam hij in Frankrijk aan, in de werktuigmakerij zijns vaders die, als eene nietige onderneming begonnen, met het toedoen der fransche regeering en wel het meest door den onvermoeibaren ijver van het engelsche gezin tot een vrij aanzienlijk en winstgevend gesticht was opgegroeid; hij oefende zich aldaar in de geheimen zijner nieuwe kunst. Maar zijn geprikkelde geest zag weldra op uitgebreider plannen uit : korten tijd nadien vinden wij

hem te Luik aan het hoofd van een reeds bloeiend gesticht dat hij waarschijnlijk met aan zijnen vader ontleende gelden had tot stand gebracht; en van hier wierp hij reeds, rekenend en wegend, zijnen adelaarsblik op Seraing, waar hij weinige jaren later den zuil zijns roems oprichten moest.

Aan den rand der Maas, bij Luik gelegen, met rijke kool- ijzer- en kopermijnen onder zijnen bodem, was Seraing, in 1815, nog een dorpje dat er alles behalve weelderig uitzag; het eenige dat daar van eenige pracht en macht getuigde was het heerlijke zomerpaleis der Prinsen-Bisschoppen van Luik. In dat uitgestrekte en vorstelijke gebouw, met zijne schaduwrijke tuinen vol waterspelen en marmerbeelden, hadden gansche geslachten godsgenadige prelaten, — helaas maar te dikwijls — van den disch naar den wijnkelder elkander godvruchtig opgevolgd; en van al hunne weelde en rijkdommen was er niets aan de 1800 inwoners der streek overgelaten dan gebrek en onwetendheid die zich daar voor eeuwig tegen allen invoer van beschaving en welvaart schenen te hebben verschanst.

Cockerill kwam hier aan, liet zijnen blik over dit alles weiden en zijn brein opende zich voor een grootsch gedacht: — hy zag de ellendige dorpelingen; ten anderen kant onderzocht hij den grond dien hij betrad, vernam dat hij schatten bevatte, en beraamde verbeteringen aan der armen lot; en toen zijne oogen het bisschoppelijke verblijf weder ontmoeteden was zijn ontwerp vastgesteld: het kasteel zou den hoon zijner nutteloosheid dragen, als men het hoon mag heeten het adelijke huis tot den heiligen arbeid in te richten!

In 1816 mocht Cockerill zijnen droom verwezenlijken : het te Luik gewonnen geld en de hulp zijns broeders James die hem kwam bijgesprongen, lieten hem toe met laatstgenoemden het kasteel aan te koopen. Het werd spoedig tot werkhuizen ingericht ; de dorpelingen vonden er broodwinning, de onderneming gelukte, werd uitgebreid en groeide tot die reuzenwerktuigmakerij op die gij thans te Seraing kunt bewonderen.

En Seraing zelf, zie het nu eens : het leeft en bloeit er alles; schoone, volkrijke straten kruisen er door elkander, en eene blijde menigte beweegt zich daar gestadig; eene ruime school opent hier elken morgend hare deuren voor talrijke werkmanskinderen ; twee heerlijke tempels staan verder den beiden gebruikten godsdiensten opgebouwd, pronkend met kunstige voortbrengselen, — hetzij trappen of poorten, — der plaatselijke nijverheid ; de bevolking is er, het vlottende deel afgerekend, vertiendubbeld, en alles lacht de welvaart toe, want eene bron is daar die nimmer hare giften weigert : de werktuigmakerij.

En deze is kolossaal : meer dan vijftig hooge schoorsteenen heffen zich boven het onafmeetbare gebouw ten hemel op, in wuivende kooldampwolken gehuld ; het ronken en kraken van wielen en riemen op elkander is ontzettend genoeg om u het nadenken te verbieden aan wat hier « was », en u slechts onder den indruk verpletterd te laten van wat hier « is » ! — Van zeven tot achtduizend werklieden stellen hier dagelijks eene stoomkracht van 695 paarden in beweging ; — de koolmijnen waarop Seraing gebouwd staat komen hier dagelijks eenen tol van 16,000 centenaars steenkolen aanbrengen ;

— de smeltovens en fornuizen verslinden elken dag meer dan 1500 centenaars ijzer en koper, dat al weêr uit de te Seraing gelegen mijnen opgetrokken wordt. En al dit gerucht en gewoel, dit gekook en gesis, die gele, blauwe of groene vlammen, die metalen vuurstroomen die ge gloeiend naar de vormen golven ziet, — dit alles dooreen gewerkt, zult ge verder in uitgestrekte magazijnen tot stoomketels, locomotieven, cylinders, wat weet ik al, herschapen verwonderd daar zien staan, gereed om, langs talrijke ijzerbanen die van het gesticht uitstralen tot aan de verscheidene aanpalende vertakkingen van het europische spoorwegnet, naar alle gewesten van het vasteland te worden vervoerd.

Aldus is nu de prachtige woning der Luiksche bisschoppen hervormd : nu dient zij tot nut van hen wien zij vroeger tot niets had gediend. En dit is de uitslag van een gedacht dat rijp groeide onder den schedel van Cockerill, en, op 's mans onafwendbare voortdrijvendheid gesteund, tot de volledigste verwezenlijking gedreven mocht worden welke het voor menschelijke ontwerpen toegelaten is te droomen.

Maar brengen wij hier ook eene welverdiende hulde aan de nagedachtenis van koning Willem I, den wijzen vorst onder wiens regeering alsdan de beide Nederlanden bloeiden; want de krachtige medehulp die hij aan Cockerill in zijne onderneming verleende geeft hem hier ontegensprekelijke rechten op : — hij mag van het nageslacht vergen dat zijn wapenschild prijken blijve op de muren eens gestichts tot welks opkomen hij zooveel heeft bijgebracht, en waar zijne leuze « *Je maintiendrai* ! »

zoowel gepaard gaat met het karakter van den man die door eigen wilskracht hier alles heeft tot stand weten te brengen.

Maar intusschen brak de omwenteling van 1830 aan, en onder andere vijanden die zij zich opmaakte zag men ook Cockerill zich rangschikken. Hij zag misnoegd en bedroefd op die gebeurtenis neder die, in zijne gedachte, den bloeiendsten en meest verzekerden staat van zaken te niet bracht om er eenen ten minste raadselachtigen tot stand te helpen.

Ook was Cockerill meer dan men denken zou in de gevolgen der omwenteling gemengd. — Als in 1825 zijn broeder James hem verlaten had, had hij zijn deel in de werktuigmakerij aan koning Willem afgestaan, en in 1830 werd dit aandeel afgevergd door de belgische regeering die zich alzoo tot Cockerills medegenoot wist te maken. Maar Cockerill wilde geene hoegenaamde betrekking met de nieuwe regeering hebben, en diep geraakt verliet hij Seraing en zijne werkluî die hem aanbaden, en men zag hem in geene drij jaren meer op de plaats terug. De fabriek kwijnde en scheen van hare ziel beroofd, maar voor Cockerill was dit alles slechts eene hinderpaal even als de andere uit den weg te nemen : inderdaad na drij jaren kwam hij met de noodige gelden weder, kocht het eigendom der fabriek voor zich alleen aan, en gaf haar den vroegeren bloei terug.

Dus verre voor Seraing ; — maar men denke niet dat zijne rustelooze nijverzucht binnen dezen kring alleen veld

genoeg vond tot hare bedrijvigheid. In verscheidene streken van Europa had hij fabrieken ingericht: — in België, nog eene werktuigmakerij te Luik door 500 werklieden aan gang gesteld, benevens verscheidene wolle-en linnenweverijen en eene ijzersmelterij; — in het « Val-Benoît » nabij deze stad, eenen stoommolen; te Andennen eenen aanzienlijken papiermolen en eene katoendrukkerij; — dicht bij Charleroi, smeltovens; — te Spa eene katoenspinnerij; — te Verviers eene fabriek van metalen spillen voor weeftuigen; — in Duitschland bij Aken, eene tindraadspinnerij; te Stollberg eene zinkfabriek; — in Frankrijk te St-Denis, nog eene tindraadspinnerij; — te Decazeville en Bezêche, werktuigmakerijen; — in Spanje metallurgische gestichten; — in Polen en Pruissen, lakenweverijen; en om een einde te maken aan deze bijna eindelooze opsomming, nogmaals werktuigmakerijen te Petersburg, de Russische hoofdstad, en zelfs te Suriname. — Kan men zich een denkbeeld maken van zulke werkdadigheid? — In een alléénig hoofd bevond zich de moederbron waar al deze milde vertakkingen uit ontsproten en hun leven putteden, om de welvaart over de wereld te verspreiden, overal met den naam van Cockerill gepaard.

De man hield het zoo staande, reizend, of liever vliegend van het eene gewest naar het andere, overal stichtend en richtend, tot op vijftigjarigen ouderdom, toen hij den 19^en^ Juni 1840 bijna plotseling te Warschau overleed met een laatst ontwerp in het hoofd: namelijk het oprichten van eene monsterfabriek te Stollberg, waaraan hij ongeveer 6 millioen had voorbestemd.

Daar hebt ge, lezer, het leven overschauwd van een man die, uit het volk geboren, bij elken stap dien hij deed eene hinderpaal te overkomen vond; die nooit het onderricht genoot waarvan alleen gij misschien al den voorspoed van sommigen wilt doen afhangen; een man die zijne baan zelf moest doorhakken en effen leggen, en die trots dit alles met zijne wilskracht en voortvarendheid tot den hoogsten stand is gekomen dien men in onze eeuw bereiken kan.

Ik beweer zulks met recht: verder dan Cockerill kan men het niet brengen. Wat is de roem van luidgevierde oorlogshelden, bij dien van een man die wist te stichten waar zij vernielen? — Het kan menigeen in het gedacht komen dat het noodig zij zulken man een standbeeld op te richten. Maar van deze dwaling bidden wij ze af te wijken; als men ziet welke mannen men al met standbeelden vereert, blijft het ten minste raadsclachtig of wel daarin voor Cockerill een eerbewijs zou liggen. En bovendien, welk beeldhouwer zal iets kunnen verzinnen dat niet eene verkleining blijve bij het eerbiedwekkende meesterstuk dat reeds, toen Cockerill nog leefde, was opgemaakt door eenen kunstenaar, die al de Phidiassen der grieksche oudheid overtreft: de verbeelding der erkentelijke menigte? —

JULIUS SABBE.

Zoo gij het leven bemint, verspilt uwen tijd niet; want tijd is de stof waaruit het leven gemaakt is.

B. FRANKLIN.

OVER HET BELFORT EN DEN DRAAK VAN GENT.

—

Aan de groote gebouwen die nog van vroeger eeuwen te Gent zijn staande gebleven kan men zien hoe rijk en machtig deze gemeente van ouds moet geweest zijn, niettegenstaande de langdurige geschillen met hare graven, waardoor handel en nijverheid, die bronnen der welvaart, soms jaren lang kwijnden, en men kan er tevens uit leeren welke geest van onderneming en welke liefde voor de kunst onze voorvaders bezielden.

Wij willen hier een woord zeggen over een dezer monumenten, dat stellig het merkwaardigste mag genoemd worden, niet zoo zeer onder betrek van kunst, maar om de historische herinneringen die er aan gehecht zijn, namelijk het Belfort, dat, als het zinnebeeld onzer gemeentevrijheden mag aanzien worden. Menige treffende bladzijde uit onze geschiedenis wordt ons door dien reusachtigen toren voor den geest ontrolt.

Onder de gemeentevoorrechten werd datgene om een Belfort te mogen stichten als een der gewichtigste aanzien. Men kan er zich lichtelijk van overtuigen als men nagaat met hoeveel ijver en geduld de bewoners der meeste steden van Nederland, Duitschland, Frankrijk, Italië en andere landen, in de middeleeuwen, de bouwing van zulk gedenkteeken hunner vrijheden ondernamen en voltrokken.

Dikwerf, wanneer het der opkomende gemeente aan genoegzame gelden ontbrak om een steenen belfort op te richten, werd er een houten getimmerd, hetwelk in gunstiger tijden door een in hardsteen werd vervangen. Alzoo zijn de belforten van Kamerijk, Douai, Soissons, Amiens, enz., aanvankelijk in hout vervaardigd geweest. Dit bouwen in hout is de oorzaak dat men in de 12e, 13e en 14e eeuwen zoovele brandgevallen van dergelijke torens aantreft. Die van Laon, Metz, Dijon, Orchies, Cassel, Boulogne, Rouaan en meer andere zijn alzoo lichtelijk de prooi der vlammen geworden. De belforten verschilden van gedaante, soms van stad tot stad. Sommige waren rond (echter het kleinste getal), andere drij- vijf- zes- zeven- acht- tot tienkantig, doch de meeste vierzijdig, zooals het onze.

Terwijl sommige met eene hooge spits, of met verscheidene kleine torentjes, zooals dat van Gent, voorzien waren, trof men er integendeel anderen aan, op welker *plate-forme* men kon wandelen. De meeste van Nederland en van het noorden van Frankrijk hadden kanteelen.

Vooral in Italie en in het zuiden van Frankrijk waren de belforten prachtig gebouwd, van eene reusachtige grootte, en meestal versierd met loof- en beeldwerk. Deze uit steen gehouwen beelden stelden gewoonlijk de eene of andere deugd voor, zooals de voorzichtigheid, de rechtveerdigheid, de milddadigheid enz; dikwijls ook werden op de gevels dezer gemeentetorens voorstellingen geplaatst van den vrede, den koophandel, de nijverheid, de scheepvaart, de hoop, den moed, enz. De spits van meestal de belforten prijkte met een metalen zinnebeeld dat tot

windwijzer diende. « Het waren in Duitschland adelaren; in Italië, slangenroeden (caducées), schepen, en Neptunusstaven; in Frankrijk en in Nederland doorgaans het wapen van de stad, en somtijds ook datgene van den heer of vorst, wanneer hij uit staatsreden of uit vrees voor onlusten dezelve met het recht van gemeente begunstigd had (1).

Pastoor de Bast was van gevoelen dat de eerste windwijzer van het gentsche belfort een koperen arend was; andere schrijvers hebben integendeel beweerd dat hij eenen leeuw, het wapen der stad, verbeeldde.

Deze leeuw zou er tijdens het beleed van Jacob van Artevelde nog op te zien zijn geweest (2).

Onze stad werd al vroeg tot vrije gemeente verheven en kreeg diensvolgens onder andere voorrechten ook datgene om een Belfort te stichten en een' zegel, eene banier, eene stormklok te bezitten, welke laatste dienen moest om de dappere burgers te wapen te roepen, als de stad door het een of ander gevaar zou bedreigd worden.

Niet zooals vele andere kleiner gemeenten van Vlaanderen, bouwden de Gentenaars eenen vrijheidstoren in hout, maar zij stichten « een waarachtig gedenkteeken dat in harmonij was met de belangrijkheid en den rijkdom der stad, » uit doornikschen steen. In 1183 werd de eerste grondsteen gelegd en met geduldigen ijver werden

(1) Deze bijzonderheden over de belforten in het algemeen putten wij uit een uitgebreid en belangrijk artikel, voorkomende in verschillende opvolgende nummers der *Gazette van Gend* van de maand april 1839.

(2) *Gazette van Gend*, 18 april 1839, art. over den draak.

de werken, naar het op perkament geteekend plan, dat men tot heden nog in stads-archieven bewaart (1), gedurende eenen geruimen tijd voortgezet.

Men is het echter niet eens over het vraagpunt op welk tijdstip men de bouwing van het belfort heeft begonnen. 1313 wordt door sommige schrijvers als het jaartal zijner grondlegging aangegeven. Andere beweren dat men in 1274, tijdens de wijze regeering der XXXIX wethouders daaraan begon te bouwen.

De stadsrekeningen bewijzen nogtans dat het wel vroeger dan in 1313 moet geweest zijn dat men de hand aan 't werk legde, dewijl in 1335 reeds de voornaamste werken geëindigd waren en men zich in de volgende jaren kon bezig houden met de versieringen, zooals met *op te settene gergoelen* (fr. gargouilles) (2) *dat men heet gotieren, ende de manne die er staen ende staen sullen* (1337). (Stippen wij hier in het voorbijgaan aan dat een dezer *mannen* of beelden nog staande is gebleven op eenen hoek der cornis, en best zichtbaar is langs de Botermarkt.)

(1) Deze teekening, die in zeer goeden staat van bewaring is, is hoog 2m20 en breed 0m40. Op den rug leest men :

Dbeweerp van den beelfroete,

en in kleiner karakter :

Sigerus Castellanus Gandensis me fondavit anno MCLXXXIII, III Kal. maii. — Zie *Mess. d. Sciences*. 1839, bladz. 234.

(2) Gargouilles zijn gotten in den vorm van draken die men ziet aan de oude gothische gebouwen. Die naam werd gegeven aan den draak, die tijdens de regeering van Clovis de omstreken van Rouaan verpestte en door S. Romanus overwonnen werd (Bn J. DE St-GENOIS, *Mess. des Sciences*, 1840).

Immers is het licht te begrijpen dat de bouwing van een monument op zulke uitgebreide schaal, als het plan van Seger, niet in een twintigtal jaren kon voltrokken zijn, als men bedenkt hoe traagzaam werken van dien aard, in de middeleeuwen vorderden. Aangaande de tweede bewering, doen wij de opmerking, die ook voor de eerste gelden mag, dat het ons onbegrijpelijk voorkomt hoe een volk, dat fier was op het schoone voorrecht eenen vrijheidstoren te mogen stichten, maar eene eeuw na verkrijging dezer privilegie, den grond van dit herinneringsteeken zijner zelfstandigheid zou hebben gelegd. Toen het in 1183 het ontwerp maken liet, zal het wel geweest zijn met het inzicht om er onmiddelijk de uitvoering van te beginnen, en men kan geene bewijzen aanhalen dat men hierin is verhinderd geworden.

Wat de schrijvers hieromtrent in dwaling heeft gebracht is de plaats uit het Memorien-boek van Gent waar gezegd wordt dat de XXXIX *deden maecken veel scoender edificiën, ghelijk* (onder anderen) *Tbeelfroet*, doch wij vermeenen hieruit te moeten verstaan dat de werken, tot dit tijdstip (1274) onderbroken of vertraagd, nu werden hernomen of met meer spoed voortgezet.

De meeningen van den schrijver van het belangrijk artikel, voorkomende in opvolgenlijke nummers der *Gazette van Gend* van April 1839, moeten wij hier ook nog aanstippen. Volgens hem bezat Gent, dat veel vroeger dan in 1171 (zoo als het de meeste geschiedschrijvers leeren), het recht van gemeente zou verkregen hebben, in den beginne een houten belfort, dat men in de eerste helft der XIe eeuw (1040) door een steenen begon te vervangen, en hetwelk in het jaar 1100 reeds voltooid was.

Toenmaals was Gent nog zeer klein en bevatte alleenlijk dat gedeelte, hetwelk tegenwoordig de kuip of middenwijk der stad uitmaakt.

Poort of *poert* was de naam dien men hem in de middeleeuwen gaf, omdat het omsloten was door breede rivieren en dus als eene veilige plaats mocht worden beschouwd (1).

De vrije inwoners werden *poorters* genoemd.

Die oude stad, welke waarschijnlijk van in de 10e eeuw met muren en poorten was voorzien (2), was omringd van verschillige onbemuurde en onbewalde dorpen of voorgeborchten waarvan er vier al zeer vroeg als gemeenten werden erkend. Het gemeenterecht zou geschonken geworden zijn aan het grondgebied van den *Broek* (Burgstraat en omliggende) tusschen de jaren 1147 en 1160, zoo als het schijnt te blijken uit sommige stukken van dien tijd, waarin men ziet dat het destijds reeds door eigen schepenen bestierd werd; aan den *Briel*, die reeds in 1180 zijne schepenen had en eene gevangenis, staande op den schipgracht, omtrent 1175; aan den wijk van *Overschelde* met den *Brabanddam*, tijdens de regeering van Karel den Goeden (die te Brugge in 1127 vermoord werd), en eindelijk aan het *Burcht van Gent* westwaarts aan het poort van Gent gelegen, in het jaar 1102.

Beide eerstgenoemde voorgeborchten, welke in 1252 onder den naam van *'s Burggraven-gerechte* zouden vereenigd zijn geworden, zouden geen belfort hebben

(1) Diericx. *La topographie de l'ancienne ville de Gand.*

(2) Lesbroussart. *Mémoires sur les accroissements de la ville de Gand.*

gehad. Dicht bij het 's Gravensteen gelegen, kon dit hun tot belfort verstrekken, dewijl het voorzien was, luidens een charter van 1250 van twee klokken, die hare bewoners, overigens te weinig begoed om de kosten van bouwing eens torens te kunnen dragen, tot hunnen arbeid of te wapen konden roepen.

De gemeente van Overschelde zou een houten belfort hebben gesticht, hetwelk in 1160 door eenen brand zou zijn vernietigd, benevens nog drijhonderd woningen.

De schrijver nu, wiens stelling wij niet zullen trachten te verdedigen of te bestrijden, zulks aan bevoegder pennen overlatende, kan niet aannemen dat het poort van Gent, bemuurd en versterkt, zooals het reeds van zeer vroeg was, en ook reeds gunstig gekend, van het recht van gemeente zou beroofd zijn gebleven, terwijl geringe vlekken buiten zijne wallen gelegen, hetzelve reeds genoten. Hoe het komt dat Filips van den Elzas wordt aanzien als de grondlegger onzer gemeente, volgt, volgens hem, hieruit dat het eerste charter, de gemeenteinstelling bevestigende, verloren geraakt zijnde, datgene van genoemden vorst, waarbij hij de rechten der Gentenaren heeft vernieuwd, verkeerdelijk voor het oorspronkelijke wordt gehouden.

De gemeenten van S. Omaars en Geeraardsbergen werden op het einde der XIe eeuw gesticht, en Gent, wellicht het voornaamste poort van Vlaanderen zou dit eerst eene eeuw later geweest zijn?

Ook bewijst het oorspronkelijke charter van Geeraardsbergen, dat in 1068 verleend werd, dat Gentalstoen reeds zijne schepenen had, en zijne eigen wet bezat, want wan-

neer de overheid van eerstgenoemde stad zwarigheden in hare bestuurzaken ontmoette moest zij zich voor de vereffening tot de gentsche schepenen wenden.

Uit het bovenstaande, dat hij zeer breedvoerig uitlegt, meent de schrijver te mogen besluiten « dat de gemeente van het poort van Gent reeds eenen geruimen tijd vóor de oprichting dergene van het burcht van Gent (1102) en zelfs vóor degene van Geeraardsbergen (1068) moet bestaan hebben; en daar er reeds in de tiende eeuw in verscheidene stukken gewag gemaakt wordt van de wetten en voorrechten van het poort van Gent, mag men als zeer waarschijnlijk aannemen dat Graaf Arnold II, die van 965 tot 988 regeerde, hetzelve, nadat zijne ingezetenen met zulke groote manhaftigheid een beleg van wege de drij koningen van Frankrijk, Engeland en Schotland hadden uitgestaan, en het hun hadden doen opbreken, met de rechten eener gemeente begiftigde en beloonde. »

Het plan van 1183 aanziet hij als niet ter gelegenheid der bouwing van het belfort gemaakt zijnde, maar wel bij de eerste vernieuwing der houten kap (in 1180), die ook later, tijdens het bestuur der XXXIX, meer of min werd vermaakt en gewijzigd.

Het was De Bast die de eerste van dit plan als bewijsstuk gebruik maakte. Ridder Diericx die steeds uit partijgeest eerstgenoemden zocht te beknibbelen (dikwijls wel in onbetamelijke uitdrukkingen) trekt de echtheid van dit stuk in twijfel, omdat het niet door de gemeenteoverheid onderteekend en dus niet goedgekeurd werd, en te meer omdat in dit jaar geen Kastelein van Gent onder den naam van Seger leefde.

De ongekende schrijver van het artikel in de *Gazette van Gend*, treed zijn gevoelen bij, en aangezien, volgens hem, de teekening en het vlaamsche opschrift den stempel dragen der voortbrengsels der XIIIe eeuw, veronderstelt hij dat het eerst alsdan werd vervaardigd. Overigens beweert hij dat de kasteleinen van Gent geen rechtsgebied binnen het poort van Gent hebbende, er niets te gebieden hadden, en het alleen de wethouders waren die dergelijke gebouwen deden maken. Even als Dierickx zegt hij dat in 1183 de kastelein van Gent den naam droeg van Roger, Rogerus, of Rogier. De oudheidkundige Van Lokeren heeft beide opzichtens dit laatste punt terecht gewezen met verscheidene stukken aan te halen en wel voornamelijk een van ditzelfde jaar 1183 waarop Seger heeft geteekend, naast zijn schoonvader Roger, van Frankrijk, als *Sigerus de Gant*.

Wij kunnen ook niet aannemen dat verlichte oudheidskundigen, zooals De Bast, Van Lokeren, en F. De Vigne, zich omtrent de echtheid van deze merkwaardige teekening van 1183 zouden hebben misgrepen, en niet zoo wel als onze onbekende schrijver zouden bemerkt hebben dat het maar van de 13e eeuw kan dagteekenen. F. de Vigne geeft zelfs in zijn *Vade-mecum du peintre* de geschilderde teekeningen van de trompetblazers die men op dit plan boven de cornis ziet afgebeeld, als voorbeelden van de kleederdracht op het einde der XIIe eeuw.

In tegenwoordigheid dier verschillende meeningen omtrent het tijdstip der bouwing van onzen toren, is het moeilijk een besluit te nemen. Maar wat wij echter meenen te mogen vaststellen is dat het Belfort niet na

1200 begonnen werd. En indien Gent al vroeger dan in 1171 gemeentevoorrechten bezat, en het aanvankelijk een houten toren had opgericht, zou het dan ook licht mogelijk zijn dat de Gentenaars, bij de vernieuwing hunner privilegiën door Filips van den Elzas, besloten, nu zij ook rijker en vermogender geworden waren, den ouden vervallen toren door een duurzamer gebouw te vervangen. Dan kan men ook het plan van Seger voor echt beschouwen.

Men zette in 1322 en 1323 ijverig de werken voort, en twee jaren later waren zij zoo ver gevorderd dat men er de *banclocke* kon in hangen.

Het zal niet overbodig zijn een bijzonder woord te zeggen over de banklok, die ook wel den naam droeg van stormklok. Zoo als wij het reeds hooger zegden, was het bij het geluid dezer klok dat de Gentenaars zich verzamelden om voor het behoud hunner gekrenkte vrijheid en rechten te strijden. Zij werd in 1314 door zekeren Meester Jan Van Roosebeke gegoten en had een gewicht van 12,485 gentsche ponden.

Van het opschrift dat er moet op gestaan hebben zijn verschillige lezingen; de inhoud echter blijft nagenoeg dezelfde :

« Ick heete Roelant, als men my slaet dan is't brandt,
Als men my luyt, is't storm in Vlaenderlandt. »

Het was in dien tijd de gewoonte aan de groote klokken een opschrift te geven, en men treft er soms zeer zonderlinge op aan, zooals, onder anderen, op eene der klokken van de hoofdkerk van Antwerpen :

« Ick ben onrust alsoo ick alle nachten
« De burgers dryf van straet, de waeckers tot het wachten,

« D'herbergen sluyt ik toe, vermaen door myn geluyt
« Een ieder tot de rust en alle onrust uyt (1).

Ook waren er nog meer klokken die den naam van Roeland droegen. In 1503 werd tot Haarlem eene klok gegoten met name *Roelant die Grote;* en wat ons doet zien dat onze klok om haren vorm en grootte eene verre vermaardheid had, is de bijzonderheid dat die van Haarlem *« was gegoten na der formen ende groote als die vierclocke binnen Ghent »* zooals het de Devisie-Kronijk van Holland zegt (2).

Onze Roelant speelde in de geschiedenis dikwijls (3) eene gewichtige rol, en wel voornamelijk tijdens den opstand der Gentenaars tegen hunnen vorst Keizer Karel. Die beruchte zoon van Gent, die alles behalve onze achting en liefde verdient, sloeg, de vernietiging der oude volksmacht in Vlaanderen beoogende, zijne eigen vaderstad met de wreedste straf, omdat zij zoo vermetel was zijne vrijheiddoovende wetten te miskennen : zes-en twintig voorname burgers ter dood gebracht ; « al de voorrechten vernietigd, de goederen der ambachten verbeurd » ; de gemeente veroordeeld tot eene hooge boet en eene eeuwigdurende rent, voor het onderhoud eens kasteels, hetwelk door spaansche soldaten zou bezet worden ; en dan die schandelijke knievallen der regeeringsleden, bloodshoofds en barrevoets in rouwkleederen, met het strop aan den

(1) Ziet voor nog meer dergelijke : *Navorscher*, 6e j. bladz 197.
(2) *Vaderl. mus.* deel. 4, bladz. 40.
(3) In 1340 tijdens Jacob en in 1382 tijdens Filips van Artevelde ; in 1452, opstand der Gentenaars tegen Filips den Goeden : in 1578 en volgende jaren, religie-troebelen.

hals, dat luid op om vergiffenis smeeken, waardoor zoo zeer zijne trotschheid en eigenliefde voldaan werden... Ook de klok Roeland, dezelfde die, veertig jaren vroeger, met blij geklep zijne geboorte vierde, werd niet gespaard. Omdat zij den storm had geluid werd zij insgelijks verbeurd verklaard en uitgehangen om te worden aan stukken geslagen. Zij was op het punt haar lot te ondergaan, wanneer zij eindelijk, na veel bidden en smeeken der inwoners, genade mocht verwerven en in hare vorige plaats hersteld werd.

Zij zou echter maar eene eeuw meer bestaan. In 1659 werd zij aan stukken geslagen, om er uit, met de spijs van nog andere klokken die men alsdan vernietigde, diegene van verschillende grootte te gieten, waaruit onze beiaard op nieuw werd samengesteld. Meester Pieter Hemony, van Zutfen, werd hiermede gelast.

Het zal waarschijnlijk in 1370 geweest zijn dat men voor de eerste maal een uurwerk op het belfort plaatste. In 1458 werd door Jan Van Wechelen een nieuw horlogie en een wijzer vervaardigd. Tot in 1531 was er aan het uurwerk maar eene wijzerplaat langs den kant van *den schepenhuyse, noortwaerts*. In dit jaar stelde men er eene langs de drij overige zijden.

Men weet niet juist in welk jaar de *werkklok* voor de eerste maal in den toren werd gehangen. Volgens sommigen zou zij ouder zijn dan Roelant en in 1304 door Bertholf Metternaeme, wonende te Gent, zijn gegoten. Althans is het zeker dat ze reeds in 1441 werd hergoten. Zij werd gewoonlijk werkklok genoemd omdat zij 's morgends en 's avonds bij het begin en het einde van den

dagarbeid werd geluid. In 1486 geborsten zijnde, was men genoodzaakt ze te laten hergieten.

Zij was waarlijk ongelukkig! In 1529 moest zij al weêr buiten dienst worden gesteld, hebbende gedurende eenige herstellingen aan den toren eene scheur bekomen. Het werkvolk werd alsdan bericht dat voortaan de groote klok van St-Janskerk (St-Baafs) in hare plaats zou luiden. Jacob Waeghemans van Mechelen hergoot haar in 1532 op nieuw, maar in 1572 of 73 moest Willem Du Hem van Doornik, Bertolf — dit was haar doopnaam — wederom hermaken, wel te verstaan dit maal *al sonder eenighe fauten*, *coupuren*, *schroden*, *scaerduren* enz. (Ziet den act door Dierickx in zijne Mém. medegedeeld).

Door de herstellingen die het belfort op verschillende tijdstippen heeft ondergaan, heeft het veel van zijn eerste uitzicht verloren. Echter erkent men nog in het onderste deel, tot aan de cornis, waar de klokkentoren begint, voornamelijk door de lange, nu toegemetselde venstergaten, eenigszins het oorspronkelijk plan. Jammer is het dat de schoone vensters in ogivalen stijl van het eerste tijdvak niet worden hersteld.

Toen in mei 1585, ten teeken van algemeene blijdschap over de overwinning welke de troepen van Parma op de *geuzen*, die den dijk op de Schelde met geweld hadden willen doorbreken, omtrent Calloo hadden behaald, door het magistraat van Gent bij trompet *geboden* werd dat al de gebuurten en wijken zouden vieren, 's middags al de klokken der kloosters en kerken een uur zouden luiden, en in het kasteel het grof geschut tot drijmaal zou worden afgeschoten, rees er eensklaps brand boven de wek-

kers op 't belfort, dat ook ter dier gelegenheid prachtig verlicht werd (1). Het was alsof die oude vrijheidstoren geen deel wilde nemen in die gedwongen vreugde, maar treurde over de vernedering en den rampspoed der vroeger bloeiende nederlandsche gewesten, over het diep verval zijner eigene stad, Gent, waaruit negen duizend huisgezinnen, de ballingschap verkiezende bij den terugkeer tot het afgezworen roomsch-catholiek geloof, bij de verdrukking van hun geweten, naar Holland en Engeland vertrokken, en het aangenomen vaderland met hunne nijverheid gingen verrijken en met hunne kennissen opluisteren... Met groote moeite werd het vuur gedoofd, dat echter, gelukkiglijk, geene groote vernieling had aangericht, doch eenige herstellingen noodzakelijk maakte.

Lievinus Crul, priester en bouwkundige, werd in 1684 door de gentsche regeering gelast, tegen betaling van 50 pond grooten met het *visiteeren van het belfort* (dat zeer was vervallen) *ende het maeken van twee modellen* (teekeningen) *van den selven toren*. De eene teekening verbeeldde den toren zoo als hij op dit tijdstip was, en de andere *hoe den voornoemden torre opgemaeckt soude mouten worden in steen, volghens d'ordonantie van den* 5[en] *februari* 1685.

Aan het ontwerp om het bovendeel in steen te bouwen werd echter geen gevolg gegeven; men bepaalde zich bij enkele gedeeltelijke herstellingen, die nogtans het kwaad maar weinig verhielpen, want in 1771, begon

(1) Memorienboek van Gent. 2[e] deel.

men den vervallen klokkentoren af te breken met het voornemen dien grootendeels te vernieuwen. Prins Karel van Lorreinen deed weldra de werken staken, tot hij, uit een verslag opgemaakt door verscheidene bevoegde bouwkundigen niet alleen van Gent maar van Brugge en Aalst, de overtuiging had gekregen van de dringende noodzakelijkheid der herstellingen. De bouwmeester 'T Kindt werd met de werken gelast. Dierickx verhaalt dat het in dit zelfde jaar was dat men onder de klauwen van den draak eene koperen doos ontdekte welke het volgende inhield : drij zilveren muntstukken met de wapens van keizer Karel, een met de beeldtenis van Trajanus, verscheidene andere geldstukken waarvan het opschrift en alle andere afbeelding was afgesleten en eindelijk een perkament waarop men een latijnsch opschrift las, beteekenende dat al het bovengenoemde in 1543 door den eersten schepen van Gent aan den *onsterfelijken* keizer Karel *zeer goedertieren* vorst werd gewijd. Die oude penningen immers moesten beduiden dat keizer Karel een voorbeeld was der goede vorsten, en dat de Gentenaars de beleedigende straffen van drij jaren vroeger, ten volle hadden vergeten; dus dat zij die eertijds goed en bloed voor de vrijheid te pande stelden nu gedwee den nek vóor hunnen dwingeland zouden buigen.

In 1815 was men wederom genoodzaakt een deel van den houten toren, dat dreigde in te storten te hernieuwen.

Zoo bleef het belfort onveranderd met zijne vijf geschilderde houten torentjes, die eene hoogte hadden van 27 meters, tot in het jaar 1839.

Nieuwe aanzienlijke herstellingen waren wederom

noodig geworden. Het gerucht liep dat de toren, op wiens bezit de Gentenaars ten allen tijde fier waren, zou worden afgebroken. Gelukkiglijk was dit bedroevend gerucht valsch. Het stedelijk bestuur liet integendeel later eenen prachtigen ijzeren klokkentoren of campanilje, naar het ontwerp van den bouwkundige, J. Van Hoecke, in gothischen stijl gieten, welke 36 meters hoog is en een gewicht heeft van 300,000 kilogr. Deze werd in 1854 voltrokken.

Men weet dat het in eene kamer van het Belfort is dat Gent vroeger zijne privilegiën, waaraan het zoo veel prijs hechtte, bewaarde. De schepenen dezer gemeente hadden dezelve tijdens de onlusten onder Wijt van Dampierre den Minderbroeders toevertrouwd, veronderstellende dat zij in hun versterkt klooster best in veiligheid zoüden wezen. In 1401 werden zij naar den stadstoren overgebracht, alwaar men er van in 1432 eenen nieuwen inventaris opstelde, van welke men een oorspronkelijk afschrift van den jare 1525 in stads-archieven bewaart. De charters werden verborgen in eenen met ijzeren platen beslagen koffer met verscheidene sloten, en waarin verschiilige laden waren. Een der sleutels van het *Geheim* of *Secreet* (die koffer werd alzoo bijgenoemd), werd toevertrouwd aan den voorschepen van der Keure, een andere aan den overdeken der ambachten, en een derde aan den deken der wevers.

Tot hiertoe hebben wij slechts van den toren gesproken; wij zullen nu eenige woorden zeggen over den koperen draak, die sedert eeuwen de spits des belforts versiert.

Als in 1382 Filips van Artevelde zijne zegepralende

intrede in zijne vaderstad deed, werd voor de eerste maal de draak op het Belfort geplaatst, ten teeken der roemrijke zege op de stad Brugge behaald, van waar hij als buit, na den slag van Beverholt, door de Gentenaars werd medegenomen.

Steyaert, in zijne beschrijving van Gent, die zich overigens nog in meer gevallen besmet heeft *in logenliken saken, die hem de lichtheit deden maken*, slaat den bal mis wanneer hij voorgeeft dat deze overlevering valsch is, en ofschoon hij zijne bewering tracht te staven met een uittreksel uit een ouden brugschen schrijver, dien hij niet noemt, toch zullen wij het voor eene waarheid aannemen dat de draak zich onder de talrijke voorwerpen bevond, die de Gentenaars op de Bruggelingen in 1382 hadden veroverd, en welke met schepen langs de Lieve, of op wagens naar Gent werden overgebracht. Wel is waar — zegt Wauters — (1) ook : « de overlevering schijnt ongelijk te hebben » maar hij voegt er bij : « want deze grove schets beantwoordt geenszins aan den staat der kunsten in 't Grieksche keizerrijk. » Hij twijfelt dus maar alleenlijk, en te rechte, zoo als wij verder zullen zien, aan de bewering van sommigen dat *cette œuvre informe* (gelijk hij den draak noemt) van het Oosten zou afstammen. Hij is te goed met het karakter der kunstvoortbrengselen van Byzantium bekend om dit werk als van daar voortkomende te beschouwen.

Hoe en wanneer is de draak te Brugge gekomen, en van waar?

(1) *Délices de la Belgique.*

Den 12en April 1204 werd de stad Constantinopel door de kruisvaarders van den vierden kruistocht bestormd. Men weet dat alsdan eene ongehoorde plundering plaats greep: wat maar eenigszins van waarde was werd tot buit gemaakt; zoowel de gewijde tempels als de paleizen der rijken werden van hunne kostbaarheden beroofd; de kerken bevatteden te veel kostbaars dan dat zij die onaangetast zouden laten; zelfs de keizerlijke familiegraven werden geopend en de gouden en zilveren herinneringteekens er uit geroofd. Reliquiën en voorwerpen tot den goddelijken dienst bestemd werden mede genomen en ontheiligd. Voornamelijk in de prachtige kerk der H. Sophia werden de grofste baldadigheden gepleegd. De inwoners werden uit hunne huizen verjaagd; op de openbare plaatsen, de kostelijke standbeelden omvergerukt en op wagens weggevoerd. Kortom de schoone stad bood in weinig tijds een tafereel aan van de schrikkelijkste verwoesting. Vier dagen nadien gingen de oversten van den kruistocht over tot de kiezing van eenen keizer; de keus viel op Graaf Boudewijn IX van Vlaanderen en Henegouwen, en in de kerk der H. Sophia werd hij onder het geroep der talrijke menigte van: « Hij is waardig te regeeren! » en bij de grootste kerkelijke plecht, gekroond.

Wat werd er met den gemaakten buit aangevangen?

« Een deel der geroofde schatten werd naar het westen gebracht. »

De nieuwe keizer zond niet alleen aan den paus, maar ook aan den koning van Frankrijk, aan de Tempeliers en aan andere machtigen van het Westen, eene groote menigte van verschillende zoowel wereldsche als heilige

kostbaarheden. Vlaanderen werd insgelijks niet vergeten. Van Boudewijn en van andere kruisvaarders ontvingen hier de kloosters en de kerken talrijke geschenken bestaande in reliquiën en in voorwerpen van kunst uit goud of zilver.

Onder de giften aan Brugge, de stad van waar zoo menig koene strijder ter kruisvaart was medegetrokken, bevond zich de vergulde draak, dien de veroveraar van den torenspits der H. Sophiakerk had laten afnemen, om dien als belooning te schenken aan diegenen zijner landgenooten die zich bij de inneming der keizerlijke stad het dapperste hadden gedragen.

Volgens andere schrijvers (1) waren het die van Biervliet die den draak tot belooning hunner heldhaftigheid ontvingen, benevens een kostbaar orgel dat zij in hunne kerk plaatsten. De draak werd boven hun nieuwgebouwd stadhuis gesteld. De Biervlietenaren hechten aan dien draak bijgeloovige krachten en meenden dat hunne stad den hoogen graad van voorspoed, aanzien en welvaart, tot de welke zij door koophandel en zeevaart gestegen was, nimmer zou verliezen zoolang het draakenbeeld op hun stadhuis staan zoude. Dit volksgevoel werd welhaast door geheel Vlaanderen gedeeld, en gaf den ingezetenen van andere nijverige steden, zooals Sluis, Damme, Brugge enz. den lust om in het bezit van dien beschermdraak te komen, en zij namen nu ook het voornemen de eerste gelegenheid te baat te nemen om dien aan de gelukkige bezitters te ontrukken. Intusschen zag men

(1) Gazette van Gent, 1839.

deze de grootste zorg voor hunnen draak nemen. In 1220 lieten zij hem met groote kosten vergulden.

Ongelukkig mochten zij hem niet lang meer bezitten: hij werd hun in 1274 door de Bruggelingen ontstolen, welke hem later op hunnen statigen Halletoren plaatsten. Tot hoeverre deze volksoverlevering waar is, hebben wij, bij gebrek aan andere berichten daaromtrent, niet kunnen onderzoeken.

De kruisvaarders van het Westen stelden hoogen prijs in het bezit des draken. Nog steeds beheerscht door germaansche denkbeelden en verkleefd aan oude germaansche zeden, (zooals men er een bewijs van vindt in de verheffing van Boudewijn op den schild, kort vóor zijne kroning), aanzagen zij nog den draak als het zinnebeeld der waakzaamheid en der kracht. Het is ten anderen bekend welke gewichtige rol dit fabelachtig monster in de middeleeuwen, speelde, voornamelijk in de militaire-onderscheidingsteekens. Verscheidene volkeren hadden zijn afbeeldsel tot hunne krijgsbanier aangenomen, en vele ridders vindt men op zegels of munten van het einde der dertiende eeuw met eenen draak op het hoofd afgebeeld. Ook in vele steden leeft nog de volksoverlevering voort van roemrijke overwinningen, hetzij door heiligen, hetzij door ridders op dit vervaarlijk dier behaald.

Het is hier echter noodig te doen opmerken dat de draak eene dubbele beteekenis had.

Waar hij de strijders ten oorlog vergezelt, wordt hij, volgens germaansche begrippen, aanzien als het zinnebeeld der macht en der slimheid, en dan worden hem

ook bovennatuurlijk weldadige krachten toegekend, terwijl hij den geest van het kwaad voorstelt dáar waar hij, bij voorbeeld, onder de lans van een St-Joris bezwijkt. « Het ligt in de natuur van den mensch het wonderbare te beminnen, » zegt B^n J. de Saint-Genois in zijn belangrijk artikel over de draken, waaruit wij bovenstaande bijzonderheden putten, « hoe min een volk beschaafd is, hoe meer zijn geest behagen schept in alles wat hem vreemd voorkomt, in alles wat de aangeworven kennissen te buiten gaat. » Om al deze redenen zou het dan ridder Dierickx niet moeten verwonderd hebben dat Boudewijn aan eenen draak genoeg prijs hechtte om dien te veroveren, al was hij dan ook maar in koper en zonder verdienste onder opzicht van kunst. Trouwens de vorst wist te wel dat zijn volk zich vereerd en gelukkig zou geacht hebben hem ten geschenke te mogen ontvangen, en dat wel ter erkenning zijner dapperheid; want, alhoewel het in verlichting en beschaving alle andere volken vooruit was, toch was bij hem ook nog het bijgeloof aan beschermdieren niet uitgeroeid.

Nu wij weten hoe en wanneer de draak te Brugge is gekomen, moeten wij nog zijnen oorsprong trachten aan te duiden.

Eenige schrijvers hebben gezocht te bewijzen dat de gentsche draak van oostersche herkomst is; andere daarentegen hebben de pen opgevat om zich tegen deze meening te verzetten, zonder echter zijn vaderland te kunnen aanwijzen. Doch sedert de verschijning der deensche verhandeling over den draak des belforts te Gent, van F. Schiern (vertaald door J. F. J. Heremans,) mag men

de zaak als uitgemaakt beschouwen en voor waarheid aannemen dat hij uit het noorden stamt en wel bijzonderlijk Noorwegen zijn geboortegrond moet zijn.

De noorweesche koning Sigurd Magnussen ondernam in het najaar van 1107 eenen kruistocht naar het heilig land aan het hoofd eener vloot van zestig groote schepen, waarvan de bemanning op 10,000 wordt berekend.

De zeevaarders van het noorden hadden toenmaals de gewoonte op de stevens der oorlogschepen eenen metalen draak te plaatsen, waardoor deze den naam van *draken* verkregen. Deze drakenbeelden konden van het vaartuig worden weggenomen. De koning zelf voerde een schip met vergulde drakenhoofden, welke van op eenen verren afstand zichtbaar waren, en dus natuurlijk van eene aanzienlijke grootte moesten zijn.

Na in Engeland overwinterd te hebben, en in de jaren 1108 en 1109 tegen de Mooren eenen strijd te hebben uitgestaan, landde Sigurd in den zomer van 1110 te Joppe, en trok met den koning van Jerusalem, Boudewijn, die hem was komen welkom heeten, naar de H. Stad. Het was maar na dat hij met Graaf Karel den Deen van Vlaanderen, die ook naar Palestina was gekomen, den hernomen strijd van Boudewijn tegen de ongeloovigen had ondersteund, en het hardnekkige Sidon had helpen tot de overgaaf dwingen (19en december 1110), dat hij Palestina verliet en naar Constantinopel zeilde, waar hij door den Keizer Alexius Comnenus prachtig onthaald werd. Eenigen tijd nadien vertrok hij van daar, de meesten zijner mannen in dienst achterlatende, bij Alexius Comnenus, aan wien hij ook al zijne schepen overliet,

en kwam, na eene afwezigheid van drie jaren en half, in zijn rijk terug. « Bij zijne afreize uit Constantinopel deed hij ten aandenken, den vergulden draak, welke zijn eigen krijgschip had versierd, als eene trophæ boven op de St-Sophiakerk plaatsen. »

Men zal zich herinneren dat de draak, dien Boudewijn van Constantinopel in 1204 veroverde, zich ook op de torenspits van voornoemde kerk bevond, zoodat het draakenbeeld dat heden op Gents belfort omdraait, hoogstwaarschijnlijk hetzelfde zal zijn dat koning Sigurd van het Noorden medebracht, en ter gedachtenis zijner stoute reis naar het Oosten, in de keizerlijke stad achterliet.

Wie was de vervaardiger van dien reuzendraak? Dit blijft een raadsel. Het volk vindt er echter in zijne levendige verbeelding gemakkelijk de verklaring van. Het verhaalt dat het door eenen ter dood veroordeelden in zijne gevangenis gemaakt werd, die vóór de voltooiing van zijn werk (de klauwen ontbreken immers), zijn droevig lot moest ondergaan! Dit is natuurlijk niets meer dan eene Saga.

Het is licht te begrijpen dat men verscheidene malen, en wel in 1445, 1543, 1689, 1771 en nog onlangs (1) voor de vernieuwing der kap, genoodzaakt is geweest, den draak, die zoo zeer blootgesteld is aan de guurheid des weders, nêer te laten, om hem te lappen en te vergulden. Vervaardigd uit koperen platen, genageld op eene soort van ijzeren

(1) 27 April 1839. — Hij werd in de voorzaal der Universiteit, mits eene kleine vergelding, waarvan de opbrengst aan het bureel van weldadigheid werd gegeven, ten toon gesteld.

raam, heeft het drakenbeeld, van den muil tot het einde van den staart eene lengte van omtrent vier meters, terwijl het lijf 62 centimeters hoog en 70 breed is. Hij heeft een gewicht van ongeveer 200 kilogrammen.

Hiermede gelooven wij al het wetenswaardige betrekkelijk ons belfort en zijnen draak te hebben medegedeeld en zoo tot het einde onzer taak te zijn gekomen, en wenschen nu den lezer heil !

JOZ. VAN HOORDE.

Gent, juli 1866.

TRACHT.

Tracht niet groot, maar goed te wezen,
gij die kracht bezit en geest ;
zorg dat men u nooit en vreest,
laat door uwe daden lezen :
'k tracht niet groot, maar goed te wezen.

Tracht niet zwak, maar goed te wezen,
kleinen, die gestadig werkt :
weest door de eendracht steeds gesterkt ;
grooten moet ge dan niet vreezen.
Tracht niet zwak, maar goed te wezen.

Tracht bemind en goed te wezen,
gij, die aan het leven houdt
en uw heil op de aarde bouwt,
niet op 't raadzelig nadezen.
Tracht bemind en goed te wezen,

EMANUEL HIEL.

TOCH WIL IK EENE VROUW.

Heb ik geen geld, geen have,
ook geene schoonheidsgave,
toch wil ik eene vrouw.
Is nu mijn kleed vol gaten,
kan ik den drank niet laten,
toch wil ik eene vrouw.

Een vrouwken zal mij helpen
om mijnen dorst te stelpen
met water en met melk.
Tot 't werk zal zij me drijven
en goedig voor me blijven,
als honig en als melk!

Verwek ik bij haar kind'ren,
die zullen mij niet hindren,
maar geven meerder moed!
Zoo win ik huis en have,
des levens schoonste gaven,
door liefde, vlijt en moed!

EMANUEL HIEL.

EEN ONGELUK KOMT NOOIT ALLEEN.

Katrientje had een zijden kleed gekregen;
't was — zoo zij sprak — 't geschenk van een kozijn.
Eilaas! zij had het pas een uur gedregen,
't was reeds bevlekt.... er hielp geen terpentijn!
Zij had een lief — een lief, die haar moest trouwen —
en 's avonds vond hij 't meisjen in geween...,
« Een zijden kleed — riep hij — O! 't zal u rouwen! »
Een ongeluk komt nooit alleen.

Zij kreeg haar buis : hij was niet te overhalen...
Of haar kozijn haar 's morgends trooste bracht,
dit denkt men niet, daar 't meisje was aan 't dwalen
straat op straat neêr, bij 't vallen van den nacht.
Er kwam een heer, wien 't scheen dat zij behaagde,
wanneer een knaap, gelijk een wind verscheen,
en met zijn kloef vertrad hij 't kleed der maagde....
Een ongeluk komt nooit alleen.

Wat kan een vrouw meer pijn en kommer geven,
dan 't beste kleed, dat scheurt in eene straat?
't Is erger nog, wen 't onheil wordt bedreven,
als een mijnheer een liefdelonkje slaat!
Snel was Katrien het droef tooneel ontweken,
toen aan den hoek een voet trapte op haar teen,
juist op het punt, waar zeekre plagers steken!...
Een ongeluk komt nooit alleen.

Een muskadijn was eignaar van de voeten,
waarvan een laars ons juffer had bezeerd.
Hij vroeg *pardon* met woorden en wel groeten,
en bood zijn arm, die eindlijk werd aanveerd.
Nu dacht Katrien : «'k Zal toch op bouwgrond landen!»
en trok getroost naar hare woning heen;
Maar ach! 't was mis : zij had een vos voorhanden!
Een ongeluk komt nooit alleen.

KAREL VERSNAEIJEN.

DE GROOTE MAAIERS.

'k Ben blij van geest : ik slaafde langen tijd,
om aan 't gezin een stil bestaan te schenken.
Nu krijg ik 't loon van burgerdeugd en vlijt,
en 'k mag gerust aan zoete welvaart denken.

Ja ! veel belooft mij de oogst ; geelrijp is 't graan...
Welaan, gemaaid ! het kan geen dag meer blijven...
Maar hoort ! daar roept een stem : « Laat alles staan ! »
De groote maaiers zijn aan 't kijven.

— Laat alles staan ! maar 'k ben voor d'arbeid klaar,
en niemand nu kan me op het veld vervangen... —
« De trommel slaat : het land is in gevaar,
reeds dreunt de lucht bij schelle krijgsgezangen. —
— Zeer wel ; maar 'k ben de steun van vrouw en kind ;
't is hun verderf, als ik hen moet verlaten. . —
Zwijg, vader, zwijg ; gehoorzaam... en gezwind !
De groote maaiers trommlen om soldaten.

En meê wordt hij gesleurd. De reuk van 't poêr
bedwelmt hem gauw. 't Gevecht doet ook zijn harte branden,
al is 't een bloedge strijd van broêr met broêr !...
Hij rukt een vaan uit s' vijands kloeke handen,
en plant ze roemvol op de vesting neêr...
't Huis sterft zijn vrouw ; 't graan ligt vertreden ;
maar op zijn vaderborst blinkt 't kruis van eer :
De groote maaiers zijn te vreden.

De krijger keert naar huis. Zijn erf en goed,
zijn vrouw en kind, eilaas ! 't is al verslonden.
Langs alle wegen drijft er menschenbloed,
en de aarde drinkt dit vloeisel van de wonden.
Een doodsche stilte volgt den naren strijd :
't is wee in 't land ; 't is rouw in veel gezinnen !
Nu wordt de grond verdeeld, bij vredestijd :
De groote maaiersoogst is binnen.

Brugge, oogstmaand 1866.

KAREL VERSNAEIJEN.

IETS OVER DE VERSTIKKING.

De verstikking bestaat in de ophouding of opschorsing der ademhaling en kan aldus een schijndood genoemd worden.

Het wreed verschijnsel der verstikking, dat wij zullen trachten te beschouwen, is dus het gevolg eener aanhoudende verhindering der ademhaling. Een ieder weet dat wanneer men iemand belet adem te halen, dit den dood moet ten gevolge hebben, want het ademen is voor het leven onmisbaar. Maar iedereen begrijpt niet dat de lucht welke bedorven is door de ademhaling van menschen en dieren, en soms nog door vele andere oorzaken het bloed, in plaats van het te zuiveren, het integendeel benadeeligt. De zuivere lucht, dit onzichtbaar voedsel, dat wij inademen, doet het onbruikbaar gewordene *vuil zwart* bloed, dat van alle deelen des lichaams naar de longen stroomt, *helder-rood* worden, en geschikt om ons lichaam in goeden stand te houden. Daartoe mogen wij de longen bij eene zeef vergelijken die alle onbruikbare en ongezonde stoffen uitzeeft en verwijdert, terwijl er terzelver tijd zuivere lucht inzeeft en in het bloed komt. Er volgt hieruit, dat wanneer de lucht niet in staat is ons zwart of vuil bloed in helder rood of gezond bloed te veranderen, dit kwade gevolgen moet bijbrengen. En des te meer, wanneer de lucht tot de longen niet kan dringen moet er, zoo als men aanstonds zal zien, de dood op volgen.

De oorzaken der verstikking worden als volgt verdeeld:

1° Zij kan veroorzaakt worden *door het ophouden van het doordringen der lucht in de longen*, zoo als bij het verdrinken, het verhangen of het verwurgen, door drukking op de borst of den buik (gelijk gebeurt bij degenen die onder eene instorting begraven worden), het gedrang in eene volksmenigte, het verkeerd inzwelgen of het indringen van het een of ander lichaam in de adempijpen enz. enz.

2° De verstikking kan nog het gevolg zijn *van een gebrek aan zuurstof* (1) *of van eene te groote hoeveelheid koolstofzuur, koolstofoxyde, zwavelwaterstofzuur, zwavelammonium of andere kwade gassen of dampen*, in de dampkringslucht die tot de ademhaling moet dienen.

Het koolstofzuur vindt zijnen oorsprong in de kooldampen, in de gisting van zekere vochten, zoo als in de kuip der bier-brouwerijen, in de beslotene woonsten en voornamelijk kelders, in de kalkgroeven enz. Het is ook het koolstofzuur dat het grootste gedeelte der producten onzer uitademing uitmaakt en diensvolgens een begin van verstikking veroorzaakt bij degenen die niet genoegzaam zuivere lucht kunnen inademen. Deze aanmerkingen moeten in acht genomen worden aangezien het

(1) De lucht die ons omringt, *dampkringslucht* genoemd, welke voor menschen, planten en dieren eene eerste behoefte is tot ademhaling, is een mengsel van verschillende gassoorten. De scheikunde leert ons dat zij op 100 deelen gewichts, 23 deelen en 1/10 zuurstof en 76 en 9/10 stikstof met eene kleine hoeveelheid koolstofzuur en waterdamp bevat.

inademen van eene lucht die eene ongenoegzame hoeveelheid zuurstof bevat aanleiding kan geven tot vele vroegtijdige en ongeneesbare borstkwalen, alsook tot andere ziekten die zeer erge gevolgen kunnen hebben. Daaruit vloeit insgelijks dat te weinig verluchte kamers of plaatsen, hetzij door gebrek aan openingen, hetzij door het te lang verblijven in eene zaal waar de lucht niet regelmatig ververscht wordt, eene trapsgewijze verstikking moeten te weeg brengen.

Het gebrek aan zuivere lucht laat zich door zware hoofdpijn, draaiingen in het hoofd, oogenschemeringen, tuitingen in de ooren, en zelfs door eene oprechte ontsteltenis kenmerken. Overtreft de hoeveelheid koolstofzuur eene zekere mate, dan kan de lijder in onmacht vallen; de ademhaling wordt moeilijker, de oogen beginnen te puilen, de aders zwellen; huid, aangezicht en lippen vooral worden blauw of violetkleurig, blauwe vlekken verschijnen op het lichaam. Dit zijn de kenteekenen des schijndoods die, indien geene spoedige hulpmiddelen worden aangebracht, door den wezenlijken dood bijna onmiddelijk wordt gevolgd.

Het is vooral in de kleine werkmanswoningen, in onze kerken, danszalen, schouwburgen en andere vergaderplaatsen die veel te weinig verlucht zijn, dat de menschen door ontsteltenissen aangetast worden en wel vooral in tijden van smetziekten. Hetzelfde dient insgelijks gezegd te worden van de schepen die landverhuizers opnemen, van de kazernen, weezenhuizen, scholen, hospitalen en gevangenissen, wanneer men er geene strenge gezondheidsregelen in acht neemt.

Voornoemd koolstofzuur vormt zich ook in de mesthoopen, ophoopingen van uitwerpselen van menschen en dieren, bedorvene groenten enz. enz. Het is dus voor het algemeen welzijn hoogst noodzakkelijk dat de menschen zich zoo spoedig mogelijk daarvan ontmaken en verre van hunne woningen verwijderen.

Het branden der roet- of waskeersen, der gewone olie, schiste, petrool (steenolie) of gas, welke zoo als wij reeds gezegd hebben eenen grooten invloed op onzen gezondheidstoestand kunnen hebben, vormen ook koolstofzuur gedurende hunne verbranding.

Wat de koolstofoxyde aangaat, deze wordt even als het koolstofzuur in het verbranden der kolen en voornamelijk der houtkolen gevormd. Zoo leest men des winters zeer dikwijls in de nieuwsbladen dat een zeker getal menschen verstikt zijn geworden in hunne woningen waar men houtvuur maakte en waar de lucht niet genoegzaam in de kamer kon dringen om die kwaaddoende gassen te doen verdwijnen; of wel : dat de sleutel toegedraaid om de kolen langduriger te doen branden, de verstikking van een of meer personen heeft veroorzaakt. De vuurpoten onzer oude vrouwen hebben ook vele slachtoffers van verstikking gemaakt.

Het zwavelwaterstofzuur en het zwavelammonium waarvan men den reuk aan dien van bedorvene eieren mag vergelijken, zijn grootendeels oorzaak van de oogenblikkelijke verstikking bij het dalen in de beerputten; voorbeelden dezer verstikkingsgevallen worden zeer dikwijls in de dagbladen vermeld.

Verpleging der verstikten.

De zorgen aan een verstikten, van welken aard ook, te geven, bestaan vooreerst in het verwijderen der oorzaken die de verstikking hebben te weeg gebracht. Men zal de ademhaling en den bloedsomloop doen hernemen door wrijvingen op de ruggraat en de borst bij middel van een droog doek (een wollen lap bij voorkeur); het doek mag ook met een opwekkend water (1) bevochtigd zijn. De neusgaten zullen met de vleders eener gans-of kiekenpen gekitteld worden; het opsnuffelen van een weinig snuiftabak of het rieken aan eene flesch met ammoniakgeest of Hoffmann gevuld en ook de reuk van een brandenden solferstek, allen middelen die de niezing verwekken, verhaasten ook het herstel der natuurlijke ademhaling. Doch deze middelen moeten met tusschenpoozen aangewend worden; zoo niet, zouden zij kwade gevolgen kunnen hebben.

Indien deze hulpmiddelen vruchteloos blijven, zoo zal men de adembewegingen trachten te herstellen door allerhande drukkingen langs beide zijden der borst, terwijl een ander verpleger lucht in de borst met eenen kleinen blaasbalg blaast; bij gebrek aan dezen, kan een verpleger zijnen mond op dien van den verpleegden passen en alzoo de lucht zijner uitademing als lucht eener inademing in de longen des lijders doen dringen.

Sedert eenige jaren zijn verscheidene verplegingswijzen aanbevolen geworden; doch wij gelooven dat het den

(1) De meest geschikte opwekkende vloeibare stoffen zijn de volgende: azijn, kamferwater, ammoniakgeest met water, olijfolie, wijnspiritus of gemengde terpentijn of zelfs zuivere terpentijn.

lezer aangenamer zal zijn diegene alleen te kennen die het kortst, gemakkelijkst en bruikbaarst is. Het zijn de voorschriften van een Engelschman, Hendrik Sylvester, die heden ook algemeen gevolgd worden.

Sylvesters voorschriften. — Sylvesters verpleging bestaat in de navolging eener diepe ademhaling (ademoptrekking). Men verkrijgt deze met dezelfde spieren die in hare natuurlijke werking tot dit einde dienen, in beweging te brengen. In eene gewone inademing heffen wij de ribben door tusschenkomst der borstspieren; door hare samentrekking zetten wij de borstkas uiteen en bij gevolg moeten de longen door de gedurende drukking der dampkringslucht op dit ademstelsel zich uiteenzetten. De uitademing integendeel, door eene verkeerde werking, drijft de voor de longen onbruikbare lucht uit de borst. Ziet hier de voorschriften van Sylvesters verpleging om de verstikten te doen herleven.

1° *Aan den lijder eene goede ligging verschaffen.* — Het lichaam plat op den rug leggen, het hoofd en de schouders opheffen en die ligging behouden door een opgerold deken of een kussen onder te plaatsen.

2° *Eenen vrijen luchtdoorgang in de longpijpen behouden.* — Den mond en de neusgaten met eene vlederpen reinigen; de tong des lijders uit zijn mond halen en ze in die houding laten. Wanneer men zachtjes het onderste kakebeen oplicht, dan zullen de tanden genoegzaam kunnen dienen om de tong alzoo te behouden. Indien de nood het vereischt, kan de tong zoo gevestigd worden met een zakdoek onder de kin te brengen dien men boven het hoofd zal knoopen.

3° *De bewegingen eener diepe ademhaling nadoen.* — Aan het hoofd van den lijder geplaatst, vat men zijne armen juist boven de ellebogen; men strekt die langzaam en gelijkmatig langs beide kanten van het hoofd en laat ze in die houding gedurende omtrent twee seconden. Zoo doende vergroot men de borstkas door het opheffen der ribben en tevens dringt de lucht in de longen. — Aldus bewerkt men de inademing.

Men laat alsdan de armen naar beneden komen en drukt ze zachtjes gedurende twee seconden tegen de borstwanden; hierdoor verkleint de borstholte en de lucht wordt uit de longen gedreven. — Dit is juist de werking eener gewone uitademing.

Deze bewegingen moeten bij afwisseling en met aanhoudendheid ongeveer vijftien maal per minuut herhaald worden en dat, tot dat de natuurlijke ademhaling zich begint te herstellen. Men kan alsdan met deze kunstmatige ademhaling ophouden om tot het volgende over te gaan.

4° *Den bloedsomloop en de warmte weder opwekken en de gewone ademhaling bevorderen.* — Men wrijft armen en beenen van de vingers en teenen tot het hart, en is de verpleegde een drenkeling, men vervangt de natte kleedingstukken door een warm en droog deken. Men werpt van tijd tot tijd koud water op het aangezicht des lijders. De wrijving moet voortgezet worden onder het deken en men verwarmt daarboven het lichaam met warme wollen doeken, flesschen of kruiken met warm water of warm zand gevuld, of met gewarmde steenen in doeken gewikkeld tusschen de billen, aan de voetzolen en onder de oksels.

Indien de lijder in eene woonst is overgebracht na geademd te hebben, zorgt opdat de zaal waar hij ligt, goed verlucht zij. Wanneer de eerste teekenen van leven zich beginnen voor te doen, geve men hem eenen lepel warmen thee of koffij, wijn, of genever; in plaats van hem, gelijk men gewoonlijk doet, de rust te laten genieten, welke de lijder zeer vurig wenscht, zal men hem integendeel gedurende eenige uren alle soorten van bewegingen doen verrichten, ten einde den bloedsomloop nog meer op te wekken: zoo niet, vertraagt weder de stroom van het bloed en kan de oorzaak zijn van den dood, een zekeren tijd na de ademherstelling.

Deze behandelingen, zeer eenvoudig en zeer praktisch, kunnen door eenieder gedaan worden; het geduld dat de verpleger in deze gevallen noodig heeft moet zeer groot zijn, want menig mensch is slechts na verscheidene uren dezer verpleging gered geworden.

Gaan wij nu over tot de bijzondere verplegingswijzen der verschillende soorten van verstikkingen:

1° *Ophanging of verworging.* — Koorden of winden moeten onmiddelijk afgesneden en alles wat den hals omringt los gemaakt worden. — Er zijn menschen die gelooven dat een politiebeambte moet tegenwoordig zijn, vooraleer aan het voorgeschrevene voldaan worde; dit is eene groote dwaling en wij moeten het integendeel ons eenen plicht rekenen in zulke gevallen op niets anders dan het redden van den verstikten te denken.

Alles los gedaan zijnde, legge men den lijder op den grond, het hoofd en de borst hooger dan het overige des lichaams; men begint beenen en ruggraat met brande-

wijn, azijn, terpentijnolie of kamferwater te wrijven en men wacht de komst des geneesheeren af. De raad des doctors is hier van hoog belang, aangezien in deze gevallen zeer dikwijls bloed moet getrokken worden.

Treksels van mostaardmeel op de beenen kunnen nimmer kwaad maar verschaffen dikwijls vele beternis aan den lijder.

2° *Verdrinking.* — Wanneer de drenkeling uit het water is, zal men vooreerst hem zijne kleederen uitdoen en met een doek, droog of nat gemaakt zoo als hierboven vermeld is, de ruggraat en de borst wrijven. Sylvesters voorschriften worden hier ten hoogste aanbevolen; in tusschentijd zorge men voor een geneesheer.

Hier ook bestaan er bij het volk vooroordeelen: men denkt namelijk den drenkeling bij de voeten te moeten oplichten om op die wijze, zoo men beweert, het ingezwolgen water te laten uitloopen. 't Is eene groote dwaling, want noch de maag noch de borst laten het water tot zich toe zoolang er leven bestaat; maar is de drenkeling reeds dood vooraleer hij uit het water gehaald worde, dan dringt het water in maag en borst en doet het lijk opzwellen.

Eene andere dwaling, zoo erg als de voorgaande, is de tegenwoordigheid der politie te vereischen, vooraleer men den drenkeling geheel uit het water bevrijde; want zijne genezing hangt af van de spoedige hulp welke men hem onmiddelijk na het gebeurde verleent.

3° *Verstikking door stinkende gassen, brandgas, kooldampen, alcoolische en rottende gisting, enz, enz.* — Men zal den zieken in de opene lucht of in eene wel verluchte kamer leggen, het hoofd hooger dan het overige des

lichaams en hem zijne kleederen uitdoen. Geheel het lichaam en voornamelijk het aangezicht zal met water zoo koud als mogelijk en in groote hoeveelheid besproeid worden. Wanneer de eerste ademhaling geschiedt en wanneer de lijder eene hevige siddering of zoogenaamd kiekenvleesch krijgt, dan houdt men op met de besproeiing met koud water om met de wrijvingen te beginnen. De voetzolen en de handpalmen zullen altijd bijzonder gewreven worden. — Indien men op deze wijze er niet in gelukt de ademhaling te herstellen, neme men eene laatste toevlucht tot Sylvesters voorschriften.

Bestaan er brakingen bij den lijder, dan zal men hem het verhemelte des monds kittelen.

Men zal hem met azijn wasschen en er zijne neusgaten mede bevochtigen. Een gezouten lavement doet insgelijks veel goed.

Wanneer de verstikte in een beerput gevallen is, zal men hem vooreerst chloorwater (bleekwater) met ander water verdund, te snuffelen geven en dan hem ontkleeden. Op het oogenblik dat hij zal kunnen zwelgen geve men hem een weinig water met eenige droppels azijn aangezuurd.

Is de ademhaling geheel hersteld, zoo plaatst men hem in een warm bed en men moet in de voorgeschrevene middelen bijzonder volharden, want er zijn verstikten die na verscheidene uren dezer handeling nog in 't leven komen. — Men zal nooit nalaten intusschen eenen doctor te roepen.

4° *Verstikking door het verkeerd inzwelgen van dranken, stukken vleesch of ander eten, kerssteenen, munt-*

stukken enz. — Een te lang verblijf dezer vreemde lichamen in de luchtpijp veroorzaakt eenen pijnlijken hoest met pozen voorkomende en die het aangezicht violetkleurig doet worden, de tranen uit de oogen vloeien en de aders zwellen; in vele gevallen verdooft de spraak, het zwelgen vermoeilijkt en somtijds bestaan er brakingen. De minste bewegingen doen deze verschijnselen terugkeeren, en eenen doctor raadplegen is de grootste verzekering om den lijder te redden.

5° *Verstikking door de warmte.* — Hier zal de verstikte in eene frissche en wel verluchte kamer gelegd worden. Hij zal ontkleed, wel aan de beenen gewreven worden en voornamelijk aan de braaien, ten einde het bloed meer in het uiteinde te doen komen; het overige der verpleging geschiedt als hierboven.

6° *Verstikking door de koude.* — Het lichaam verwarmen dient hier vooreerst gedaan te worden; dit geschiedt door wrijvingen der verschillige lichaamsdeelen met koud water en vervolgens met warm water. Eens de ademhaling hersteld, dan kan men den lijder eene kleine hoeveelheid warmen drank, zoals thee, koffie, linde-of menthe-thee verschaffen. X.

2n Oogst, 1866.

Zoo gij de knecht van eenen goeden meester waart, zoudt gij niet beschaamd zijn, als hij u vóór het werk met gekruiste armen vond? Welnu, vermits gij uw eigen meester zijt, weest beschaamd u zelven in ledigheid te betrappen, daar gij zoo veel te doen hebt, voor u, uw gezin en uw vaderland. B. Franklin.

WAT MEN ZIET EN WAT MEN NIET ZIET.

DE GEBROKENE GLASRUIT.

Zijt gij wel ooit getuige geweest der gramschap van Jacques Bonhomme, wanneer zijn vervaarlijke zoon er eerst in slaagde eene glasruit te breken? Zoo gij dat schouwspel haddet bijgewoond, gewis zoudt gij *dit* ook bemerkt hebben, dat al de aanwezigen — waren zij zelfs met hun dertig — er onderling schijnen op overeengekomen te zijn, om den ongelukkigen eigenaar dat eenvormig troostwoord toe te sturen: « Tot iets toch is een ongeluk goed. Zulke ongevallen bevorderen de nijverheid. Iedereen moet leven. Wat zou er van de glazenmakers geworden, zoo men geene ruiten meer brak? »

Welnu, in dit troostwoord ligt er een stelsel besloten dat het goed is in dit eenvoudig geval, op heeter daad te betrappen, daar het geheel en gansch hetzelfde stelsel is dat ongelukkiglijk in de meerderheid onzer staathuishoudkundige instellingen heerscht.

Veronderstellen wij dat men zes franken moet betalen om de schade te herstellen. Wil men zeggen dat het ongeval zes franken tot de glazenmakers nijverheid doet overgaan, dat het voor zes franken gemelde nijverheid bevordert, ik sta het toe; zulks betwist ik niet, want men redeneert volkomen juist. De glazenmaker zal komen,

hij zal zijn werk verrichten, zes franken ontvangen, zich de handen wrijven en het vervaarlijk kind in het binnenste zijns harten zegenen. — *Dat is hetgeen men ziet.*

Maar zoo men daaruit als gevolgtrekking wilde afleiden — zooals men het maar te dikwijls doet, — dat het goed is ruiten te breken, dat zulks het geld in omloop zet, en eene aanmoediging te weeg brengt voor de nijverheid *in het algemeen*, dan kan ik u in uwe redeneering niet volgen. Uw stelsel houdt stil bij *hetgeen men ziet*, het houdt geene rekenschap van *hetgeen men niet ziet.*

Men ziet niet dat Jacques Bonhomme, die zes franken voor eene ruit heeft verteerd, ze voor niets anders meer zal kunnen verteeren. *Men ziet niet* dat, hadde hij geene nieuwe ruit moeten koopen, hij, bijvoorbeeld, zijne néergehakte schoenen door nieuwe hadde kunnen vervangen, of een boek te meer in zijne boekerij hadde geplaatst. Kortom, hij hadde zijne zes franken tot het een of ander gebruikt, wat hij nu niet kan doen.

Maken wij dus de rekening van de nijverheid in het algemeen.

De glasruit gebroken zijnde, zoo zal de nijverheid der glazenmakers in de maat van zes franken aangemoedigd worden; dat is, *hetgeen men ziet.* Indien de ruit niet gebroken ware, zou de nijverheid der schoenmakers (of welke andere ook) in de maat van zes franken aangemoedigd zijn ; dat is, *hetgeen men niet ziet.*

En zoo men in acht nam, *wat men niet ziet*, zoowel als *hetgeen men ziet*, dan zou men begrijpen dat, voor de nijverheid *in het algemeen* of voor de *gezamenlijke*

nationale werking, het hoegenaamd van geen belang is dat de ruiten al of niet gebroken worden.

Maken wij thans ook de rekening van Jacques Bonhomme.

In onze eerste veronderstelling (dat is wanneer de ruit gebroken wordt) verteert hij zes franken, en heeft, noch min noch meer dan te voren, het genot eener ruit.

In de tweede veronderstelling (dat is wanneer de ruit niet gebroken wordt) hadde hij zes franken voor schoenen gegeven, en hadde terzelver tijd het genot gehad èn van een paar schoenen, èn van eene ruit.

Daar nu Jacques Bonhomme deel maakt van de maatschappij, moet men besluiten dat de maatschappij, in haar geheel genomen, de waarde der gebroken ruit heeft verloren.

Zoo wij die voorstelling nog meer algemeen maken, dan komen wij tot het onverwacht besluit : « De maatschappij verliest de waarde der zonder nut vernietigde zaken » en tot die waarheid, die den voorstanders der handelsbescherming de haren te berge zal doen rijzen : « Breken, verbrijzelen, verspillen is geenszins de nationale werking aanmoedigen, » of nog korter : « vernietigen is geen winst. »

Wat zult gij zeggen, aanhangers van dien goeden heer de Saint-Chamans, die met zooveel nauwkeurigheid berekend heeft wat de nijverheid zou winnen bij den brand der gansche stad Parijs, door de huizen die men zou moeten herbouwen? Het spijt mij zijne geestvolle berekeningen te moeten verstoren, maar ik verzoek hem ze te willen herbeginnen, terwijl hij rekenschap zal houden

van *hetgeen men niet ziet* benevens *hetgeen men ziet*.

De lezer zal wel bemerken dat er niet slechts twee, maar drie personages voorkomen in de kleine geschiedenis die ik hem heb voorgedragen. — De eerste, Jacques Bonhomme, verbeeldt den verbruiker, door de vernietiging eener zaak, tot één genot, in plaatst van twee, gebracht. De tweede, onder de gedaante des glazenmakers, toont ons den voortbrenger wiens nijverheid door het ongeval wordt bevorderd. De derde is de schoenmaker (of welk ander bedrijfsman) wiens werk in de zelfde maat, door de zelfde oorzaak, afneemt. Het is de derde man, welken men altijd uit het oog verliest, en die, verbeeldend *wat men niet ziet*, een noodzakelijk element van het vraagstuk is. *Hij* doet ons beseffen hoe ongerijmd het is eene winst in eene vernietiging te zien.

F. Bastiat.

Het is gelukkiger bemind en geacht dan gevreesd te worden.

Haat, veroordeelt noch vervloekt iemand omdat hij anders denkt dan gij; want gij zijt misschien in dwaling.

Bemint de goeden, beklaagt de zwakken, vlucht de ondeugenden, maar haat niemand.

De luiaard is meer dan onnuttig; hij is anderen tot last.

De vrouw is noch de dienstmeid noch de slavin van den man; zij is zijne levensgezellin, zijne wederhelft.

Goede raad is als sneeuw; hoe zachter hij valt, des te langer blijft hij liggen, des te dieper dringt hij in het hart.

MINCKELEERS,

DE UITVINDER VAN HET GASLICHT.

—

Sedert de vroegste tijden heeft de mensch de behoefte gevoeld om door een kunstmatig licht datgene te vervangen, welk hem, bij de dagelijksche onwenteling der aarde, door de zon geweigerd werd. De duisternis bedroefde hem, zij verkortte zijn bestaan, door hem gedurende lange uren tot werkeloosheid te veroordeelen. De eerste middelen die hij gebruikte waren zoo onvolmaakt als zijn verstand nog beperkt was. Een stuk hout, een droge boomtak waren zijne eerste fakkels. De ondervinding kwam hem allengskens ter hulp. Weldra leerde hij de ontvlammingskracht van het vet, de hars en de olie kennen, en nu smaakte hij een der tot zijn welzijn meest noodige genoegens. In Egypte, Indië en Griekenland klimt het gebruik van lampen tot de hoogste oudheid op, en de geschiedenis leert ons dat de bewoners van Indië en van Opper-Azië sedert onheuglijke tijden het geheim kenden om het was tot verlichting te gebruiken. Alfred de Groote, zegt men, vond omtrent het einde der IXe eeuw de hoornen lantarens uit. Omstreeks 1290 begon men in Engeland kaarsen te gebruiken, hetgeen in Frankrijk eerst weinige jaren vóór de regering van Karel V het geval was. Deze nieuwe aanwinsten der nijverheid waren voor de behoeften van bijzondere personen voldoende,

maar zij leverden slechts zwakke hulpmiddelen voor het algemeen nut op.

Lang nog bleef de verlichting der steden uiterst gebrekkig. Eerst in 1667 vatte het bestuur van Parijs het voornemen op, de stad eenigszins regelmatig te verlichten. Tot daartoe had men er zich bij bepaald elken eigenaar te belasten, 's avonds na negen uur aan het venster van de eerste verdieping zijns huizes eenen lantaren te plaatsen voorzien van eene brandende kaars.

Later hing men ook aan het uiteinde en in het midden van elke straat groote lantarens op, waar het getal allengskens van vermeerderde. Bailly vond de lantarens met lichtschermen uit, waar eenigen tijd daarna door Bourgeois de Château-Blanc, groote verbeteringen aan werden toegebracht, en toen Bordier Marcet zijn verlichtend toestel te voorschijn bracht, meende men het toppunt der volmaking bereikt te hebben.

Nogtans, welk onderscheid tusschen de verlichting van heden door het gas en de gebrekkige van voorheen! Men mag vrij het gaslicht eene der schoonste en heerlijkste uitvindingen der moderne wetenschap noemen.

Deze onschatbare weldaad heeft de wereld aan den Nederlander Minckeleers te danken.

De zoo bescheiden als geleerde man werd op 2 december 1748 te Maastricht geboren.

Van zijne vroegste jeugd af voelde hij zich onweerstaanbaar tot de studie der natuur en scheikunde getrokken, nauwelijks 24 jaren oud trad hij als leeraar in die vakken op aan het Collegie « de Valk » te Leuven.

In 1784 aanvaardde hij een' leerstoel te Brussel, en

keerde later naar zijne voor hem alle andere plaatsen te boven gaande geboortestad Maastricht (1) terug, waar hij tot in 1818, aan de centraalschool, uitmuntende leerlingen vormde, van welke een, Crahag (2), bekwaam geoordeeld werd, om den beroemden meester op te volgen.

Reeds in 1784, in de maand October, wekte Minckeleers aller verbaasdheid op, toen men zekeren avond zijn laboratorium door eene enkele lamp zonder pit, schitterend verlicht zag.

Alle avonden stroomden gansche hoopen volks toe, om het heldere *nieuwe* licht te komen bewonderen.

Minckeleers had het gaslicht uitgevonden.

In een vlugschrift, dat nog in eenige belgische bibliotheken aanwezig is, maakte de geleerde zijne uitvinding bekend, en liet zien hoe zij tot algemeen nut kon aangewend worden.

Maar, gelijk het meestal met elk nieuw denkbeeld gaat, men vond schoon, men bewonderde en.... daar bleef het bij.

Heeft nu de fransche ingénieur Lebon de brochure van Minckeleers gelezen en, volgens het duitsch spreekwoord (3) zich 's mans roem toegeeigend, of wel is hij door zijne studiën tot hetzelfde resultaat gekomen als de geleerde Nederlander, zulks moet nog beslist worden.

(1) Maastricht, de schoone stede, de perel van Brabant.

(2) Crahag stierf als leeraar der natuurkunde aan de hoogeschool te Leuven.

(3) Der fleissige Deutsche macht die Collectanea, welche der witzige Franzose nutzet.

Dit alleen gaat vast, dat hij 17 jaren later dan Minckeleers gaslicht heeft vervaardigd. De stad Maastricht heeft zich vóór eenige jaren herinnerd dat de beroemde man binnen hare muren het licht heeft gezien. Zij heeft aan de straat waar hij, in het huis dat heden nummer 2773 draagt, geboren werd en eertijds Heerenstraat werd genoemd, den naam van den uitvinder van het gaslicht gegeven.

Het mag voldoende voor 's mans roem zijn dat zijn naam aan beide uiteinden eener straat prijkende, aldus onder de Maastrichtsche bevolking vereeuwigd wordt, ons dunkt nogtans dat, wanneer wij in zoo vele steden standbeelden zien oprichten aan veldheeren die nooit iets nuttigs uitdachten, zulke eer vooral toekomt aan mannen die, door nuttige uitvindingen, het menschdom groote weldaden hebben bewezen. W.

— Hoeveel tijd geven wij aan den slaap niet boven hetgeen wij hem volgens de natuur zouden moeten geven! Wij vergeten dat de vos die slaapt geene kiekens vangt, en wij genoeg tijd zullen hebben om te slapen als wij in het graf zullen rusten.

B. Franklin.

— De luiheid gaat zoo traag dat de armoede haar welhaast heeft bereikt. B. Franklin.

·Gij hebt niet noodig schatten te vinden, noch van rijke magen te erven. Het werk is de vader der welvaart, en God weigert niets aan de nijverheid.

B. Franklin.

VRIJHEID VAN HANDEL EN NIJVERHEID.

Het vraagstuk der handelsnijverheid heeft in deze laatste tijden eenen ongemeenen voortgang in den geest der volkeren gedaan; onder alle kwestiën die tegenwoordig aan de orde des dags zijn, is die der handelsvrijheid gewis eene der belangrijkste, uit hoofde der groote voor- of nadeelen die van hare oplossing afhangen, der uitgestrekte belangen die zij op het spel zet.

Moet de handel al of niet vrij en onbelemmerd zijn? Met andere woorden, zijn *in-* en *uitvoerrechten* goed — of af te keuren?

Tot in deze laatste tijden werden zij altijd en algemeen goedgekeurd. Ziet hier namelijk, met een eenvoudig voorbeeld uiteengezet, de redenen waarop men zich grondde.

Ik veronderstel dat een inlandsche wapenmaker 100 fr. moet vragen voor een geweer, terwijl een buitenlandsche wapenmaker, hetzelfde — dank aan zekere gunstige omstandigheden waarin hij zich bevindt, — voor 90 fr. kan afstaan. De koopers hebben belang zich in het buitenland te voorzien, en de inlandsche wapenhandel slaat aan 't kwijnen.

Doch de wapenmakers hebben alras een middel bedacht om hunne belangen te verdedigen. Wat doen zij? Zij wenden zich tot de regeering en stellen haar het volgende voor: « Leg, zeggen zij, een inkomend recht van

20 fr. op ieder geweer dat van buiten het binnenland wordt ingevoerd. Aldus zal een geweer van het buitenland 110 fr. kosten en de koopers zullen zich bij ons voorzien. Op die wijze zult gij de *inlandsche nijverheid* beschermd en dus ook den *nationalen rijkdom* bevorderd hebben. » En zij voegen er zegepralend bij : « de voorgestelde maatregel is niet alleen gunstig om de nationale nijverheid te bevorderen, maar hij zal de schatkist vullen, daar voor ieder geweer dat van het buitenland nog ingevoerd wordt, de Staat eene som van 20 fr. zal ontvangen. »

Die redeneering — hoe valsch en noodlottig zij ook moge zijn — werd langen tijd toegejuicht, en gaf aanleiding tot de instelling der *inkomende rechten* of *invoerrechten*.

Nu toch gaan de wapenhandelaars nog verder en zij zeggen tot de regeering : « Gij hebt nog maar half de inlandsche nijverheid beschermd. Wij hebben, om wapens te vervaardigen, ijzer en staal noodig. Nu, hoe minder van die grondstoffen uit het land gevoerd worden, hoe goedkooper wij dezelve zullen bekomen. Leg dus een *uitvoerrecht* op het ijzer en het staal.... en nogmaals zal de schatkist er haar voordeel uit trekken. » Dit verzoek ook werd gereedelijk aanhoord; de maatregel werd op alle takken van nijverheid toegepast; en zoo kwam het stelsel der *douanen* tot stand, dit is het stelsel van *in- en uitvoerrechten*. Het wordt genoemd *beschermingstelsel*, omdat het in de gedachte dergenen die het inhuldigden, gunstig was tot *bescherming* der inlandsche of nationale nijverheid, en diensvolgens des nationalen rijkdoms.

Dit valsche stelsel, zooals wij gezegd hebben, heeft

langen tijd gezegepraald. Slecht vóór weinige jaren werd er al de valschheid van erkend.

Inderdaad, zien wij eens in of de nationale rijkdom door het zoogezegde *beschermende* stelsel wordt vermeerderd. De koopers of verbruikers, in plaats zich, gelijk vroeger, een geweer voor 90 fr. te kunnen verschaffen, moeten er nu 100 en 110 geven, en hetzelfde geldt voor allerhande waren die men in het buitenland tegen mindere prijzen kon verkrijgen. Nu, de koopers of verbruikers maken de *gansche*, *algemeene bevolking* uit. De bevolking betaalt dus meer dan zij zonder de invoerrechten zou moeten betalen. Hoe zal men dan beweren dat de nationale rijkdom vermeerderd is? Het tegendeel is waar: hij is verminderd; indien alle zaken die dagelijks door het algemeen verbruikt worden, aldus verduren, moet de algemeene welvaart noodzakelijk in niet geringe mate afnemen.

De beschermende maatregelen begunstigen wel is waar de voortbrengers (nijveraars, fabrikanten), maar ten koste van het algemeen volk dat daardoor wordt verarmd. Want doordien het voor een wapen (wij behouden ons vroeger voorbeeld) 100 of 110 fr. moet geven, terwijl het zonder de invoerrechten slechts 90 fr. zou betalen, zijn er nu 10 of 20 fr. waarover het niet meer kan beschikken, om in andere behoeften te voorzien, om andere genietingen te voldoen. *Algemeene verarming* is dus een eerste gevolg van het beschermingstelsel. Het is het bijzonderste, maar er zijn er nog andere niet min gewichtig. Indien ijzer en staal aan een uitvoerrecht onderworpen zijn, zal de wapenmaker er *zijn* voordeel uit trekken,

omdat er zich minder koopers dan te voren zullen aanbieden, en die stoffen dus tegen lagere prijzen zullen verkocht worden. Maar de ijzer- en staalverkooper, en in het algemeen, alle leveraars van grondstoffen, dit is dier stoffen welke nog door anderen moeten bewerkt worden, *zij* zullen er nadeel bij lijden, omdat zij min en aan lagere prijzen zullen moeten verkoopen. Het beschermingstelsel verarmt diensvolgens niet alleen het algemeen, het benadeeligt nog eenen helft der nijveraars, terwijl het slechts den anderen helft op eene onbillijke, onrechtvaardige wijze begunstigt.

Er is nog meer : als een land dergelijke maatregelen neemt, dan is het noodzakelijk dat het, om de stipte uitvoering der belemmeringswetten te verzekeren, een overgroot aantal, — men zou haast mogen zeggen, een leger ambtenaren aan de grenzen plaatse. In de vorige eeuwen en in het begin van de onze, toen vrijheid van handel nog werd aanzien als verderfelijk en als de pest vermeden, meenden de regeeringen er belang in te hebben de uitgebreidste waakzaamheid op de grenzen uit te oefenen; de grenzen werden bezet door een heir van tolbeambten, die als eene verweerlinie vreemden invoer beletteden. Nu, ontzachlijk waren de onkosten, voor de soldij dier menigte veroorzaakt. Zoodat nog een groot gedeelte der voordeelen die de schatkist uit het douanenstelsel trok, zonder baat voor de maatschappij, nutteloos werd opgeslorpt.

Onder een ander oogpunt beschouwd, heeft het beschermingstelsel nog andere belangrijke en noodlottige gevolgen. Zoodra het eene land belemmeringsmaatregelen

had genomen om de nationale nijverheid te bevorderen, besloten alras de naburige regeeringen gelijk met gelijk te vergelden. In plaats van één leger van tolbeambten, werden er nu twee aan de grens geplaatst, wier belang het was elkander gedurig te beloeren. Iedere natie was er alleen op bedacht de nijverheid harer naburen, ten voordeele der zijne, te vernietigen, en aldus ontstond er tusschen de volkeren een geest van vijandigheid, die menigmaal stroomen bloeds heeft doen storten.

Verschrikkelijk is dus de bestraffing van de miskenning der handelsvrijheid, met andere woorden van de miskenning dier waarheid, dat, in zake van handel, even als in iederen werkkring van het leven, de menschen geroepen zijn om door gezamenlijke pogingen tot nuttige uitkomsten te geraken; onderlinge uitsluiting en vijandschap leidt tot onmacht; gezamenlijke werking en goede verstandhouding zijn voordeelig voor iedereen. —

Zoo het stelsel der *belemmering* noodwendig tot tweespalt en oorlog dreef,— heden, onder den heilzamen invloed der *vrijheid* kan men geheel tegenovergestelde uitwerksels bespeuren. Het beginsel der handelsvrijheid, eens door geheel Europa aangenomen, zoo heeft zich het onderlinge volkenverkeer in ruime mate uitgebreid; de kapitalen worden alle dagen van deze landen in gene vervoerd, om er allerhande ondernemingen te ondersteunen. Er is heden geene enkele landstreek in Europa die geene ontzachlijke kapitalen in alle andere europische gewesten verspreidt, en wederkeerig er ook geene uittrekt; aldus hebben alle er het grootste belang in dat er overal vrede en eendracht heersche;

want zonder vrede en eendracht gaat ook alle voorspoed verloren. — Barst er ergens een oorlog in Europa uit, dan lijdt daardoor niet meer alleen het land dat het tooneel der vijandelijkheden is, de handel en nijverheid, en dus ook de voorspoed van geheel Europa moeten er door kwijnen. Men heeft in dien zin met zeer veel recht mogen zeggen, dat alle europische oorlog thans een burgeroorlog is geworden. Ook mag men vrij getuigen — zonder vrees van tegenspraak — dat de openbare meening, geheel Europa door, zich heden op de krachtdadigste wijze tegen allen oorlog verklaart, en het wangedrocht, dat, tot dus verre, noch de godsdienst, noch de zedenleer, noch de wijsbegeerte, niettegenstaande onafgebroken pogingen, hebben kunnen vernietigen, zal voorzeker in eene toekomst die niet ver meer verwijderd is, door de liberale beginselen der staathuishoudkunde, en wel bepaaldelijk door het heilrijke stelsel van handelsvrijheid, teenemaal worden omgebracht.

Nog onder een ander niet min gewichtig oogpunt kunnen wij de voordeelen der handelsvrijheid vaststellen. Even als de kapitalen, zullen ook de voortbrengselen van alle landen onderling gewild worden en het wereldburgerschap verkrijgen. In die ruiling bestaat eigenlijk de *handel*, want alle handel — van welken aard ook — kan tot eene dergelijke ruiling worden teruggebracht.

Zekere landstreken zijn bij voorbeeld bijzonder bestemd tot graanbouw; andere bezitten eigenschappen die ze bijzonder geschikt maken tot veeteelt; andere nog bezitten mijnen, leveren delfstoffen op die men te vergeefs in andere landen zou zoeken, enz. De Hollanders ver-

bruiken eene overgroote hoeveelheid thee; zoo zij dien thee in hun eigen land wilden planten, zou hij er niet groeien, welke moeite men zich ook zou getroosten. Willen zij zich thee of koffie verschaffen, zij moeten hem uit verre, overzeesche landstreken overbrengen.

Spanje en Italië brengen *in overvloed* sinaasappelen voort, ja, zoo veel, dat, werden die vruchten door den handel niet uit het land gevoerd, zij bij tijds door de inwoners niet zouden kunnen verbruikt worden. Bij ons, kunnen wij slechts met zeer veel moeite en met groote onkosten, een dan nog onbeduidend getal van die vruchten in broeikassen aankweeken.

De natuur, met hare voortbrengselen op dergelijke wijze op het aarderond te verdeelen, heeft gewild dat de ruiling niet alleen van man tot man, maar ook van volk tot volk geschiede. De *verdeeling van den arbeid* is dus niet alleen eene waarheid en eene noodzakelijkheid voor bijzonderen, maar ook voor volken.

Die ruiling moet noodzakelijk toegelaten worden, en, hoe breeder de schaal waarop zij toegelaten wordt, dit is te zeggen, hoe meer vrijheid in die ruiling bestaat, hoe aanzienlijker de *overvloed* aller waren, hoe grooter de welvaart des volks, want wat men in overvloed bezit kan men zich tevens zoo veel te *goedkooper* aanschaffen.

Door den vrijen handel, dat is, door den vrijen *in- en uitvoer*, zijn wij in staat gesteld ons gedurig te voorzien, dáar waar de zaken die wij noodig hebben het *menigvuldigst* en dus ook het *goedkoopst* te verkrijgen zijn : *Algemeene verarming*, hebben wij gezien, is een gevolg der belemmering; *algemeene voorspoed* is een uitvloeisel der vrijheid.

Hier zal men ons kunnen tegenwerpen dat, door den vrijen uitvoer toe te laten, er te vreezen is dat de uitvoer dermate zou kunnen toenemen, tot de voedingsmiddelen in het uitvoerende land zelf gedeeltelijk ontbreken. Die vrees is nogtans ongegrond. In de eerste jaren alleen, na dat de handelsvrijheid ingehuldigd was, had de inlandsche voortbrenging moeite om aan de overgroote navraag te voldoen, de prijzen stegen, en een oogenblik kon men vreezen dat de onheilspellingen eene wezenlijkheid zouden worden. Maar door dit bezwaar zelf werd de inlandsche nijverheid aangemoedigd; de schaarschte der waren werd een prikkel tot meerdere voortbrenging en weldra bleek er uit de nauwkeurigste statistieke opgaven dat er van die zijde niets te vreezen was.

Uit een verslag van den *Board of Trade* (het ministerie van koophandel in Engeland) ziet men, « dat, door de hervorming der handelswetgeving door Robert Peel tot stand gebracht, de buitenlandsche handel van Engeland, onder den invloed van het nieuwe stelsel, in de eerste twaalf jaren reeds *verdubbeld* was, en als gevolg daarvan dat de opbrengsten der inkomende en uitgaande rechten vermeerderd waren, en zulks in weerwil dat men vele van die rechten afgeschaft, en andere aanmerkelijk had verminderd. Wij zien daaruit tevens dat de binnenlandsche voortbrenging zich met snelheid heeft ontwikkeld, en — hetgeen vooral belangrijk mag heeten, — dat die takken van nijverheid, welke van de vreemde mededinging de meeste gevaren vreesden, zooals bij voorbeeld de landbouw, de koopvaardij en de zijdeweverijen, juist diegene zijn, welke zich, onder den prikkel eener heil-

zame mededinging het meest hebben uitgebreid. Als laatste gevolg van de vermeerdering der voortbrenging en de uitbreiding der handelsoperatiën, welke natuurlijk nieuwe bronnen van bestaan voor het volk openstellen, vinden wij opgegeven, dat de armoede verminderd is, dat de besparingen zijn toegenomen, en dat het aantal misdrijven in gelijke verhouding geringer is geworden (1).

Het stelsel van vrijen handel is, — in beginsel althans — heden door geheel Europa algemeen aangenomen. En zoo er nog geene mogelijkheid bestaat om de douanen geheel en gansch af te schaffen, toch heeft het tarief der in- en uitvoerprijzen reeds merkelijke verminderingen ondergaan. In Spanje alleen was men tot in deze laatste dagen blijven volharden in het invoerverbod van buitenlandsche graanwaren. Het landbestuur onderging daarin den invloed der groote eigenaars die alleen hunne eigene belangen raadplegende, zich het monopolium des spaanschen graanhandels wilden verzekeren. Wellicht ook dacht nog rechtzinnig het bestuur door dergelijke maatregelen, den binnenlandschen graanbouw te bevorderen? Doch, wel verre van daar, was Spanje in geheel het westelijk Europa, het land welks bodem, door de natuur met de mildste gaven voorzien, het minst van allen voortbracht. In weinige landen van Europa treft men meer onbebouwden en niet ontginden grond aan dan in Spanje. Ook de bebouwde grond, ofschoon hij zeer vruchtbare hoedanigheden bezit, brengt er zeer weinig

(1) *Kennis geeft geld. Wetenschappelijke blaadjes.* II, blz. 262

voort. Gemiddeld bekomt men er, jaar in jaar uit, slechts 5 of 6 hectoliters graan per bunder, terwijl die grond, werd hij bebouwd met den zelfden vlijt als het de vrije mededinging in onze landen vordert, er 24 tot 32 hectoliters zou kunnen voortbrengen (1).

Is het dan te verwonderen dat Spanje, een zoo rijkbegaafd land, dat alleen een groot gedeelte van Europa van graan zou kunnen voorzien, niet zelden zelf ten prooi is aan gebrek en hongersnood? Onlangs heeft de minister van financiën, Alonzo Martinez, aan dat volstrekt verbodstelsel een einde weten te stellen; doch de nieuwe bepalingen waardoor hij de oude vervangen heeft, zijn nog ver toereikend te zijn. Het volstrekt verbod wordt vervangen door een inkomend recht dat niet min dan tot de overgroote som van 23 realen (= 6 franken) beloopt per 100 kilogr., terwijl men in andere landen slechts 50 of 60 centiemen per hectoliter betaalt. Zoo dat men te recht mag beweren dat het buitenlandsche graan slechts in tijd van hongersnood zal kunnen ingevoerd worden! Hopen wij dat het spaansche staatsbestuur bij dien eersten stap op het pad des vooruitgangs niet zal blijven!

Wat tot hiertoe de algeheele verdwijning van het douanenstelsel heeft belet, is — zooals men licht zal begrijpen, — het groote voordeel dat de Staat jaarlijks uit die inrichting trekt. De gelden die daardoor alle jaren in de schatkist komen, en die het grootste gedeelte der *onrechtstreeksche belastingen* uitmaken, overtreffen verreweg het beloop der *rechtstreeksche belastingen*. Wij

(1) L'*Économiste belge*, nr van 24 maart 1866.

lazen nog onlangs, bij voorbeeld, dat op de begrooting van Engeland voor 1866-1867, de inkomsten der douanen beraamd werden op 21,400,000 p. st. terwijl de rechtstreeksche belastingen op de *inkomsten* en *eigendom* slechts tot de som beliepen van 5,700,000 p. st.

De plotselinge afschaffing der douanen zou dus de schatkist ongetwijfeld uitplunderen. Langzaam moeten er diensvolgens nieuwe middels verzonnen worden, tot heffing der belastingen om de douanen te vervangen.

Wij weten wel dat er tegen ons een groot bezwaar wordt ingebracht, namelijk dat die onrechtstreeksche belastingen diegene zijn welke het volk het liefst betaalt, omdat het meestal niet denkt aldus eene eigenlijke belasting te betalen. Ook zijn er sommige staathuishoudkundigen die, uit hoofde van het gemak waarmede die belastingen geheven worden, ze hoog boven de andere verkiezen. Wij ontkennen geenszins de waarde dier opmerking, maar wij zouden niettemin met voldoening *alle* onrechtstreeksche belastingen zien verdwijnen, omdat zij alle een' hinderpaal bevatten die vrijen handel en vrije nijverheid beletten en den voorspoed van het algemeen onmogelijk maken. Dat het volk liefst en gemakkelijkst eene zekere belasting betaalt is geene beschouwing, die kan opwegen tegen het hooger belang, dat hier op het spel wordt gezet. Indien er integendeel niets anders meer waren dan rechtstreeksche belastingen, zoo zouden onze bevolkingen niet meer blindelings, maar wetens en willens hare gelden aan den Staat betalen, en de verschrikkelijk hooge belastingen die men van haar zou eischen,

zouden misschien genoegzaam zijn om bij haar eenigen tegenzin te verwekken voor die zoo uitgestrekte centralisatie, waardoor de europische volken in verslapping en onmacht worden gewiegd (1).

Hopen wij dat de talrijke pogingen die thans ter afschaffing der douanen overal aangewend worden eens met goeden uitslag zullen bekroond worden! Mochten wij eens dien gelukkigen tijd beleven! Reeds zijn wij getuigen geweest van de afschaffing der stedelijke accijnsen (2) en nog onlangs der tolgelden op de staatswegen; en vooraleer de woorden die wij thans schrijven van de pers komen, zullen zij misschien reeds begonnen zijn te verdwijnen op de provintië- en gemeentewegen.

Maken wij, om te eindigen, de opmerking dat, al wat wij gezegd hebben over den handel zich insgelijks uitstrekt tot de nijverheid die ook eene onbegrensde vrij-

(1) Om door een enkel voorbeeld aan te toonen hoeveel kwaad de onrechtstreeksche belastingen soms kunnen stichten, zullen wij wijzen op hetgeen wij in Rusland zien plaats grijpen. De onrechtstreeksche belasting die er de hoogste sommen in de schatkist doet storten, is diegene welke geheven wordt op den brandewijn en allerhande sterke dranken. Ook poogt de russische regeering onophoudelijk op allerhande wijzen hun onmatig verbruik aan te moedigen; in bijna geene enkele stad vindt men eenen hoek eener straat waar de Staat geen huis heeft gesticht, waar men de sterke dranken bestelt aan goedkoope prijzen, die als schandelijk lokaas dienen om het verbruik van het *zinverbijstrend nat* zoo algemeen te maken als mogelijk.

(2) Wet van 18 juli 1860. — Holland heeft dat voorbeeld gevolgd : het heeft verleden jaar ook de plaatselijke accijnsen afgeschaft. (Wet van 7 juli 1865.)

heid vordert. De zelfde redeneeringen zijn op haar toepasselijk. Zoo als algemeen bekend is, was tot in de verledene eeuw, de vrijheid der nijverheid belemmerd door de instelling der *gilden* of *neeringen*, aan wier leden alleen het toegelaten was de onderscheidene takken van nijverheid uit te oefenen; zoo dat zij alle *mededinging* uitsloten, ten groote voordeele der voortbrengers, maar ten grooten nadeele der verbruikers. De gilden werden afgeschaft door de fransche omwenteling van 1789. Wij mogen het haar als eene harer beste werken toerekenen. Om er terstond al het heilzame van te doen uitschijnen, zouden wij maar op den wonderbaren vooruitgang moeten wijzen die alle nijverheidstakken sedert het begin dezer eeuw, en alle handelstakken sedert een dertigtal jaren hebben gedaan. Waar de menschelijke vlijt onverhinderd en in volle vrijheid mag handelen, zal zij wonderen doen; beperkt men hare vrije vlucht, zij vervalt in onverschilligheid en onmacht.

J.-O. D.

Gent, 29 juli 1866.

De Spanjaard in Brabant. — Een Spanjaard, op reis zijnde, trok bij winterdag door een dorp in Brabant; aldaar blaften een hoop honden hem tegen en volgden hem op de hielen. Hij bukte, en wilde eenen steen oprapen om ze daarmede op de vlucht te zetten; maar het had gevrozen, en de steen lag zoo vast, dat hij hem niet kon losrukken. « Vermaledijd land! » riep hij al vloekend uit, « waar men de honden los laat loopen en de steenen vast maakt! » (*Dict. d'Anecdotes*, Paris 1769.)

DE HOLLANDSCHE NEVELS.

—

Vóór eenigen tijd heeft ieder in onze stad, zoowel als te Brussel, Antwerpen, Oostende en elders, kunnen opmerken dat de lucht soms overtrokken was door een dikken mist, die een onaangenamen geur verspreidde en tevens den dampkring verduisterde. Dit verschijnsel dat wij niet voor de eerste maal in ons land opmerkten, wordt, en te recht, de hollandsche nevels of mist genaamd, want het komt ons toe van onze Noorderburen. Er waren vele lieden die in dien nevel een onheilspellend voorteeken zagen, en ook vele personen, steeds voordeel zoekende in de domheid, die dit gedacht bevestigden of verspreidden. Ter geruststelling van eenieder zullen wij er den oorsprong van bekend maken.

In Holland zijn er niet alleen vette weilanden en vruchtbare polders; er zijn ook uitgestrekte zandige en sponzige gronden, waar alle landbouw schier onmogelijk is, en waar men zich aan den akkerbouw niet kan overleveren dan met de grootste moeiten en door onder de voeten der paarden planken te binden, om te beletten dat zij in den bodem zouden zakken.

In die gewesten kan men het land niet bebouwen, dan alle 10 of 12 jaren, gelijk vooreen de Barbaren deden en gelijk heden nog de Tartaren het doen, bij het kweeken van sarrazijn, eene soort van koorn waaraan zij hunnen naam hebben gegeven. Het is de kweek van de sarra-

zijn die in Holland den mist verwekt, dien wij gehad hebben. Ziet hier hoe de heer Emile de Laveleye zich daarover uitdrukt, in zijn werk over de Nederlanden:

« Ten Oosten der provinciën Groningen, Drenthe en Over-Yssel, in de ontdrukking der zandgronden, strekken zich onmetelijke en hooge turfveenen uit. Zij stellen verlaten heiden daar van 12 tot 15 uren in de ronde, gelijk het Burtamger-Hoogmoer, welk loopt tot ver in Duitschland en dat door de natuur gedoemd schijnt te zijn tot eeuwigdurende onvruchtbaarheid. Wanneer men dan in de maand augusti deze naakte en woeste streek doorkruist, is men zeer verwonderd, op 3 of 4 uren afstand van alle woning, onoverzienbare koornakkers aan te treffen, wier frissche groenheid aangenaam afsteekt bij de sombere kleuren der heidevlakten, en wier bekoorlijke witte bloempjes in de lucht een zachten honiggeur verspreiden.

» Ziet hier hoe men dezen oogst bekomt, die een uitmuntenden uitslag oplevert, wanneer hij niet getroffen wordt door den vorst van een kouden zomernacht, of neêrgeslagen door het geweld van een tempeest.

» De veenboer, of uitbater der turfvelden, huurt of, gelijk men zegt, koopt den terrein voor 12 jaren, mits 200 tot 300 fr. de hectare. In de lente droogt hij de oppervlakte der turfveen uit, door het water te laten aftrekken; dan snijdt hij den turf in kleine stukken, welke hij gedurende gansch den zomer laat droogen. In de lente van het volgende jaar, tusschen den 1 mei en het einde van juni, kiest hij een helderen dag uit, wanneer de wind, waaiende uit het Oosten of uit het Noorden (dit was op

dien dag het geval), een droog weder belooft, en steekt dan de gedroogde turfhoopen, die over den grond verspreid zijn, in brand. De vlammen overal gelijk te verdeelen is een lastig werk; want dewijl men den turf altoos in brand steekt onder den wind, opdat de rook de arbeiders niet zou verstikken, moeten dezen, te midden van het vuur gaande, voor zich uit de vlammende kolen en turfhoopen verspreiden bij middel van een ijzeren korf, die aan het voorste einde van eenen langen steel gehecht is.

» Deze onoverzienbare brandende turfvelden verspreiden dikke rookkolommen, die door den wind over half Europa gedreven worden, tot Parijs, tot in Zwitserland en zelfs tot Weenen. Eensklaps verliest de dampkring zijne helderheid, alle voorwerpen krijgen een blauwen schijn, en de zon, beroofd van hare stralen, gelijkt aan eene schijf van gloeiend ijzer, waarvan onze oogen gemakkelijk den glans kunnen verdragen; een zonderlinge geur vergezelt de verschijning van dit fenomeen, welk men aanduidt onder den naam van droogen mist of nevels uit het Noorden, zonder te weten van waar ze voortkomen. Wanneer de turf in kool en asch is veranderd, legt men de terreinen gelijk bij middel van eggen, en men zaait er sarrazijn, in de evenredigheid van 80 liters per hectare. De opbrengst kan tot 21 hectoliters, bedragen; doch men mag maar rekenen op 10 of 15 hectoliters, hetgeen nog een schoone uitslag is voor een grond die scheen verwezen te zijn tot onvruchtbaarheid. Zoo kan men vyf of zes opvolgende oogsten bekomen; maar naar den derden vermindert de opbrengst en weldra is de aarde weêr geheel uitgeput. »

WAT DE OORLOG KOST.

—

Een duitsch geleerde, de heer Haussner, heeft onlangs eene uiterst belangrijke statistiek in 't licht gegeven, waaruit wij de volgende welsprekende cijfers putten :

De Europeesche oorlogen van 1815 tot 1864, hebben aan 2,762,000 menschen het leven gekost; hieronder 2,148,000 Europeanen, en 614,000 uit andere wereld-deelen ; hetgeen zoo wat 45,800 menschenlevens 's jaars maakt. Hier zouden nog bij moeten gevoegd worden de sterfgevallen door besmettelijke ziekten, welke de oorlogen altijd na zich sleepen.

De bloedigste oorlogen gedurende dit tijdvak zijn de volgende :

De Oostersche oorlog (1854-1856) waar 511,000 menschen in sneuvelden : 177,000 vielen op het slagveld; 331,500 werden door ziekten weggesleept.

Russen	259,000
Turken	98,000
Franschen	107,000
Engelschen	45,000
Italianen	2,600

De Caucasische oorlog (1829-1860) maakte 330,000 slachtoffers.

De oorlog in Britsch Indië (1857-1859) 196,000.

De oorlog tusschen Rusland en Turkye (1820-1829) 193,000.

De opstand in Polen (1831) 190,000.

De Spaansche inlandsche onlusten (1833-1840) 172,000.

De gevechten voor de onafhankelijkheid van Griekenland (1821-1825) 146,000.

De veldtochten der Franschen in Africa (1830-1859) 146,000

De Hongaarsche opstand 142,000.

De oorlog in Italië 129,874.

Dit laatste cijfer kan men aldus ontleden:

Gevallen op het slagveld of aan de gevolgen der bekomen wonden overleden	96,874
Aan ziekten gestorven	33,000
Hieronder :	
Oostenrijkers	39,664
Franschen.	30,000
Italianen . . , ...	25,000
Napolitanen	14,010
Soldaten van den Paus	2,370 enz.

Het verlies dat Europa aan menschen geleden heeft gedurende de aanhoudende oorlogen van 1792 tot 1815 beloopt op 5,530,000, hetgeen van drie en twintig jaren, 240,000 menschen 's jaars maakt. — En Napoleon I wordt in de geschiedenis *de Groote* genoemd?

De zevenjarige oorlog (1756-1763) doodde 642,000 menschen.

Frederik *de Groote* geeft nog een hooger cijfer op. In de « geschiedenis mijns tijds, » verdeelt hij aldus het verlies van elk oorlogvoerend volk:

Pruisen.	180,000
Burgers door de Russische soldaten vermoord	33,000

Bondgenooten der Pruisen	160,000
Oostenrijkers	140,000
Russen	120,000
Franschen	200,000
Zweden.	53,000

In het totaal van 2,762,000 soldaten, sedert 1815 gesneuveld, zijn nog niet begrepen de ongelukkigen welke gevallen zijn:

In den Americaanschen oorlog.
» Chineeschen oorlog.
» Oorlog van Spanje tegen Marokko.
» Algemeene opstanden in 1848.
» Oorlog tegen de Hertogdommen Sleeswig en Holstein.

Wil men zich nu een denkbeeld geven van de sommen gelds welke de krijgsroem aan den vreedzamen burger kost, men sla een oog op de volgende cijfers.

De Oostersche oorlog heeft gekost:

Aan Rusland.	2,328,000,000	franken
» Frankrijk	1,348,000,000	»
» Engeland	1,320,000,000	»
» Turkije	1,060,000,000	»
» Oostenrijk voor zijne krijgstoerustingen	470,000,000	»

Totaal in twee en een half jaar 6,526,000,000 franken.

De oorlog in Italie heeft in twee en een halve maand 1,485 millioenen verslonden.

Ziet daar hetgeen in de verbloemde krijgstaal heet: lauweren plukken, palmen inoogsten, zijn hart aan de stralen des roems aangenaam verwarmen!!

Zoo men daarbij nog berekent hoe schadelijk de oorlog is voor handel en nijverheid; welke onmenschelijke en vuige hartstochten hij als door eene tooverkracht in de ziel der beste en eerlijkste lieden doet ontstaan, dan zou haast de verbeelding terug deinzen voor het schouwtooneel der erbarmelijke ellende die aan den oorlog is toe te wijten. Het onberekenbare kwaad dat hij onder de menschheid veroorzaakt, zoowel onder zedelijk als onder stoffelijk opzicht, zal eens, hopen wij, in tijden van meerdere verlichting en beschaving, der menigte de oogen eindelijk openen en een einde doen stellen aan die heerschappij van het blinde geweld!

W.

Philips van Croy en de hertog van Alva. Toen de hertog van Alva, na het overgaan der stad Harlem aan de Spanjaarden, ten jare 1573, zijne intrede deed binnen Brussel, beklaagde hij zich over de onbeleefdheid der inwoners die hem bijna geene eer bewezen. Philips van Croy, hertog van Aarschot, nam het woord, en zeî tot Alva: « De inwoners stellen het uit tot dat Uwe Excellentie het land zal verlaten. Alsdan, gij moogt er zeker van zijn, zal niemand ten achter blijven, om u, onder alle eerbetuiging, uitgeleide te doen. »

(*Vaderl. Museum.*)

JAN PALFYN.

Hommes sages passez, comme des fruits vulgaires :
Sans reflet d'immortalité !...
Sitôt qu'à son déclin votre astre tutélaire
Epanche son dernier rayon,
Votre nom qui s'éteint, sur le flot populaire
Trace à peine un leger sillon !
Aug. Barbier.

Er zijn namen die onuitwischbaar in de ziel eens volks zich prenten, die eeuwig het geliefkoosde thema blijven waarop zijne milde verbeelding zich oefent, die 'telken stond in zijn geheugen opgeluisterd, voor het stof der tijden niet meer vatbaar zijn, en, steeds groeiend in glans, elken minder begunstigden roem in hunnen werkkring ontstaan, opslorpen en vernielen.

In zekeren zin kan zulks van kwistige erkentelijkheid bij een volk getuigen, doch meestal zijn zulke namen die van mannen welke zich door geweld hebben opgedrongen, en den eerbied minder waard zijn, dan zij die voor hen moesten zwichten.

Vele zijn alzoo verloren gegaan die men uit de vergetelheid niet meer op kan delven en wier werken heilstichtend blijven voort bestaan, gelijk sommige stroomen die alom overvloed en vruchtbaarheid veroorzaken en wier bron onbekend is ; — vele andere treden langzaam hetzelfde lot te gemoet, gelukkig als zij verder bekend blijven dan in den nauwen kring diergenen welke, in de

algemeene streving, het pad volgen waarop zij door hen werden voorgelicht.

Zulken man, wiens naam dreigt te vergaan, willen wij trachten in het geheugen terug te roepen van het vlaamsche volk uit wiens schoot hij ontstond, van het gentsche volk in wiens midden hij leefde en stierf, en van alle moeders die in haar dankgebed den naam haars verlossers Jan Palfyn vergeten. —

Op 28ste November 1650 kwam te Kortrijk ter wereld uit den echt van Egidius Palfyn, barbier-heelmeester daar ter stede, met Margaretha de Bore, een knaapje dat op de doopsvont den naam van Jan verkreeg. De winterzon die op zijn eerste daarzijn lichtte was hem een droeve, maar al te ware voorspelling: zijne dorre levensbaan zou geen geluk opleveren; met noeste vlijt zou hij den Golgotha der wetenschap beklimmen, en van het zware kruis der armoede zou nimmer zijn schouder worden ontlast.

Van vader en moeder kreeg hij het onderricht in de landtaal die hij al spoedig leerde, en zijn jonge geest van dezen kommer vrij, kon alweer op nieuwe stof uitzien om zijnen weetlust te voldoen. Alleen, zonder eenig geleide, in een hoekje van 's vaders achterwinkel, maakte hij, met boekskens weinig daartoe geschikt en men weet niet waar gevonden, de fransche en latijnsche taal zich eigen, en diensvolgens de bronnen der toen bekende wetenschappen toegankelijk.

Nu kwam het op de keuze van een beroep. Lang

aarzelde zijn vader niet om hem in datgene opteleiden waarmede hij eerlijk zijn brood had gewonnen, en dat toch niet meer aftekeuren was dan menigeen waarvoor hij de gewichtige voordeelen van het leeraarschap zou moeten afstaan. Ten anderen, hij zelf kon buiten staat gesteld worden er in voort te gaan, dan bleef het gezin zonder brood indien hij geen vervanger had. Hij. handelde dus wijs met zijn zoontje in dier voege op te brengen, en zoo spoedig mogelijk met al wat hij er zelf van wist bekend te maken.

Een wonder was het hoe de geest van den jongen knaap voor dit onderricht wijdopen stond, hoe gemakkelijk hij in de heelkunst drong, en hoe hij ingenomen werd met hare wonderlijke geheimen. Het duurde niet lang of zijn vader wist hem niets meer te leeren. En toch gevoelde de jongeling op verre na niet genoeg te weten; met die soort van ingeving den hervormer eigen, had hij zich weten te overtuigen dat er boven heel die aangemaakte kennis, nog eene wereld te onderzoeken bleef; dat alles wat hij wist slechts als wijspaal dienen kon, maar dat de groote weg te banen bleef.

Hier neemt zijne lotsbestemming eigenlijk eenen aanvang. Zestienjarige knaap, met een grootsch gedacht: het welzijn zijns naasten, tot doel, wanneer anderen alleen van vermaken droomen, zet hij zich aan het werk. En welk een werk! — Zonder vrienden, zonder boeken, zonder geld eene studie aanvangen waarin bijna alles nog duister is, en die de moedigsten afschrikken moest, eenen weg inslaan waar hij bij elken stap hinderpalen zoo niet gevaren zal ontmoeten en van wiens

uitkomst hij onzeker is. Men moet Palfijn heeten en den stempel der voorbestemming op het voorhoofd dragen om zulk een waagstuk aan te gaan.

Maar niets kan hem weêrhouden. Een vriend? — De geliefkoosde studie is immers de beste dien hij ontmoeten kan. Boeken? Is de natuur, die niemand uit hare school verstoot, niet vol boeken waartegen de beste den strijd moeten opgeven? En dan, geld? Wat behoeft hij dat, hij die schatten vindt in zijne ziel, in zijnen geest? —

Het was in 1666, eene vreeselijke pest spreidde alom door Kortrijk schrik en dood. De kerkhoven dreigden te klein te worden, en eene huivering bekroop elkeen die daar voorbij moest gaan. Daarenboven waren de wetten streng en straften met de galg al wie eenige schennis op de graven bestond. — En niettemin, in zulken tijd, in weêrwil van zulke strengheid, sloop de jonge Palfijn dikwijls 's nachts, in de diepe duisternis, de kerkhoven binnen en ontstal, met eenig slecht gereedschap gewapend, aan de aarde hare prooi, om op die verpeste lijken in zijn kamerken dievelings zijnen weetlust te verzadigen. Alzoo werd hij door de nachtwacht eens betrapt terwijl hij aan het graven was. Het gelukte hem door de vlucht te ontkomen, maar hij was erkend geweest, en zeker zou hij zijne roekeloosheid duur hebben geboet, indien hij niet spoedig zijne veiligheid naar Gent was komen zoeken.

Deze omstandigheid mocht hem nu ook tot geluk strekken. Alleen en onbemiddeld hadde hij hier weinig kunnen verrichten, maar hij vond een gunstig onthaal bij zekeren heelmeester die hem als leerling opnam, en weldra met de echtste vriendschap moest bejegenen.

Deze, met zijn kweekeling hoe langer hoe meer ingenomen, verkreeg voor hem dat hij de school van heelkunde, alhier weinig te voren door het magistraat gesticht, volgen mocht. Om deze weldaad weidde de jongeling zijnen goeden meester eene levenslange erkentenis, waarvan hij hem op alle wijzen trachtte blijken te geven. Alzoo stond hij door zijne vlijt in korten tijd met zijne meesters in wetenschap gelijk.

Nu vond hij zich wel verplicht naar nieuwe, geleerder scholen uit te zien, en het denkbeeld van naar Parijs te gaan, wiens school als deskundig wereldberoemd was, deed zich op voor zijnen geest. Hij legde de reize daarheen te voet af en zonder geld op zak.

Hier viel het zelfde geluk hem te beurt dat hij te Gent had mogen vinden. De geleerde leeraar Devaux wist zijn genie te waardeeren, trok hem aan en stond al spoedig de ingetogenheid des leeraars af om zich met den jongeling in de gulste vriendschap gelijk te stellen.

Na een verblijf van ettelijke jaren in de fransche hoofdstad, door de lessen van vermaarde leeraars gevormd, dacht hij zich geoefend genoeg om op eigen krachten te mogen betrouwen, en in 1675, 25 jaren oud, kwam hij naar Gent bij zijnen ouden meester terug.

Hij trachtte zich hier neêr te zetten; maar de voorrechten der gilden vereischten een verblijf van 3 jaren binnen de stad voor al wie hier een ambt uitoefenen wilde met hare bijzondere toelating. Deze voorwaarde kon Palfijn niet vervullen: hij was te arm om drij jaren te kunnen bestaan zonder geld te verdienen, en hij vond zich gedwongen van zijne zoo duur gekochte kennissen naar

Yperen te gaan leven, waar hij na een moeilijk doch schitterend afgelegd exaam, in de gilde der heelmeesters werd opgenomen. Dezen toestand aanzag hij altijd als voorloopig; Gent speelde hem immer in den geest: toch moest hij in West-Vlaanderen 19 jaren van zijn leven slijten.

In het eerste jaar van zijn verblijf te Yperen trad hij in den echt met Margaretha Willaert, van Kortrijk, die hem met hare liefde wel eenen kleinen bruidschat bij bracht, maar ook eenen last te meer.

Dit tijdperk van zijn leven besteedde hij aan het schrijven der werken die hij later te Gent uitgeven zou, en aan wetenschappelijke reizen, die hij jaarlijks op prijs der pijnlijkste ontberingen ondernam. Zoo bezocht hij Noord-Nederland, Engeland, Duitschland, Frankrijk; geraakte in betrekking met de grootste geleerden zijns tijds, als Boerhaave, Albinus, Ruysch, Haller, Heister, Devaux, Winslow, Petit en anderen die hem allen even hoog schatten.

In zijne werkzaamheden verdiept, had hij aan het verbeteren zijns lots niet gedacht, en zoo was hij 47 jaren oud toen hij het ontwerp beraamde om zich te Gent te komen vestigen. Hiertoe had hem zijne steeds groeiende armoede aangemaand, en wij zien hem voor de eenige maal in zijn leven eene klachte slaken onder het overwicht van zijn leed. In een grievend verzoekschrift den koning van Spanje toegericht, onder wien toen de Nederlanden stonden, zet hij zijnen toestand uiteen en verklaart « — *dat hij met zijne familie niet en soude connen subsisteeren bij aldijen hij in den cours*

van het voorseit jaer niet en soude vermogen te doen de exercitie en de fonctie van eenen chirurgijn-barbier, tot daer toe dat hij in de onmacht soude wesen van de voorts wooninge voor den tijd van een jaar te connen continueren, als elders sijne subsistencie moetende gaan soeken. »

De koning willigde zijne bede in, en stond hem het gentsche burgerschap toe zonder de 3 jaren voorloopig verblijf binnen de stad. De gilde ook was goed met hem en vereischte slechts het exaam dat hij alweêr schitterend aflegde.

Getuigt dit alles niet van een moedig karakter : de diepste armoede doorworstelen, zonder zich te laten ter neêr brengen; aan al de huiselijke smarten lijden die daarvan het gevolg zijn, en niettemin met dezelfde hardnekkigheid immer voort naar het voorgeschreven doel streven?

Nu lachte hem een beter leven toe : hij kon al die werken uitgeven die hem door Europa hebben vermaard gemaakt, en die zoo veel bijbrachten tot het verbeteren eener kunst, tot dan nog zoo onvolmaakt en soms zoo wreed uitgeoefend, en waaraan wij alleen toch zoo dikwijls ons behoud te vragen hebben.

Wij zullen zijne werken hier niet aanhalen; het zij genoeg dat zij gekend en geëerbiedigd blijven door diegenen die zich tot hetzelfde beroep bestemmen; alleen willen wij hier eene vrucht zijns onvermoeiden arbeids vermelden waarvoor wij allen, voor en met onze moeders hem eeuwigen dank verschuldigd zijn.

In 1726 verscheen de grijze Jan Palfijn, 76 jaren oud,

in eene zitting der Academie van Parijs. Met eene grievende welsprekendheid stelde hij den toenmaligen toestand bloot der zoo belangrijke verloskunde.

Dikwijls gebeurt het dat bij de kraamvrouw het kindje aan den uitgang der baarmoeder met het hoofd ingesloten blijft. Voor dit heuchlijk tijdstip was dit een gewis doodsvonnis voor het kind, en meestal voor de moeder daarenboven, of het kostte wreede bewerkingen om haar te kunnen redden. De vroedkundige moest haar laten lijden en kermen, en gekruisarmd daar blijven op staan zien, totdat hij veronderstellen kon dat het kind bezweken was. Dan sneed hij het aan stukken in den boezem zelf der moeder om het er bij brokken uit te halen. Hiertoe had men de wreedste tuigen uitgevonden om bij voorbeeld den hoofdschedel te verbrijzelen of om de ledematen van het lijf te scheiden. Al die pijnigingen had eene moeder te lijden, en niet zelden betaalde zij zelve met haar leven den moed om zulke martelie te ondergaan.

Dit alles haalde Palfijn daar aan, en na de vraag gesteld te hebben waarom er tot dan toe geen reddingsmiddel gevonden was, haalde hij zegevierend een tuig te voorschijn dat zoo vele moeders en kinderen aan den dood onttrekken moest, en eene der gewichtigste uitvindingen zijner eeuw genoemd mag worden.

De *forceps* is genoeg bekend, zijn nut genoeg bewezen, opdat wij daar niet verder zouden over uitweiden, en langer nog aan de erkentenis aller moeders den man aanbevelen, die om haar welzijn streed en leed, en veroordeeld was om kort nadien op het strooi der ellende,

onder de zegening zijner weldaad, van armoede te sterven. Een beter lot dan hetgene dat hem te beurt viel had Jan Palfijn als vergoeding zijns onvermoeiden en menschlievenden arbeids wel zeker mogen verwachten. Maar dit was niet, en hij wiens leven zoo ijverig was geweest, die de menschenliefde en de kunstmin tot de drift toe in zijne ziel had doen ontbranden, vergat zich zelven in den drang zijner werkzaamheden en dacht aan de noodwendigheden der toekomst niet. De ouderdom overviel hem op het onverwachts, en door den arbeid en de jaren gebroken, lijdend aan ziekte en aan gebrek bleef hem alleen de troost over een onberispelijk leven te hebben geleid, en de verzekering dat hij de onverschilligheid zijner landgenooten niet had verdiend. In zijne laatste dagen zag hij zich verplicht zijne bibliotheek uit nood te verkoopen, en hij stierf den 21 April 1730 in zijn huis te Gent in de Oudburg gelegen, alwaar het nog bestaat, en droeg met zich het geheim zijner armoede in den gemeenen grafkuil mede, waar men hem op zijne bede in begroef.

Slechts jaren nadien, ter gelegenheid der opschudding te weeg gebracht door eenen schrijver die zijnen naam zonder eerbied uit de pen had laten ontsnappen, hebben zijne broeders in de kunst den grooten man eene grafzuil opgericht in de St-Jacobs-kerk te Gent, en daarop boven het beeld eener treurende vrouwe, deze woorden in 't latijn laten beitelen:

« Aan Jan Palfyn,
« Het onsterfelijk genie. » —

Trage vergoeding, die hem toch eenige hoop op roem in de toekomst geeft.

JULIUS SABBE.

Verscheidenheden.

Nuttigheid der zwaluwen in tuinen. Als een bewijs van de nuttigheid dier vogelsoort in hoven en tuinen tot verdelging van schadelijke insecten, zoowel als van het groote nadeel dat de insecten bij hunne verbazende voortteling zouden te weeg brengen, zoo er geene vogelsoorten bestonden die hun overgroot aantal beperkten, heeft men berekend, dat eene enkele zwaluw minstens 900 insecten per dag kan dooden; en als men daarbij in aanmerking neemt, dat vele dier insecten meer dan 9 generaties in éénen zomer voortbrengen, is dat nut onbetwistbaar. Eene soort van insecten alleen kan 560,970,489,000,000,000 afstammelingen in één jaar voortbrengen.

—

Afneming der gestalte van den mensch. Vóór 1789 bedroeg de maat van de soldaten in Frankrijk bij het voetvolk 5 voet 1 duim, bij het paardevolk 5 voet 3 duim. In het jaar 1818 konden plaatsvervangers van die grootte niet meer in toereikend aantal geleverd worden; de maat werd daarom tot op 4 voet 9 duim verlaagd. In het jaar 1830 moest zij wederom lager genomen worden, en in 1848 ten derde maal. Was de maat nog dezelfde als vóór 1789, dan zouden niet minder dan 120,000 man, die onder de wapenen staan, niet aangenomen hebben kunnen worden.

Dientengevolge is eene afneming der lichaamsstatuur bij de mannelijke bevolking van Frankrijk sedert 60 jaren niet tegen te spreken. Men moet zich echter wachten,

hieruit voor de afneming van de lichaamskracht in 't algemeen beslissende gevolgtrekkingen te maken.

—

Kunstleder. Schoenmakers, zadelmakers en andere arbeiders in leêr weten doorgaans niet wat zij met de menigte lêersnippers die van hun werk overblijven of afvallen, doen moeten. De meesten werpen ze op den mesthoop, of verbranden ze. Op sommige plaatsen van Duitschland is gelegenheid om dit afval bij fabrieken van ijzerblauwzure kali kwijt te worden. De Amerikanen hebben beproefd om die met nog meer voordeel aan te wenden. Te Abingdon in Massachusets verwerkt een stoommolen leêrsnippers tot een fijn poeder, dat met gom en dergelijke middelen tot een deeg gekneed, door cylinders tot bladen gemaakt wordt, en een goed leder oplevert. Een voordeel van die uitvinding is, dat men op deze wijze leder van dikte naar verkiezing kan bekomen.

—

Eene slechte gewoonte. In den buiten bestaat, onder vele andere, de slechte gewoonte doode ratten, mollen of ander schadelijk gedierte in de boomen op te hangen; zulks is zeer gevaarlijk. Indien eene vlieg zich op deze tot bederf overgaande dieren plaatst, neemt zij eene meer of min vergiftige natuur aan en wordt haar steken gevaarlijk. Het ware dus te wenschen dat men deze dieren, even als zoovele andere, die in vijvers, sloten en op landerijen liggen te bederven, onmiddellijk begroef.

(*Vlaamsche School.*)

—

Geglaceerde visitekaartjes. De Engelschen bedienen

zich sinds langen tijd niet meer van geglaceerde visite-kaartjes; ja, men beschouwt iemand die de zoodanige afgeeft, als geen echt gentleman.

De pers heeft dit bewerkt. Eenige dagbladen deden opmerken, dat het glasuur op de kaartjes er door loodwit was opgebracht; dat dit vernis door meisjes op 't karton werd gebracht, die, zooals door geneeskundigen was aangetoond, eindelijk als slachtoffers van vergiftiging bezweken. Eenige sterfgevallen van deze soort waren reeds bij lijkschouwingen op wettelijke wijze bevestigd. Nauwelijks was dit bekend, of, als ware er een verbod uitgegaan, schafte elk Engelschman zijne geglaceerde visitekaartjes af.

Deze gewoonte verdient navolging.

(*Nederlandsch Magazijn.*)

—

De haan met het houten been. Een koetsier te Kent in Engeland had eenen strijdhaan, dien hij Trompetter noemde. Wijd en zijd was deze haan beroemd, omdat hij in alle gevechten de overwinning behaalde. Na eenigen tijd had de dappere strijder intusschen het ongeluk, dat hij, in eene rottenval, zijnen poot brak. — Zijn meester, die door groote weddingschappen bij hanengevechten, veel geld door hem gewonnen had, was wegens dit ongeval zeer getroffen, en besloot, zoo mogelijk, hem het leven te redden. Hij zette hem tot dat einde het gebrokene gedeelte des poots met de grootste zorgvuldigheid af, verbond de wonde, en gaf aan het geopereerde dier de veiligst mogelijke ligplaats. Toen nu de wonde volkomen genezen was, vervaardigde hij eenen kunstmatigen poot

met eene spoor, en bevestigde denzelven aan de stomp des afgezetten poots. De haan wist zijn houten been wonder wel te gebruiken, paradeerde weder, even moedig als vroeger, onder zijne hennen, en werd op nieuw de schrik van alle naburige hanen.

—

De ouderdom der schapen. Den ouderdom der schapen leert men kennen door het onderzoeken van derzelver voortanden. Zij zijn acht in getal en in het eerste jaar alle klein. In het tweede jaar vallen de twee kleinste uit en worden vervangen door twee nieuwe tanden, die, omdat zij grooter zijn, lichtelijk van de overige te onderscheiden zijn. In het derde jaar vallen nog twee kleine tanden, aan elke zijde één, uit, en worden opgevolgd door twee grootere: zoodat er nu vier groote tanden in het midden en twee spitse aan elke zijde zijn. In het vierde jaar heeft het schaap reeds zes groote en nog slechts twee kleine tanden. In het vijfde jaar zijn al de kleine verloren, en bestaat de rij alleen uit groote tanden. In het zesde jaar beginnen al de tanden te rotten, en in het zevende, somtijds vroeger, vallen zij uit.

—

Bewaring der aardappelen. De eigenaar eener buitenplaats had een gedeelte van zijnen wintervoorraad in eenen kelder doen bewaren, toen hij plotseling om eene belangrijke zaak eene onverwachte reis moest ondernemen. In de volgende lente teruggekomen zijnde, gaf hij bevel den kelder te ledigen, en de aardappelen weg te nemen, daar hij toch verwachtte, dat dezelve bedorven of bevrozen zouden zijn. Groot was zijne verrassing, toen

hij de aardappelen zoo goed en gaaf vond alsof dezelve pas uit den grond kwamen. Hij liet eenige koken, en de smaak was niet minder goed.

Men onderzocht toen den kelder, en men herinnerde zich, dat dezelve te voren gediend had tot een magazijn van houtskolen, waarvan eene dikke laag stof op den vloer was blijven liggen, waarop men de aardappelen geplaatst had.

Hierdoor kan eenieder en met geringe moeite en kosten deze zoo aangename en nuttige aardvrucht gedurende eenen geruimen tijd goed houden.

De zon is niet waar zij schijnt te zijn. Hoe dikwijls hoort men niet zeggen, bij wijze van spreekwoord : « Van deze of gene zaak ben ik zoo zeker als ik zeker ben dat de zon is waar ik ze zie! »

En nogtans is de zon niet waar gij ze ziet. Dit is licht te begrijpen. Zoo wij de zon kunnen zien, is het door het licht dat zij ons toezendt. Nu, het licht der zon heeft, uit hoofde des grooten afstands welke die star van de aarde scheidt, 8 minuten 13 seconden noodig om tot ons te komen. Als wij naar de zon opzien, zien wij haar dus niet waar zij is, maar waar zij 8 minuten 13 seconden te voren was. — Men kan berekenen dat zij aldus altijd meer dan viermaal hare breedte meer westwaarts is dan de plaats waar wij haar beeld nog bemerken.

Het zelfde geldt natuurlijk ook van alle andere gesternten die zoo ver van ons verwijderd zijn dat haar licht soms jaren en jaren noodig heeft om tot de aarde te komen. Aldus kan het gebeuren dat wij nog zeer dui-

delijk eene ster zien die sedert honderd of duizend jaren niet meer bestaat. « Ik heb het met mijne oogen gezien, » kan dus niet in alle gevallen voor een afdoend bewijs der waarheid gelden.

—

Behoedmiddel tegen den korenworm. — Een eigenaar die in den hoek eener schuur, welke vol graan lag, schapenvellen met al derzelver wol had doen nederleggen, was niet weinig verwonderd, toen hij die, weinige dagen daarna, geheel overdekt vond met doode korenwormen (insecten bekend onder den naam van *mijt*). Hij vernieuwde deze toevallige proeve, en ontwaarde, toen hij zijn koren deed verwerken, dat geen enkele worm meer daarin gevonden werd. Sedert die ontdekking heeft hij zich van dat behoedmiddel blijven bedienen. Vele landbouwers aan welke hij het aan de hand deed, hebben het insgelijks zien gelukken. Het schijnt dus dat de aanwezigheid van vette schapenwol in de nabijheid van graan, dat door den korenworm is aangestoken, genoegzaam is om dezelve tot zich te trekken en te dooden, hoewel de oorzaak daarvan niet duidelijk blijkt.

—

IJpke IJppes Soutman is te Amsterdam in het jaar 1678 overleden. In het jaar 1649 woog hij in de Regulierswaag 237 pond, en den 2en november 1677, 456 pond, zoodat hij in 28 jaren 219 pond in zwaarte is toegenomen; zijn buik had toen de dikte van 3 1/2 el.

—

Bewaring der appelen. Eene goede manier om appelen

gaaf te houden, welke door sommige landbouwers in Amerika in acht genomen wordt, bestaat in de appelen met zand in tonnen te leggen. Tot dit einde bedient men zich van zand, dat men volmaakt wel heeft doen drogen; op den bodem van de ton strooit men eene laag zand, plaatst daarop eene laag appelen, welke men weder met eene laag zand overdekt en zoo vervolgens tot dat de ton gevuld is. — Door dit middel kan men gemakkelijk deze vrucht tot mei en juni goed houden.

—

Bewaring van eieren en hout bij middel van zout. Doctor Jozef Sillia heeft onlangs den volgenden middel aangeduid tot bewaring van eieren en hout : « Zonder vergezochte of kostbare toebereidsels, en zonder tot min of meer geprezene uitvindingen onze toevlucht te nemen, gebruiken wij een middel dat uit hoofde zijner eenvoudigheid, door eenieder kan worden waargenomen. — Met gewoon keukenzout bewaren wij gedurende verscheidene maanden, en zonder er een enkel te verliezen, de eieren altijd versch, goed en geschikt tot allerhande huishoudelijke gebruiken. Wij verstooten de asch, het kalkwater, en de nog onlangs allerhande aanbevolene afkooksels.

« Ons middel bestaat hierin : op eene laag gestampt zout leggen wij eene laag eieren die men wederom bedekt met eene laag gestampt zout, en men gaat voort op dezelfde wijze om te eindigen met eene laag zout. De eieren aldus in het zout bedolven blijven versch gedurende een heel jaar.

» In Sardinië gebruiken wij insgelijks het zout tot be-

waring van het hout, dit is om hetzelve te harden en voor vermolmdheid en scheuringen gedurende den zomer te vrijwaren. — Deze boeren die de eenvoudigheid zoeken evenzeer als zij de groote onkosten vluchten, laten nooit na, als zij des zomers wielen voor hunne karren maken, hen sterk te zouten, om hen vervolgens gedurende weken en maanden in de opene lucht aan alle verwisselingen des weders bloot te stellen. — Door dit eenvoudig middel harden zij hun hout en maken het onverderfelijk; iedereen weet overigens dat eene zekere hoeveelheid zout toereikend is om allerhande voortbrengsels te bewaren.

—

Middel om op de appelboomen de woldragende boomluizen te verdelgen. Plaatst in eenen liter water een stuk aloë groot als eene noot; roert het van tijd tot tijd gedurende drie of vier dagen; neemt dan een borsteltje en bestrijkt de boomknobbels waar het gedierte op leeft en zich voortteelt. — Eene enkele dergelijke bestrijking is voldoende om eenen appelboom gedurende verscheidene jaren van de boomluizen te bevrijden.

—

Statistiek. In een engelsch dagblad, de *Standard*, vinden wij de volgende statistiek : « Men berekent dat er eene rat en tien muizen zijn per 50 vierkante meters grond. — Aldus zou het getal dier knaagdieren tot 91,116,000 beloopen en zij zouden 182,258 schepels koren in één half jaar of 182 1/2 dagen verslinden. Het is eene hoeveelheid groot genoeg om 5,831,424 personen te voeden, aan wie men gedurende zes maanden elk en iederen dag een brood van 2 pond zou geven. Anders gerekend wier-

den daardoor 2,915,712 menschen gedurende een geheel jaar mede gevoed.

—

Gekreukte pluimen. Neemt eene nieuwe schrijfveêr, krenkt den baard, plooit de schacht, dermate dat gij het alles in uwe geslotene hand kunt houden. Werpt dan uwe schrijfveêr in het warm water; zij zal zich weder oprichten, zich schikken en na weinige seconden zich in haren eersten staat herstellen. Laat ze vervolgens drogen en uwe veêr zal zoowel gekamd zijn als zij het was op den levenden vogel. — Men kan dit eenvoudig middel te baat nemen om de toiletpluimen te herstellen.

—

De heer De Candolle heeft onlangs aan het Londensche internationaal Congres van plantenkunde de zeer nauwkeurige maat medegedeeld, door den heer Edm. de la Rue genomen, van de dikte en den ouderdom van den ouden *Sequoia*, *Old Mai* genoemd, die vóór eenige jaren door eenen storm werd omgerukt. De amerikaansche dagbladen hadden buitengewone, ongelooflijke cijfers medegedeeld, die verscheidene duizenden jaren ouderdom toekenden aan dien stellig zeer ouden en merkwaardigen boom. Volgens opgave van den heer De Candolle had, 6 voet boven den grond, zijne middellijn eene lengte van 26 voet 5 duim 9 engelsche strepen (1); men telt 1234 jaarlagen.

—

Dubbele bloemen. De ondervinding heeft bewezen dat

(1) Eene streep is het 12e gedeelte van een duim.

men, met de bloemen verscheidene malen 's jaars en twee achtervolgende jaren te verplanten, zonder ze te laten herbloeien, dubbele bloemen kan verkrijgen.

—

Genezing der hersenverkoudheid. Men kan de hersenverkoudheid soms genezen met den neus bij middel van twee vingers gedurende een kwaart uurs lichtelijk gesloten te houden.

Een der beste geneesmiddelen is de inademing van ammoniak. Men giet 200 grammen ammoniak in 500 gr. water en men voegt er 20 gr. keulsch reukwater bij. Dit alles maakt een mengsel dat men bewaart in eene geslotene flesch en waarvan men, alle uren, in de kamer des verkouden een drietal lepels in eene vaas giet.

Een edel antwoord. Een engelsch lord, door den minister veracht, werd onrechtvaardig beschuldigd aan eene samenzwering tegen den koning medeplichtig te zijn. Dienvolgens werd hij op onbillijke wijze met den dood gestraft. Gedurende het rechtsgeding, wendde zijne gade geenen enkelen stap aan tot zijne verontschuldiging. Eenigen tijd later, ontworpen hare zoons eene echte samenzwering tegen den minister dien zij besloten om te brengen. Zij werden ontdekt, en, terwijl men hun proces opmaakte, kwam de moeder vurig voor hen om genade smeeken. Eens vroeg haar de minister : « Waarom, mevrouw, bidt gij zoo zeer om genade voor uwe kinderen, en waarom deedt gij het ook niet voor uwen echtgenoot? » — « Mijn echtgenoot was onschuldig, » antwoordde zij.

DE ZWEMKUNST.

Men heeft wel eens gezegd dat het zwemmen geene eigenlijke kunst is, maar veeleer eene natuurlijke, als werktuigelijke beweging waartoe iedereen bekwaam is.

Er ligt veel waars in dit gezegde. Wel is waar is de zwemkunst den mensch niet aangeboren, zóó dat men zich slechts in het water zou behoeven te werpen om terstond te zwemmen als een bliek; doch niets is eenvoudiger dan de bewegingen die men te verrichten heeft, en wanneer men die eens kent, blijft er maar te *durven;* men oefent zich enkele malen de voorgeschrevene bewegingen regelmatig te herhalen en men kan zwemmen.

Wij hebben voorgenomen die hoogst eenvoudige bewegingen hier zoo duidelijk als mogelijk uit te leggen.

Op den buik zwemmen. Men stelle zich in eene neêrgehurkte houding, met geplooide armen, en de beenen insgelijks als tot zitten geplooid. Men strekke dan levendig de armen vooruit, met de handenpalmen al onder, en de vingers wel gesloten; ter zelver tijd scheide men ook de beenen achterwaarts rechts en links, met neêrgebogen hielen. — Vervolgens brenge men wederom de beenen te zamen in hunne eerste houding, terwijl (ditmaal met een weinig geholde handen) men den armen, bijna ter hoogte van 't water, een cirkelboog doet beschrijven, die deze insgelijks in hunne eerste houding herplaatst. Dan beginne men op nieuw dezelfde bewegingen, altijd met regelmatigheid en acht gevende dat het hoofd recht ge-

houden worde. Het is volkomen op de zelfde wijze dat de kirkvorschem zwemmen.

Het grootste getal dergenen die leeren zwemmen, meenende dat het door geweldige bewegingen is dat men zich boven het water houdt, *spartelen* meer dan zij trachten te zwemmen, en als zij zich dan met het gansche lichaam voelen zinken, worden zij bevreesd en meestal roepen zij uit : « Nooit zal ik het kunnen ! »

Indien zij zoo voortgaan, zullen zij inderdaad niet spoedig leeren; het is noodzakelijk dat men zoo bedaard en *phlegmatisch* als mogelijk de bewegingen voortzette, — liever te traag en met te weinig kracht, dan te spoedig en te levendig. Met stille bewegingen zal men zich voelen bovendrijven, en men zal aldus meer en meer zelfvertrouwen krijgen.

Zoohaast men deze eerste wijze van zwemmen zal kennen, zal men in zeer korten tijd al de andere leeren.

Op den rug zwemmen. Die zwemwijze wordt vooral gebruikt in het water waarin zich waterplanten of rietgras, enz., bevinden, omdat het lichaam, dat alsdan eene mindere hoeveelheid water verplaatst, meer bovendrijft en minder gevaar loopt zich in die planten te verwarren. Men legge zich op den rug, met opgeheven borst, de handen (de palmen altijd al onder) nevens de dijën geplaatst, en het hoofd tot de ooren in 't water. Men strekke de beenen uit, en eene lichte schommeling met de handen zal u doen bovenblijven.

Men kan ook de armen waterpas rechts en links uitsteken ; dan zal men zonder eenige beweging boven blijven : dat noemt men *de plank maken.*

Om op den rug voort te zwemmen, brenge men de hielen te zamen; ter zelver tijd plooie men de voorarmen op de achterarmen. Vervolgens strekke men armen en beenen uit in hunne eerste houding. Men zal acht geven dat de vingers altijd wel gesloten blijven, en een weinig hooger dan de palmen. Zoo zullen de handen in eene schuinsche houding meer kracht hebben om het water terug te dringen. Men kan ook op den rug uitsluitelijk met de armen of met de beenen zwemmen; zwemt men alleen met de beenen, men kruise de armen op de borst of onder het hoofd; wil men de beenen laten rusten, men strekke ze te zamen uit en men vervolge de bewegingen met de armen.

Verandering van richting. Om al zwemmende van richting te veranderen, onderbreke men alle beweging met den arm en het been die zich op de zijde bevinden waarheen men zich wil wenden.

Duiken. Vooraleer men duike, is het noodzakelijk dat men zooveel lucht inademe als mogelijk, om lang onder water te kunnen blijven.

Men strekke de armen boven het hoofd uit, de handen samen gehouden; men buige dan het lichaam, met geplooide beenen, vooruit in de richting die men wil nemen, men steke armen en hoofd onder water en men zwemme in eene loodrechte houding, met de zelfde bewegingen als om op den buik te zwemmen.

Draaikolken of maalstroomen. De draikolk of maalstroom is eene zeer gevaarlijke plaats in eene rivier waar het water, in zijne natuurlijke vaart door een of ander vreemd lichaam, of eene oneffenheid des bodems verhin-

derd, zich met kracht schroefsgewijs wentelt. De draaikolk, soms zeer breed en uitgestrekt langs boven, verdunt altijd hoe meer men den bodem nadert, maar wordt ook hoe dunder, hoe geweldiger.

Wanneer iemand zich in eenen draaikolk bevindt, baat hem niets een goede of krachtige zwemmer te zijn; eene groote tegenwoordigheid van geest alleen kan hem redden.

Hij zal terstond tot aan den grond der rivier duiken. Daar zal hij, met zich krachtig aan eene der wanden van den zoogenaamden *trechter* vast te klampen, buiten den draaikolk sluipen, en waterpas voortzwemmen, zoo ver als zijne krachten het hem toelaten, vooraleer hij weder naar boven kome, ten einde zich alsdan geheel buiten den bovensten straal des kolks te bevinden.

Waterplanten. De waterplanten zijn voor de baders eene der meest gewone en ergste gevaren. De onvoorzichtige die te midden dier gewassen op gewone wijze (op den buik) zou willen voortzwemmen, zou zich aan eenen onfeilbaren dood prijs geven. De groote verplaatsing van water door die zwemwijze veroorzaakt, brengt de planten in beweging, en deze slingeren zich om de armen en de beenen des ongelukkigen, die, hoe goed zwemmer hij zij, zich er door geene pogingen kan van bevrijden; hoe meer hij zich los wil spartelen, hoe meer en krachtiger de gewassen zich om hem wentelen, en welhaast zijn zijne uiterste pogingen slechts de stuiptrekkingen eens drenkelings meer.

Hetzwemmen op den rug is het beste en bijna het eenige middel om zich uit de waterplanten te redden. In die

zwemwijze verplaatst men inderdaad eene veel kleinere hoeveelheid water. Men lette dan ook de zachtste en traagste bewegingen te maken. Indien gij verhoopt dat men u ter hulpe zal komen, maakt intusschen de plank.

Overvoering van eenen last. Zoo de af te leggen afstand niet te groot is, zwemt men op den rug, en men houdt recht boven de borst hetgeen men wil overvoeren. Is de overtocht te lang, men zwemt op den buik en men hecht den last 't zij op het hoofd, 't zij op de schouders.

Redding der drenkelingen. Zoo de drenkeling dien gij ter hulp wilt komen sterker is dan gij, of in al de kracht desmannelijken leeftijds, dan is het hoogst voorzichtig, eer men zich in het water waagt, eenige voorzorgen te nemen.

Heeft men eene koord bij de hand, men hecht ze zich om het lijf, terwijl een derde persoon ze vasthoudt. Dan heeft men niets te vreezen : men grijpt den drenkeling vast om 't even op welke wijze en men sleept hem na zich naar den oever.

Bij gebrek aan eene koord, neme men eenen stok, een stuk hout of iets dergelijks, dat men door den drenkeling doet vastgrijpen ; alsdus kan men hem medeslepen, en zich intusschen wel overtuigd houden dat hij het niet zal loslaten; daartoe is zijn instinkt van zelfbewaring een genoegzame borg.

Heeft men niets bij de hand, dan moet men voorzichtig den drenkeling langs achter naderen, hem met uitgestrekte armen onder de oksels vatten, en vóór zich uitsteken, terwijl men zelf zoo gezwind als mogelijk naar den oever zwemt. Aldus belet gij hem u vast te grijpen en uwe eigene bewegingen te verijdelen, hetgeen van u een zeker slachtoffer uwer opoffering zou maken.

Men stelt ook soms voor den drenkeling bij het haar te vatten; op die wijze kan men zich noch altijd van ééne hand bij het zwemmen bedienen. — Ook ware die wijze te verkiezen boven de andere, zoo men zich aldus nogmaals niet aan de knellende omarmingen des drenkelings blootstelde.

In geval het een kind is dat men wil redden, zullen alle die voorzorgen onnoodig zijn voor hem die eenigszins goed zwemmer is.

Bij die theoretische voorschriften zouden wij ons kunnen bepalen. Doch het is ook bijna stellig dat zij slechts nuttig zullen zijn voor hem die reeds, door eigene herhaalde pogingen om te leeren zwemmen, eenige tegenwoordigheid van geest en zelfvertrouwen zal verkregen hebben die hem in zijne verdere pogingen om volgens onze voorschriften te handelen, zullen toelaten *regelmatige* bewegingen te maken.

Het allereerste dat men dus moet verkrijgen als men wil leeren zwemmen, is het zelfvertrouwen. Anders blijft men altijd bij hetzelfde spartelen, en kan men hoegenaamd geene vorderingen maken. Wij meenen daarom onzen lezeren dienst te doen met hier eenige regels te ontleenen uit eenen brief van Franklin die over de zaak handelt:

« Kies eene plaats, waar het water allengskens dieper wordt, ga langzaam vooruit tot dat hetzelve aan uwe borst zij, keer u dan met het gezicht naar den oever en werp tusschen u en den oever een ei in het water. Dit ei

zal terstond zinken en, zoo het water helder is, gemakkelijk op den grond gezien worden. Het moet in het water zoo diep liggen, dat gij het, zonder duiken, niet kunt opnemen. Om u nu hiertoe den moed te geven, moet deze proefneming in al dieper en dieper water geschieden, en moet gij in het oog houden, dat gij op den grond rechtop staande, dan toch altijd het hoofd boven het water houden kunt. Duik nu onder met de oogen open, werp u naar het ei, en tracht, door de bewegingen uwer handen en voeten, tegen het water voort te komen, tot dat gij hetzelve vatten kunt. Bij deze poging zult gij bevinden, dat het water u, tegen uwen wil oplicht, dat het niet zoo gemakkelijk is te zinken, als gij u wellicht verbeeld hebt, en dat er kracht toe noodig is om naar beneden, binnen het bereik van het ei, te komen. Aldus leert gij de kracht van het water kennen om u te dragen, en u op die kracht te verlaten; terwijl uwe pogingen om het ei te bereiken, u de wijze zullen aantoonen om met handen en voeten tegen het water te werken, welke werking naderhand bij het zwemmen gebezigd wordt, om het hoofd boven het water te houden. Ik raad u te meer deze wijze te beproeven, omdat, hoezeer ik u meen overtuigd te hebben dat uw lichaam lichter is dan het water, en dat gij lang in hetzelve zoudet kunnen voortdrijven met uwen mond vrij tot ademhaling, zoo gij slechts in eene behoorlijke houding stil en zonder worstelen bleeft liggen,—ik echter, zoolang gij dit practische vertrouwen in het water niet hebt, noch u noch iemand de noodige tegenwoordigheid van geest toeken, om zich die houding en andere theoretische voorschriften te herinneren. De

schrik en verrassing zullen u alles doen vergeten. Want hoewel wij er op roemen, redelijke schepsels te zijn, kunnen ons rede en verstand bij zulke gelegenheden weinig baten, en de redelooze dieren munten onder dit opzicht verre boven ons uit. »

Voegen wij hier tot slot nog eenige andere voorschriften bij die men nooit uit het oog mag verliezen :

1) Men zal altijd wel doen zich alleen te baden op die plaatsen waar men *stellig* weet dat er geen gevaar te vreezen is.

2) Om zich te baden, moet men gezond zijn. Gevoelt men zich ontsteld, het zou hoogst onvoorzichtig zijn in het water te gaan.

3) Men mag niet verhit zijn noch daarvoren veel gegeten hebben. Men zal wel doen drie uren na eenen grooten maaltijd te wachten. Heeft men maar weinig gegeten, men zal altijd minstens éene uur moeten wachten.

4) Men mag niet langzaam in het water treden; men moet er zich in eens en met het geheele lichaam in werpen.

5) In het water mag men niet lang stil blijven, maar men moet zich sterk bewegen of zwemmen.

6) Na het bad mag men niet rusten, maar moet eene wandeling of eenige andere lichaamsoefening doen.

Z.

Anekdoten.

Neem 'nen man, neem 'nen man! Zekere weduwe bevond zich in de gelegenheid een tweede huwelijk aan te gaan. Bevorens echter het jawoord te geven, wilde zij haren pastoor raadplegen, ten einde van hem te weten wat haar te doen stond. De pastoor, een voorzichtig man zijnde, voelde dat het eene netelige zaak was, waarmede het moeilijk viel zich te bemoeien. Hij bemerkte genoegzaam dat de weduwe zeer geneigd was om op nieuw in den echt te treden; haar diensvolgens niet willende tegenstreven, gaaf hij haar, na een weinig overdenkens, den volgenden raad : « Ga naar huis, geef wel aandacht op het gebrom der klokken en wanneer alle drie te zamen geluid worden, hoor dan wat zij u zullen zeggen. Intusschen moet gij ernstig bidden om hulp en bijstand van hierboven, en vooral den hemel smeeken opdat hij u een goed ingeven verleene, dat ter uwer ziele zaligheid moge strekken. Ik, van mijnen kant, zal insgelijks mijne gebeden voor u storten. » Hiermede vertrok de weduwe met het vast voornemen volgens den raad van den pastoor te handelen. De klokken worden weldra getrokken : dan zet zij beide de ooren open om te weten wat zij uit het geluid zal kunnen verstaan. Zij luistert, luistert, en het dunkt haar dat de klokken niets anders zeggen dan : « *Neem 'nen man, neem 'nen man!* » Bij den pastoor teruggekomen, vraagt deze wat zij gehoord heeft. « Wel

7

eerwaarde heer, was het antwoord, het scheen mij dat de klokken gedurig en al klaarder en klaarder riepen : *Neem 'nen man, neem 'nen man.* » De pastoor, nu van het verlangen der weduwe ten volle overtuigd, en denkende dat zij hierdoor erge dingen zou kunnen vermijden, sprak : « Welnu, ik ook, of liever de apostel zelf, door mijnen mond, raadt u te hertrouwen ; hij heeft immers gezegd : *Het is beter te trouwen dan te branden.*

(Overgenomen uit *Cranii œconomia clericorum*, Lov. 1653, blz. 238.)

—

De Aalstersche draaiers. Karel V deed zijne plechtige intrede binnen de stad Aalst. Het magistraat en de inwoners hadden niets verwaarloosd om hunnen keizer op eene betamelijke wijze te ontvangen ; praalwagens, triomfbogen, groene takken langs de straten geplant, vlaggen, wimpels, jaarschriften, zinspreuken, niets mangelde er, om aan den gentschen burger de vreugd te kennen te geven, die zijne tegenwoordigheid in de stad van Diederik Martens ging veroorzaken.

Aan den hoek der bijzonderste straat (er waren geene poorten), langs waar de keizer moest binnentreden, was een prachtige eereboog opgericht, waaronder er eene gelegenheidsvertooning gegeven werd, tusschen 't spelen van welke een der leden van 't magistraat, in *acteur* verkleed, den keizer eene statige aanspraak moest toezwaaien. Een *souffleur* werd achter 't groen van den eereboog verborgen, om, met de wijdloopige redevoering in de hand, het in gebrek blijvende geheugen van den beambte te ondersteunen. De keizer nadert en is reeds

aan den voet der estrade; de stilte wordt bevolen en de acteur heft kloekmoedig de stem aan, om Zijne Majesteit te verwelkomen. — « Sire! wij zijn... Sire! wij zijn... » roept hij; doch de aanwezigheid van den keizer heeft den redenaar gansch onthutst, en 't geheugen is hem ontvlogen. Hij ademt ter nauwernood en verzucht naar de influistering van den souffleur; doch de scherm blijft onmeêdoogend sprakeloos; hij draait zich een weinig derwaarts, en zijne oogen dwalen vruchteloos op de plaats, waar hij den ongenadigen souffleur waande te ontdekken! Hij draait zich om, en denkt dat de souffleur wel aan 't ander eind van het tooneel zou kunnen zitten; — ook niemand! De rampzalige souffleur had zijn handschrift vergeten en was uit voorzichtigheid (want wat kon er in zulk een akeligen toestand al niet gebeuren) van de plaats geweken! — De stoet der magistraatsheeren, rond den acteur geschaard, begint reeds van ongeduld te mompelen, als er teeken gegeven wordt dat de keizer spreken wil. — « Weet gij nu wat gij zijt? » antwoordt hij glimlachend, « gij zijt *draaiers!* » En hij stapte zonder verder vertoef met zijn gevolg, de stad binnen. — Tot heden toe is den Aalstenaren die benaming bijgebleven. (*Kunst- en Letterblad.*)

—

Eene slimme streek van Michel-Angelo. Michel-Angelo, over de onrechtvaardige voorkeur verontwaardigd die door de zoogezegde kunstkenners van zijnen tijd aan de werken der oude beeldhouwers gegeven werd, en diep geraakt omdat men hem zelfs gezegd had dat de kleinsteder oude figuren honderd maal schooner was dan

al wat *hij* ooit zou kunnen maken, verzon eens een goed en zeker middel om hen in de war te brengen. In 't geheim vervaardigde hij eenen marmeren Cupido waar hij al zijne kunst en zijn genie in uitstortte. Als dit verrukkelijk beeld was afgemaakt, brak hij hem eenen arm af, en na aan het overige der figuur, bij middel van zekere geelroode verfstoffen, de eerbiedwekkende kleur der oude standbeelden te hebben gegeven, ging hij 's nachts het in eenen grond delven dien men eenige dagen later moest omwerken om er de grondslagen van een gebouw te leggen. — De werklieden vonden den Cupido, en terstond kwam de menigte der nieuwsgierigen aangestroomd om hem te bewonderen. Nooit hadden zij iets zoo schoons gezien : « Het is een meesterstuk van Phidias, » zeiden deze ; « het is van Polycletes, » zeiden gene. « Wat is men er heden ver van af, riepen allen te gelijk, iets dergelijks te maken ! Maar het is toch jammer dat een arm ontbreekt ! » — « Eh wel ! » antwoordde Michel-Angelo, « dien arm bezit ik ! » Met medelijden ziet men hem aan ; maar welke was de algemeene verwondering, wanneer de omstanders zagen dat de splinternieuwe arm volkomen aan den schouder van het standbeeld paste ! Dan moesten zij tegen wil en dank bekennen dat zij ook Phidiassen en Polycleten bezaten die met de ouden om den kunstpalm konden strijden, en zoo hun vooroordeel niet vernietigd werd, toch werd het tot zwijgen gebracht.

—

Eene slimme streek van Teniers. Het is een algemeene regel dat de werken der schilders na hunnen dood altijd duurder verkocht worden dan gedurende hun leven.

Teniers die van zijne schilderijen nooit den prijs kon verkrijgen welken zij waardig waren, besloot zich voor dood te laten doorgaan. Hij verwijderde zich eenigen tijd uit Antwerpen waar hij woonde, en deed overal het gerucht zijns doods verspreiden. Om meer schijn van waarheid aan dat nieuws bij te zetten, namen zijne vrouw en kinders den rouw en legden de grootste droefheid aan den dag. Dan eerst opende men de oogen om de verdiensten des schilders te erkennen; de liefhebbers vertoonden zich in menigte in de openbare verkooping van zijne werken, die aan zeer hooge, ongelooflijke prijzen werden verkocht.

—

Een voorbeeld van edelmoedigheid. Thompson, de engelsche beroemde dichter, heeft, niettegenstaande zijne groote verdiensten en zijne vermaardheid, dikwijls met den tegenspoed moeten strijden. Zelfs in den tijd dat zijne werken den meesten bijval genoten, was hij tot de bedroevendste uitersten gebracht. Hij was genoodzaakt geweest vele schulden te maken : een zijner schuldeischers deed hem, onmiddelijk na de uitgave van zijn gedicht *de Jaargetijden*, aanhouden, in de hoop weinigen tijd later door den uitgever betaald te worden. De heer Quin, een tooneelspeler, vernam het ongeluk van Thompson. Hij kende hem slechts door zijn gedicht; maar zich niet bepalende bij een eenvoudig beklagen, gelijk vele rijke lieden die in staat waren den dichter te helpen, begaf hij zich bij den schout bij wien Thompson was geleid geworden. Hij verkreeg gemakkelijk de toelating om den dichter te zien. « Mijnheer, » sprak hij, « ik geloof niet de eer te hebben van u gekend te zijn, maar mijn naam

is Quin. » De dichter antwoordde dat, hoewel hij zijnen bezoeker niet persoonlijk kende, zijn naam en zijne verdienste hem niet onbekend waren. Quin verzocht hem een avondmaal dat hij hem aanbood te willen aanvaarden. De dichter weigerde niet en het maal was zelfs zeer opgeruimd. Wanneer het nagerecht was opgedieud : « Spreken wij thans van zaken, zegde Quin. Nu is het tijd. Gij zijt mijn schuldeischer, mijnheer Thompson ; ik moet u honderd pond sterling, en ik ben gekomen om ze u te betalen. » Thompson nam een ernstig gelaat, en klaagde dat men van zijn tegenspoed misbruik maakte om hem te beleedigen. « Ik zij een ellendige, hernam de tooneelspeler, zoo zulks mijn voornemen was! Zie daar een bankbriefje dat u mijne rechtzinnigheid zal bewijzen. Wat aangaat de schuld die ik thans afdoe, zie hier hoe ik ze gemaakt heb. Vóór eenige dagen heb ik uw gedicht *de Jaargetijden* gelezen ; het genoegen dat het mij heeft verschaft verdiende mijne erkentenis; het is mij in het gedacht gekomen dat, vermits ik eenige fortuin bezit, ik mijn testament moest maken en kleine erfgiften laten aan hen die mij hadden verplicht. Diensvolgens heb ik honderd p. st. vermaakt aan den schrijzer der *Jaargetijden*. Dezen morgend heb ik hooren zeggen dat gij in dees huis waart, en ik heb gedacht dat ik mij zoowel het genoegen kon geven u mijne erfgifte te betalen terwijl zij u nuttig zal zijn, als die zorg toe te vertrouwen aan mijnen boëlredder die misschien maar de gelegenheid zou hebben zich te kwijten, wanneer gij het niet meer noodig zoudt hebben. » Een geschenk op die wijze, en in zulke omstandigheid gedaan, kon niet anders dan met veel dankbaarheid aanvaard worden.

INHOUD.

Bladz

